

साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश

(इंग्रजी-मराठी)

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

मार्च १९८७
[चैत्र शुद्ध १ (गुढीपाडवा), शके १९०९]

मुद्रण :
शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय
मुंबई

प्रकाशक :
भाषा संचालनालय
महाराष्ट्र राज्य
मुंबई

साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश
उपसमिती

अध्यक्ष

प्रा. वा. ल. कुलकर्णी, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई

प्रतिनिधि—सदस्य

डॉ. रा. भा. पाटणकर, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई
प्रा. श्री. पु. भागवत, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई
डॉ. भा. दि. फडके, पुणे विद्यापीठ, पुणे
डॉ. द. भि. कुलकर्णी, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर
डॉ. नि. जि. फडकुले, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
प्रा. भगवंत देशमुख, मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
डॉ. यू. म. पठाण, मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
डॉ. स. गं. मालशे, श्रीमती ना. दा. ठा. महिला विद्यापीठ, मुंबई
प्रा. रा. भि. जोशी, मराठी विज्ञान परिषद, मुंबई
प्रा. मं. वि. राजाध्यक्ष

सदस्य—सचिव

श्री. य. शं. कानिटकर, भाषा संचालक
(डिसेंबर १९७५ ते एप्रिल १९८१)

प्रस्तावना

मातृभाषा शिक्षणाचे माध्यम असावे हे आता सर्वमान्य झाले आहे. महाराष्ट्र राज्यात मराठीला राजभाषेचे स्थान मिळाल्यानंतर पदवी परीक्षेपर्यंतच्या शिक्षणाचे माध्यम मराठी असावे हा विचार दृढ झाला. माध्यमाचे हे परिवर्तन घडवून आणण्यात अर्थातच अडचणी होत्या. मुख्य म्हणजे शास्त्रीय व तांत्रिक विषयांसाठी आवश्यक असलेला पारिभाषिक शब्दसंग्रह हाताशी नव्हता. निरनिराळे विषय शिकवण्यासाठी आवश्यक असलेली पाठ्य-पुस्तके व संदर्भपुस्तके मराठीतून लिहिली गेली नव्हती. काही विद्यापीठांनी या दृष्टीने प्रयत्न केले होते. परंतु ते मर्यादित स्वरूपाचे व त्यांच्यापुरते होते. सर्व विद्यापीठांतून समान व एकसम परिभाषा वापरली जावी यासाठी नव्याने प्रयत्न करणे आवश्यक होते.

या सर्व गोष्टींचा सांगोपांग विचार करण्यासाठी १९६७ साली महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांचे कुलगुरू व भाषा सल्लागार मंडळाचे सदस्य यांची संयुक्त बैठक घेण्यात आली. या बैठकीत भाषा संचालनालयाने सर्व विज्ञानविषयक व मानवविद्याविषयक विषयांची परिभाषा विद्यापीठांच्या सहकार्याने तयार करावी आणि संदर्भग्रंथांच्या व क्रमिक पुस्तकांच्या निर्मितीचे काम महाराष्ट्र राज्य विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ व महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती मंडळ यांच्याकडे सोपवावे असे ठरले.

वरील निर्णयाच्या अनुरोधाने भाषा संचालनालयाने शास्त्रीय व मानविकी विद्याशाखां-मधील काही मूलभूत विषयांच्या समित्या प्रथम स्थापन करून व काही निदेशक तत्त्वे ठरवून परिभाषा निर्मितीच्या कामास सुरुवात केली. या समित्यांवर सर्व विद्यापीठांचे प्रतिनिधी आणि मराठी विज्ञान परिषदेचा प्रतिनिधी यांना सदस्य म्हणून नेमण्यात आले. परिभाषा तयार करताना, ही परिभाषा केवळ प्रादेशिक स्तरापुरतीच मर्यादित न राहता अन्य भारतीय भाषांनाही ती जवळची वाटेल याचे भान ठेवावे लागले. त्यामुळे ही परिभाषा मराठी भाषेच्या प्रकृतीला बाधा न येता केंद्र सरकारने तयार केलेल्या परिभाषेशी शक्यतो मिळतीजुळती ठेवण्याचा प्रयत्न करण्यात आला.

आतापर्यंत भाषा संचालनालयाने गणित, रसायन, समाज, वाणिज्य, तर्कशास्त्र व तत्त्वज्ञान, ग्रंथालय, शारीर, भूशास्त्र, भौतिक, शिक्षण, यंत्र अभियांत्रिकी, स्थापत्य अभियांत्रिकी, विद्युत अभियांत्रिकी, कृषिशास्त्र, शरीरक्रियाशास्त्र व जीवशास्त्र, वाणिज्यशास्त्र (सुधारित), राज्यशास्त्र या विषयांचे परिभाषा कोश प्रसिद्ध केले आहेत. तसेच अर्थशास्त्र, धातुशास्त्र, भूगोल, भाषाशास्त्र, संख्याशास्त्र व गणितशास्त्र (सुधारित), रसायनशास्त्र (सुधारित), व्यवसाय व्यवस्थापन, मानसशास्त्र, विकृतिशास्त्र, ग्रंथालयशास्त्र (सुधारित) या विषयांच्या परिभाषेचे काम पूर्ण झाले असून तेही कोश यथावकाश प्रसिद्ध करण्यात येतील. प्रस्तुत साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश हा या प्रकल्पातील एक भाग आहे.

साहित्य समीक्षा परिभाषा निर्मितीचे काम एक समिती नेमून पूर्ण करण्यात आले आहे. समितीच्या एकूण ७० बैठकी घेण्यात आल्या व सुमारे २,००० इंग्रजी पारिभाषिक संज्ञांचे मराठी पर्याय निश्चित करण्यात आले. हा परिभाषा कोश तयार करताना समितीने या विषयांतील विद्यापीठीय स्तरावरील पारिभाषिक संज्ञा विचारात घेतल्या तसेच संदर्भादाखल केंद्र सरकारने तयार केलेल्या शब्दसंग्रहाचाही वापर केला.

अनेक मान्यवर व्यक्तींच्या सहकार्याने तयार झालेला हा कोश या क्षेत्रातील प्राध्यापक, लेखक व विद्यार्थी यांना तसेच, या विषयाची आस्था असणाऱ्या अन्य व्यक्तींना उपयुक्त व मार्गदर्शक ठरेल असा विश्वास वाटतो.

दिनांक ३० मार्च, १९८७
भाषा संचालनालय,
मुंबई ४०० ०३२

न. ब. पाटील
भाषा संचालक,
महाराष्ट्र राज्य

भाषा सल्लागार मंडळाने वैज्ञानिक व तांत्रिक परिभाषेच्या निर्मितीसाठी आधारभूत म्हणून ठरवून दिलेली निदेशक तत्त्वे

१. **शब्दसंग्रह व पर्याय.**—हिंदी वैज्ञानिक व तांत्रिक परिभाषेची निर्मिती करताना, केंद्र सरकारने विज्ञान व तंत्रक्षेत्रांत यापूर्वी झालेल्या कार्याचा आढावा घेतला होता आणि निरनिराळ्या राज्यांत याबाबत झालेल्या एकूण कार्याचा समन्वय करण्याचे प्रयत्नही केले होते. मराठी परिभाषेची निर्मिती करताना देखील त्याच धोरणाचा अवलंब करून प्रत्येक विद्याशाखेतील शब्दांचे संकलन करणे अगत्याचे आहे. त्यासाठी प्रत्येक विद्याशाखेची केंद्र सरकारने तयार केलेली विज्ञान शब्दावली आधारभूत मानून, पुणे विद्यापीठ, माध्यमिक शिक्षण मंडळ आणि इतर विज्ञान संस्था यांच्या शब्दावलींचाही विचार करावा. तसेच माध्यमिक स्तरावरील वैज्ञानिक व तांत्रिक विषयांच्या पाठ्यपुस्तकांतून पुष्कळशा तांत्रिक शब्दांचे जे पर्याय रूढ झाले आहेत ते देखील विचारात घ्यावेत.

२. **आंतरराष्ट्रीय संज्ञा.**—"आंतरराष्ट्रीय संज्ञा" या शक्यतोवर त्यांच्या इंग्रजी स्वरूपातच ठेवाव्यात व त्यांचे मराठी भाषेत लिप्यंतरण करावे.

आंतरराष्ट्रीय संज्ञांत साधारणत: पुढील गोष्टींचा समावेश होतो :—

(अ) मूलद्रव्ये आणि संयुगे (महत्त्वपूर्ण पदे, उपपदे वगैरेसह) यांची नावे; ही नावे लिप्यंतरित करून देताना नावापुढे त्यांची संकेतचिन्हेसुद्धा द्यावीत. जसे :—

हायड्रोजन (H), कार्बन (C)

मात्र मूलद्रव्ये आणि संयुगे यांसाठी वापरण्यात येणारी संकेतचिन्हे व संक्षेप इंग्रजी लिपीत जशीच्या तशीच ठेवावीत. जसे :—

किरणोत्सारी थोरिअमचा समस्थानीय $90th^{228}$, निकोटीन $C_{10}\ H_{14}\ N_2$

रासायनिक चिन्हांकित समीकरणे, त्यांची इंग्रजीतील संकेतचिन्हे जशीच्या तशी ठेवून, पुढीलप्रमाणे द्यावीत :—

सोडियम बायसल्फेट	+	सोडियम क्लोराईड	=	सोडियम सल्फेट	+	हायड्रोक्लोरिक ॲसिड

$$NaHSO_4 + NaCl = Na_2\ SO_4 + HCl$$

गंधक, रुपे, तांबे, कथिल, पारा, जस्त, शिसे इत्यादी रूढ शब्द वर्णनात तसेच राहावेत; परंतु संयुगांमध्ये मात्र त्यांचा वापर करू नये.

(ब) वजने, मापे आणि परिमाणे, जसे :—कॅलरी, ॲम्पीअर वगैरे.

(क) विशेषनामे व त्या नामांवरून घेतलेल्या संज्ञा मूळ भाषेतील त्यांच्या उच्चारानुरूप लिहाव्यात. जसे :—फॅरनहीट श्रेणी (फॅरनहीट), व्होल्टमीटर (व्होल्टा), ॲम्पीअर (ॲम्पीअर).

(ड) वनस्पतिशास्त्र, प्राणिशास्त्र, भूविज्ञान इत्यादींसारख्या शास्त्रीय विषयांमधील द्विपद नामसंज्ञा.

(इ) रेडिओ, पेट्रोल, रडार, इलेक्ट्रॉन, न्यूट्रॉन, प्रोटॉन यांसारखे नवीन शब्द.

(फ) गणित व इतर शास्त्रांमध्ये वापरण्यात येणारे संख्यांक, संकेतचिन्हे, सूत्रे वगैरे जसे :—Sin, Cos, Tan, Log.

तथापि, वर निर्दिष्ट केलेल्या पारिभाषिक संज्ञांपैकी पुष्कळशा संज्ञांना मराठीत योग्य पर्याय असून ते शाळा व महाविद्यालये इत्यादींत कित्येक वर्षांपासून रूढ झाले आहेत. जसे :—ऑक्सिजन–प्राणवायु, कॅलरी–ऊष्मांक, Sin–ज्या, Cos–कोज्या वगैरे. तेव्हा आंतरराष्ट्रीय संज्ञा त्यांच्या इंग्रजी स्वरूपात जशाच्या तशा लिप्यंतरित करून देताना त्याबरोबरच त्या संज्ञांना मराठीत रूढ असलेले पर्याय देखील द्यावेत.

३. जी संकेतचिन्हे असतील ती त्यांच्या आंतरराष्ट्रीय स्वरूपातच राहू द्यावीत. तथापि, संज्ञांचे संक्षेप देवनागरी लिपीतून दर्शवावेत. म्हणजे सेंटिमीटर या संज्ञेचा संक्षेप सें.मी. असा देवनागरी लिपीत द्यावा.

४. वैज्ञानिक व तांत्रिक पारिभाषिक शब्दांसाठी पर्यायांची निश्चिती करताना, अर्थाची निश्चितता व सुबोधता यावर अधिक भर द्यावा व मराठी भाषेच्या प्रकृतीशी अविरोधी असे व शक्यतोवर भारतीय भाषांत वापरता येतील असेच पर्याय निवडावे.

५. विवक्षित वैज्ञानिक शब्दांसाठी जे देशीय पर्याय मराठी भाषेत प्रचलित आहेत ते आणि सर्वसाधारण वापरण्यात येणारे पर्याय राहू द्यावेत.

६. विदेशी भाषांमधील जे शब्द मराठी भाषेत प्रचलित आहेत ते तसेच ठेवावेत. जसे :—मशीन, इंजिन, मीटर, लिटर वगैरे.

७. मिश्र शब्दांची निर्मिती.—वैज्ञानिक परिभाषा तयार करताना Pasteurisation—"पाश्चरीकरण", Voltage—"व्होल्टता" अशांसारखे मिश्र-शब्द बनवणे हे भाषेच्या स्वाभाविक प्रवृत्तीस अनुसरून असल्यामुळे गरजेनुसार असे शब्द तयार करावेत.

८. जरूर तेथे समानार्थी पारिभाषिक शब्दांची कुळे लक्षात घेऊन पारिभाषिक शब्द निश्चित करावेत.

कोश परिचय

कोशाची रचना पुढीलप्रमाणे आहे.

इंग्रजी शब्द व शब्दानुक्रम.—Joseph T. Shipley यांच्या Dictionary of World Literarary Terms या कोशाचा इंग्रजी पारिभाषिक संज्ञा व त्यांचा अर्थ यांसाठी आणि Webster's New International Dictionary या कोशाचा वर्णलेखन (Spelling), इंग्रजी व्याकरण इत्यादींसाठी आधार घेतला आहे.

इंग्रजी शब्दजाती.—प्रत्येक एकेरी संज्ञेपुढे तिची शब्दजाती दर्शवली आहे. (जसे *n.*, *adj.*, *v. t.*, *v. i.* इ.) इंग्रजी दोन किंवा अधिक शब्द असलेल्या संज्ञेपुढे शब्दजाती दर्शवलेली नाही.

विषयनिर्देशक संक्षेप.—एखादी इंग्रजी पारिभाषिक संज्ञा विशिष्ट पोटविषयाशी संबंधित असेल तर पर्याय देण्यापूर्वी तो विवक्षित विषय दर्शवणारा संक्षेप इंग्रजी इटॅलिक मुद्राक्षरांत दिला आहे.

पर्याय, अर्थच्छटा, स्पष्टीकरणे.—इंग्रजी संज्ञेपुढे शब्दजाती, विषयनिर्देशक संक्षेप (असल्यास) दिल्यानंतर तिचे एक किंवा अधिक मराठी पर्याय दिले आहेत. पर्याय देताना दोन वेगवेगळ्या अर्थच्छटा असल्यास त्यांना क्रमांक दिले आहेत. काही ठिकाणी अर्थ अधिक स्पष्ट व्हावा म्हणून पर्यायांपूर्वी कंसात इंग्रजी स्पष्टीकरण दिले आहे किंवा काही ठिकाणी पर्यायानंतर कंसात मराठी स्पष्टीकरणही दिले आहे.

मराठी शब्दजाती.—इंग्रजी संज्ञेपुढे शब्दजाती दर्शवली असल्याने व त्यानुसार मराठी पर्याय घेतला असल्याने मराठी शब्दजाती वेगळी दर्शवली नाही.

लिंगनिर्देश.—(१) प्रत्येक मराठी एकेरी पर्यायापुढे तो नाम असल्यास लिंगनिर्देश केला आहे. (जसे (पु.), (स्त्री.), (न.), इ.) (२) इंग्रजी संज्ञा एकेरी असल्यास तिच्या जोडशब्द असलेल्या मराठी पर्यायांपुढे लिंगनिर्देश केला आहे.

शब्दकुळे.—शब्दकुळांतील शब्दांची आधारभूत कल्पना एकच असते, परंतु त्यांतील शब्द सूक्ष्म अर्थच्छटा व्यक्त करून आपली भिन्नता दर्शवतात. असे शब्द त्यातल्या महत्त्वाच्या शब्दाखाली पर्यायानंतर *cf.* असे दर्शवून एकत्रितपणे दिले आहेत. तसेच त्या शब्दकुळातील शब्द त्यांच्या वर्णानुक्रमानुसार कोशात योग्य त्या ठिकाणी सुद्धा दिले आहेत व तेथे *cf.* असे म्हणून ज्या इंग्रजी संज्ञेखाली हे कुळ आले आहे त्या इंग्रजी संज्ञेचा निर्देश केला आहे. उदा. पृ. १ वरील 'abridgment' हे कुळ पहावे. अशातऱ्हेने शब्दकुळाखाली सर्व शब्द एकत्र आणण्याच्या या पद्धतीचा अभ्यासकांना उपयोग होऊ शकेल.

जोडसंज्ञा.—काही महत्त्वाच्या पारिभाषिक जोडसंज्ञांखाली या संज्ञेतील इतर महत्त्वाचे प्रकार दर्शवणाऱ्या संज्ञा एकत्र आणल्या आहेत. उदा. पृ. १० वरील 'comedy' ही संज्ञा. याही पद्धतीचा अभ्यासकांना उपयोग होऊ शकेल.

समानार्थी शब्द.—काही इंग्रजी शब्द जवळजवळ समानार्थी असल्याने त्यांना मराठी पर्याय देताना, त्यातील एका शब्दासमोर तो वर्णानुक्रमाने ज्या ठिकाणी आला असेल त्या ठिकाणी पर्याय दिला आहे व दुसरा इंग्रजी समानार्थी शब्द कंसांत also असे म्हणून दिला आहे. उदा. पृष्ठ १० वरील comedy of wit (*also* comedy of manners) इत्यादी.

साहित्य समीक्षा परिभाषा कोशाच्या इंग्रजी – मराठी कोशाबरोबरच मराठी – इंग्रजी कोश देखील मुद्रित केलेला आहे. या कोशाची रचना मराठी पर्याय व तो ज्या इंग्रजी संज्ञेचा पर्याय म्हणून दिलेला आहे ती इंग्रजी संज्ञा याप्रमाणे आहे.

मराठीचा वर्णानुक्रम लावताना—

(१) अनुस्वारयुक्त शब्दांचा क्रम त्या वर्णावर जणु अनुस्वार नाही असे समजून लावण्यात आला आहे.

(२) क्ष व ज्ञ हे वर्ण स्वतंत्र न मानता अनुक्रमे क् + श तसेच द् + न् + ञ् याप्रमाणे जोडाक्षरे समजून त्यांचा क्रम लावला आहे.

संक्षेप सूची

adj.	..	Adjective
cf.	..	Compare
n.	..	Noun
pfx.	..	Prefix
pl.	..	Plural
Rh.	..	Rhetoric
sing.	..	Singular
usu.	..	Usually
v.i.	..	Verb, intransitive
v.t.	..	Verb, transitive
v.t. & i.	..	Verb, transitive and intransitive
अ.	..	अव्यय
अ.व.	..	अनेकवचन
क्रिया.	..	क्रियापद
क्रि.वि.	..	क्रियाविशेषण
न.	..	नपुंसकलिंग
पु.	..	पुल्लिंग
विशे.	..	विशेषण
श.अ.	..	शब्दयोगी अव्यय
सा.	..	सामान्य लिंग
स्त्री.	..	स्त्रीलिंग

साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश

(इंग्रजी-मराठी)

A

abbreviation, *n.* **संक्षेप** (पु.)
abnormal, *adj.* १ अपसामान्य २ अस्वाभाविक
abridgment, *n.* (*also* abridgement) **संक्षेपण** (न.)
cf. abstract, गोषवारा
argument, कथानकसार
compendium, ग्रंथसार, ग्रंथसंक्षेप
digest, १ सारसंग्रह २ सार
epitome, १ सार २ साररूप
precis, संक्षेप
resume, सारांश
summary = synopsis सार, सारांश
absolute, *n.* *Aesthetics* १ **विश्वचैतन्य** (न.) २ **केवल** (न.)
absolute, *adj.* **केवल**
absolute beauty, केवल सौंदर्य (न.) (*see* beauty)
absolute idealism, केवलचिद्वाद (पु.), **विश्वचैतन्यवाद** (पु.)
absolute idealist, केवलचिद्वादी (पु.), **विश्वचैतन्यवादी** (पु.)
absolute value, केवलमूल्य (न.) (*see* value)
absolutism, *n.* **केवलवाद** (पु.)
absolutist criticism, केवलमूल्यनिष्ठ समीक्षा (*see* criticism)
abstract, *adj.* १ **अमूर्त** २ **अप्रतिरूप**
n. **गोषवारा** (पु.) *cf.* abridgment
abstract art, १ **अमूर्त कला** २ **अप्रतिरूप कला** (*see* art)
abstract expression, अमूर्त आविष्कार, अप्रतिरूप आविष्कार
abstract expressionism, १ **अमूर्त आविष्कारवाद** २ **अप्रतिरूप आविष्कारवाद**
abstract image, अमूर्त प्रतिमा (*see* image)
abstraction, *n.* **अमूर्तीकरण** (न.)
abstractionism, *n.* **अमूर्तीकरणवाद** (पु.)
abstract poem, अप्रतिरूप कविता (*see* poem)
abstract quality, अमूर्त गुण
abstract setting, अप्रतिरूप पार्श्वभूमी, अप्रतिरूप नेपथ्य
abstract style, अप्रतिरूप शैली (चित्रकला)
abstract term, गुणवाचक पद, भाववाचक पद
abstract treatment, १ **अमूर्त मांडणी** २ **अप्रतिरूप मांडणी**
abstruse, *adj.* **दुर्बोध**
abuse, *n.* **अपप्रयोग** (पु.)
abusive song, शालिगीत (न.)
academic, *adj.* १ **पंडिती** २ **विद्याविषयक**
academic convention, पंडिती संकेत (*see* convention)
academic drama, विद्यापीठीय रंगभूमी (*see* drama)
academic poet, पंडित कवी
accent, *n.* (*also* stress) १ **आघात** (पु.) २ **भार** (पु.)
accentual verse system, आघातनिष्ठ छंदोरचना
accumulative tale, परिवर्धी कथा (*see* tale)
acknowledgment, *n.* (*also* acknowledgement) **ऋणनिर्देश** (पु.)
cf. contents, अनुक्रम, विषयानुक्रमणिका, अनुक्रमणिका
credit, श्रेयनिर्देश
epilogue, उपसंहार
foreword = preface, प्रास्ताविक

index, सूची
introduction, १ उपोद्घात २ विषय-प्रवेश ३ प्रस्तावना
prologue, उपन्यास
acoustics, *n.* **ध्वनिविज्ञान** (न.)
acquired response, उपार्जित प्रतिसाद
acronym, *n.* **आद्याक्षरबंध** (पु.)
acrostic, *n.* **विशिष्टाक्षरबंध** (पु.)
act, *n.* **अंक** (पु.) (नाटकाचा)
v.t. & i. अभिनय करणे
actable, *adj.* **अभिनेय**
act curtain, (*also* **act drop**) **अंकाचा पडदा**
act-division *n.* **अंकविभाजन** (न.)
act drop, (*also* **act curtain**) **अंकाचा पडदा**
acting, *n.* **अभिनय** (पु.)
acting drama, अभिनेय नाटक (*see* drama)
acting edition, (*also* **stage version**) **रंगावृत्ती** (स्त्री.)
acting time, नाट्यप्रयोगकाल (पु.)
act intermission=act interval मध्यंतर (न.), **मध्यांतर** (न.)
action, *n.* **कृती** (स्त्री.)
falling action, अवरोही कृती
rising action, आरोही कृती
symbolic action, प्रतीकात्मक कृती
action–song, *n.* **अभिनयगीत** (न.) (*see* song)
active vocabulary, जिवंत शब्द, प्रचलित शब्दसंग्रह
actor, *n.* **अभिनेता** (पु.), **नट** (पु.)
actress, *n.* **अभिनेत्री** (स्त्री.), **नटी** (स्त्री.)
actuality, *n.* **प्रत्यक्षता** (स्त्री.)
acyrolog *n.* (*also* **acyrologia** *or* **acyrology**) **अतिसौम्योक्ती** (स्त्री.)
adage, *n.* **म्हण** (स्त्री.)
adaptation, *n.* **१ रूपांतर** (न.) **२ अनुवाद** (पु.)
cf. paraphrase, अर्थानुवाद
rendering, अनुवाद
translation, भाषांतर
addendum, *n.* (*pl.* addenda) (*also* **supplement**) **पुरवणी** (स्त्री.)
cf. annexure, जोडपत्र
appendix, परिशिष्ट
supplement, पुरवणी
table, १ तक्ता, सारणी २ कोष्टक
address, *n.* **अभिभाषण** (न.)
adoration, *n.* **उपासनासंगीत** (न.) (खिस्ती)
adornment, *n.* **अलंकरण** (न.)
adumbration, *n.* **१ पूर्वसूचन** (न.) **२ रूपरेखाचित्रण** (न.)
adventure novel, साहस-कादंबरी (स्त्री.) (*see* novel)
adventure story, साहसकथा (स्त्री.) (*see* story)
aesthete, *n.* **१ रसज्ञ** (पु.) **२ रसिकमन्य** (पु.)
aesthetic, *adj.* (esthetic) **१ सौंदर्यशास्त्रीय २ कलावादी**
aesthetic attitude, सौंदर्यवृत्ती (स्त्री.), **सौंदर्यदृष्टी** (स्त्री.), **सौंदर्यात्मक वृत्ती, कलात्मक वृत्ती, सौंदर्यात्मक दृष्टिकोन, कलात्मक दृष्टिकोन**
aesthetic distance, (*also* **psychic distance**) **कलात्मक ताटस्थ्य, कलात्मक अंतर**
aesthetic emotion, सौंदर्यभावना (स्त्री.)
aesthetic evaluation, कलात्मक मूल्यमापन
aesthetic experience, १ सौंदर्यानुभव (पु.) **२ रसानुभव** (पु.)
aesthetic hedonism, सुखवादी सौंदर्यसिद्धांत
aestheticism, *n.* (*also* **estheticism**) **कलावाद** (पु.), **सौंदर्यवाद** (पु.)
aesthetic judgement, सौंदर्यविधान (न.), **सौंदर्यवाचक विधान** (*see* judgement)
aesthetic mode, कलात्मक पद्धती
aesthetic moment, रसप्रतीतिक्षण (पु.), **सौंदर्यप्रतीतिक्षण** (पु.)
aesthetic movement, कलावादी पंथ, सौंदर्यवादी पंथ, कलावादी संप्रदाय, सौंदर्यवादी संप्रदाय

aesthetics, *n.* (*also* esthetics) १ **सौंदर्यशास्त्र** (न.) २ **सौंदर्यमीमांसा** (स्त्री.)
aesthetic sense, सौंदर्यदृष्टी (स्त्री.)
aesthetic senses, सौंदर्येंद्रिये (न. अ. व.)
aesthetic sense theory, सौंदर्येंद्रिय सिद्धांत
aesthetic value, सौंदर्यमूल्य (न.), **कलामूल्य** (न.) (*see* value)
affect, *n.* **भावभार** (पु.)
affective association, भाव-साहचर्य (न.)
affective experience, भावनात्मक अनुभव
affective fallacy, परिणामनिष्ठ हेत्वाभास (*see* fallacy)
age, *n.* **युग** (न.)
agnosticism, *n.* **अज्ञेयवाद** (पु.)
agreeable, *adj.* **हृद्य** (काण्ट)
cf. beautiful, सुंदर
charming, मोहक
elegant, १ सुभग २ डौलदार
graceful, चारु, ललित, लालित्यपूर्ण
grotesque, विरूप
ugly, कुरूप, विद्रूप
agreement and difference, साधर्म्य-वैधर्म्य (न.), **साम्यभेद** (पु.)
alienation, *n.* १ **दूरीभवन** (न.) २ **दूरीकरण** (न.), **वियुक्तीकरण** (न.)
allegorical, *adj.* **रूपकात्मक**
allegorical novel, रूपकात्मक कादंबरी (*see* novel)
allegory, *n.* १ **रूपककथा** (स्त्री.) २ **रूपक** (न.)
cf. apologue = fable दृष्टांतकथा, नीतिकथा, प्राणिकथा
legend, आख्यायिका, दंतकथा
myth, आदिमकथा, पुराणकथा, मिथ
parable, तात्पर्यकथा
alliteration, *n.* **अनुप्रास** (पु.)
allonym, *n.* **छद्मनाम** (न.)
allusion, *n.* १ **श्रुतयोजन** (न.) २ **निर्देश** (पु.)

allusive, *adj.* १ **श्रुतयोजनयुक्त** २ **निर्देशयुक्त**
a-logical, *adj.* **तर्कनिरपेक्ष**
cf. illogical, तर्कदुष्ट
logical तर्कशुद्ध, तर्कनिष्ठ
altar poem, (*also* carmen figuratum *or* pattern poem) **चित्रकाव्य** (न.)
alter ego, अपरस्व (पु.)
alternate rhyme, एकांतर यमक
alternate, title, वैकल्पिक शीर्षक, पर्यायी शीर्षक, वैकल्पिक मथळा, पर्यायी मथळा
amateurish, *adj.* **अपरिपक्व, शिकाऊ**
amateur theatre, हौशी रंगभूमी (*see* theatre)
ambage, *n.* **सहेतुक पाल्हाळ** (पु.)
ambiguity, *n.* १ **अनेकार्थता** (स्त्री.) २ **संदिग्धता** (स्त्री.)
ambivalence, *n.* **द्विधाभाव** (पु.)
amoral, *adj.* **नीतिनिरपेक्ष**
amoralism, *n.* **नीतिनिरपेक्षतावाद** (पु.)
amphi-theatre, *n.* **अँफि थिएटर** (न.), **परिप्रेक्षागृह** (न.)
anachronism, *n.* **कालविपर्यास** (पु.)
anagnorisis, *n.* (*also* discovery, recognition) **अभिज्ञान** (न.) (शोकात्मिका) *cf.* climax
anagram, *n.* **वर्णविपर्याससाधित शब्द** (पु.)
analects, *n. pl.* **सूक्तिसंग्रह** (पु.)
analogia, *n. Rh.* **प्रमाणबद्धता** (स्त्री.)
analogy, *n.* **सादृश्य** (न.)
analysis, *n.* **पृथक्करण** (न.), **विश्लेषण** (न.)
content analysis, १ आशय-विश्लेषण २ विषयविश्लेषण
structural analysis, संरचना-विश्लेषण
verbal analysis, भाषिक विश्लेषण
analytic, *adj.* **विश्लेषणात्मक**
analytical criticism, विश्लेषणात्मक समीक्षा (*see* criticism)
analytical definition, विश्लेषणात्मक व्याख्या (*see* definition)
ancient, *adj.* **प्राचीन**

cf. contemporary, समकालीन
medieval, मध्ययुगीन
modern, आधुनिक, अर्वाचीन
new, नव–

anecdote, *n.* **आख्यायिका** (स्त्री.), **किस्सा** (पु.)
animal tale, प्राणिकथा (स्त्री.) (*see* tale)
animation, *n.* **चेतनीकरण** (न.)
animism, *n.* **चेतनवाद** (पु.)
annals, *n. pl.* (*also* **chronicle**) **बखर** (स्त्री.), **तवारिख** (स्त्री.)
cf. diary, दैनंदिनी, रोजनिशी
journal १–पत्रिका, ज्ञानपत्रिका
२ दैनंदिनी
year book, वार्षिक, सांवत्सरिक

annexure, *n.* **जोडपत्र** (न.) *cf.* addendum
annotate, *v.t.* **टिपा लिहिणे**
annotated bibliography, सटीप संदर्भग्रंथसूची
annotated edition, सटीप आवृत्ती (*see* edition)
annotations, *n. pl.* **टिपा** (स्त्री. अ. व.)
annual, *n.* **वार्षिक** (न.)
anonymous, *adj.* **निनावी**
antagonist, *n.* **प्रतिद्वंद्वी** (पु.), **प्रतिनायक** (पु.)
antecedent, *adj.* **पूर्ववर्ती**
anthology, *n.* **प्रातिनिधिक संग्रह** (पु.), **वेचे** (पु.अ.व.)
anthropological school, मानवशास्त्रीय संप्रदाय
anthropomorphic term, मनुष्यत्वारोपी संज्ञा
anthropomorphism, *n.* **मनुष्यत्वारोप** (पु.)
anthropopathia, *n.* **मानवीकरण** (न.)
anticlimax, *n.* (*also* **catabasis**) **अकल्पित अवकर्ष** (पु.) (शोकात्मिका) *cf.* climax
anti-hero, *n.* **न-नायक** (पु.)
anti-intellectualism, *n.* (*also* **anti-rationalism**) **प्रतितार्किकतावाद** (पु.)
anti-moralism, *n.* **प्रति-नीतिवाद** (पु.)
anti-novel, *n.* **न-कादंबरी** (स्त्री.) (*see* novel)
antiphrasis, *n.* **व्याजस्तुती** (स्त्री.)
anti-play, *n.* **न-नाटक** (न.) (*see* play)

antiquarianism, *n.* **पुरातत्त्ववाद** (पु.)
antiquities, *n. pl.* १ **पुरातन वस्तू** (स्त्री.अ.व.) २ **पुरावशेष** (स्त्री.अ.व.)
anti-rationalism, *n.* (*also* **anti-intellectualism**) **प्रतितार्किकतावाद** (पु.)
antithesis, *n.* **प्रतिपक्ष** (पु.)
cf. synthesis, समन्वयपक्ष
thesis, पक्ष

antonym, *n.* **विरुद्धार्थी शब्द** (पु.)
aphorism, *n.* (*also* **sententia**) **सूत्र** (न.)
aphoristic style, सूत्ररूप शैली (*see* style)
apocrypha, *n.* **संदिग्धप्रमाण रचना** (स्त्री.), **शंकास्पद वाङ्मय** (न.)
apologia, *n.* (*also* **apology**) **मंडनिका** (स्त्री.), **कैफियत** (स्त्री.)
apologue, *n.* (*also* **fable**) **दृष्टांतकथा** (स्त्री.), **नीतिकथा** (स्त्री.), **प्राणिकथा** (स्त्री.) *cf.* allegory
apology, *n.* (*also* **apologia**) **मंडनिका** (स्त्री.) **कैफियत** (स्त्री.)
apophthegm, *n.* (*also* **maxim**) **बोधवचन** (न.)
apostrophe, *n.* १ **विषयांतरित आवाहन** (न.) २ **संबोधन** (न.)
apotheosis, *n.* **दैवतीकरण** (न.)
appendix, *n.* **परिशिष्ट** (न.) *cf.* addendum
application, *n.* **उपयोजन** (न.)
applied criticism, १ **उपयोजित समीक्षा** २ **उपपत्तिनिष्ठ समीक्षा** (*see* criticism)
applied linguistics, उपयोजित भाषाविज्ञान
apposition, *n.* **समानाधिकरण** (न.)
appraisal, *n.* (*also* **appraisement**) **मूल्यमापन** (न.)
appreciation, *n.* **रसास्वाद** (पु.), **रसग्रहण** (न.), **सौंदर्यग्रहण** (न.)
apprehension, *n.* **आकलन** (न.)
approach, *n.* १ **उपागम** (पु.) २ **दृष्टिकोन** (पु.)
apriori, अनुभवपूर्व

apron stage, अग्रमंच (पु.)
arabesque, *n.* अॅरबेस्क (मुख्यत्वेकरून वास्तु आदी कलाक्षेत्रातील शैलीदर्शक संज्ञा)
cf. baroque, बरोक
chiaroscuro, किआरोस्क्युरो
rococo, रकोको
arbitrariness, *n.* स्वेच्छता (स्त्री.)
arbitrary, *adj.* स्वेच्छ
archaism, *n.* आर्ष प्रयोग (पु.)
archetypal criticism, आदिमरूपनिष्ठ समीक्षा (*see* criticism)
archetypal image, आदिमरूप प्रतिमा (*see* image)
archetypal text, आदिमरूप संहिता
archetype, *n.* १ आदिमरूप (न.), मूलकल्प (न.) *cf.* prototype २ आदिमप्रत (स्त्री.)
architectonic, *adj.* संरचनानिष्ठ
architectonics, *n.* संरचनातंत्र (न.)
architectural setting, वास्तुरूप दृश्यविन्यास
arena stage, अरीना नाट्यगृह, मध्यमंच नाट्यगृह
argument, *n.* १ कथानकसार (न.) *cf.* abridgment २ युक्तिवाद (पु.)
arrangement, *n.* मांडणी (स्त्री.), रचना (स्त्री.)
art, *n.* कला (स्त्री.)
abstract art, १ अमूर्त कला २ अप्रतिरूप कला
conscious art, सबोध कला
dramatic art, नाट्य कला
fine art, ललित कला
folk art, लोककला
graphic art, रेखांकनकला
histrionic art, अभिनयकला
imitative art = mimetic art, १ अनुकृतिकला २ अनुकृतिशील कला, अनुकृतिनिष्ठ कला
performing art, प्रयोगनिष्ठ कला
plastic art, रूपाश्रयी कला
pure art, विशुद्ध कला
representational art, प्रतिरूपात्मक कला
symbolic art, प्रतीकात्मक कला
unconscious art, अबोधपूर्व कला
visual art, दृश्य कला
art ballad, (*also* literary ballad) विदग्ध पोवाडा (*see* ballad)
artefact, *n.* (*also* artifact) मानवनिर्मित वस्तु (स्त्री.)
art epic, (*also* classical epic ; literary epic) विदग्ध महाकाव्य, अभिजात महाकाव्य (*see* epic)
art film, कलाप्रधान चित्रपट
art for art's sake, कलेसाठी कला
art-form, *n.* १ कलारूप (न.) (*see* form) २ कलाप्रकार (पु.)
article, *n.* १ लेख (पु.) २ अग्रलेख (पु.)
articulate, *adj.* १ सुव्यक्त २ अभिव्यक्तिकुशल *v.t. & i.* सुव्यक्त करणे, सुव्यक्त होणे
articulation, *n.* सुव्यक्तीकरण (न.)
artifact, *n.* (*also* artefact) मानवनिर्मित वस्तु (स्त्री.)
artificer, *n.* कल्पक कारागीर (पु.)
artificial style, कृत्रिम शैली (*see* style)
artisan, *n.* कुशल कारागीर (पु.)
artist, *n.* कलावंत (पु.), कलाकार (पु.)
artiste, *n.* कलाकार (पु.) (रंगभूमी/चित्रपट क्षेत्रातील)
artistic creation, कलात्मक सर्जन, कलात्मक निर्मिती
artistic inevitability, कलात्मक अपरिहार्यता
artistic insight, कला-मर्मदृष्टी (स्त्री.)
artistic intensity, कलात्मक उत्कटता
artistic layout, कलात्मक मांडणी
artistic merit, कलात्मक गुणवत्ता
artistic problem, कला समस्या
artistic quality, कलागुण (पु.)
artistic temperament, कलात्मक मनोवृत्ती
artistic work, कलाकृती (स्त्री.)

artist's vision, कलावंताची प्रातिभ दृष्टी (*see* vision)
art of illustration, रेखाटन कला, प्रसंग चित्रणकला
art technique, कलातंत्र (न.)
art theatre, कलाप्रधान रंगभूमी (*see* theatre)
aside, *n.* एकीकडे (न.), अपवारित (न.)
cf. monologue, एकोक्ती, एकभाषित
soliloquy, स्वगत
association, *n.* संलगीकरण (न.), साहचर्य (न.)
associational word, साहचर्यात्मक शब्द
association of events, घटनासाहचर्य (न.)
association of ideas, १ कल्पनासाहचर्य (न.) २ विचारसाहचर्य (न.)
(as in : free association of ideas, १ मुक्त कल्पनासाहचर्य २ मुक्त विचारसाहचर्य)
associative process, साहचर्यप्रक्रिया (स्त्री.)
assonance, *n.* स्वरावृत्ती (स्त्री), स्वरसंवाद (पु.)
assumption, *n.* गृहीतक (न.)
cf. axiom, स्वयंसिद्धक, मूलाधारवचन
hypothesis, अभ्युपगम, गृहीत कृत्य
asymmetrical, *adj.* असममित
asymmetry, *n.* असममिती (स्त्री.)
asynchronism, *n.* असमकालता (स्त्री.)
asyntactic, *adj.* अनियत वाक्यरचनात्मक (शैली)
atheism, *n.* निरीश्वरवाद (पु.), नास्तिवाद (पु.)
atmosphere, *n.* वातावरण (न.)
attitude, *n.* १ वृत्ती (स्त्री.) २ दृष्टिकोन (पु.)
attribute, *n.* गुणविशेष (पु.)
attributive, *adj.* गुणवाचक
auditorium, *n.* प्रेक्षागृह (न.), प्रेक्षागार (न.)
auditory image, नादप्रतिमा (स्त्री.) (*see* image)
auditory language, श्राव्य भाषा
auditory memory, नादस्मृती (स्त्री.) (*see* memory)
auditory pattern, नादाकृती (स्त्री.)
auditory sensation, श्रुतिसंवेदना (स्त्री.)
authentic, *adj.* अस्सल, अधिकृत
authenticity, *n.* अस्सलपणा (पु.), अधिकृतता (स्त्री.)
author, *n.* ग्रंथकार (पु.), लेखक (पु.)
author-craft, *n.* लेखनकला (स्त्री.)
authorised version, प्रमाणित पाठ, अधिकृत पाठ
authority, *n.* १ प्रमाण (न.)
२ अधिकारी व्यक्ती (स्त्री.)
३ प्रमाण ग्रंथ (पु.)
autobiography, *n.* आत्मवृत्त (न.), आत्मचरित्र (न.)
autograph, *n.* १ स्वहस्तलेख (पु.)
२ स्वाक्षरी (स्त्री.)
automatic writing, असंज्ञलेखन (न.)
autotelic, *adj.* स्वयंप्रयोजननिष्ठ
avant-garde, *n.* अग्रगामी (पु.)
adj. अग्रगामी
awe, *n.* आदरयुक्त भीती (स्त्री.)
cf. fear, भीती
fury, कोप
horror, भय
axiology, *n.* मूल्यशास्त्र (न.)
axiom, *n.* स्वयंसिद्धक (पु.), मूलाधारवचन (न.) *cf.* assumption

B

background music, पार्श्वसंगीत (न.)
balance, *n.* समतोल (पु.), संतुलन (न.)
ballad, *n.* पोवाडा (पु.)
art ballad = literary ballad, विदग्ध पोवाडा
historical ballad, ऐतिहासिक पोवाडा
ballet, *n.* नृत्यनाट्य (न.)
barbarism, *n.* अडाणी वाक्प्रयोग (पु.)
bard, *n.* शाहीर (पु.), भाट (पु.), चारण (पु.)
bardic poetry, शाहिरी काव्य, चारणकाव्य (न.) (*see* poetry)

baroque, *n.* बरोक (मुख्यत्वेकरून वास्तु आदी कलाक्षेत्रातील शैलीदर्शक संज्ञा) *cf.* arabesque
basic text, मूल संहिता, मूल पाठ
bas-relief, *n.* अल्प उठाव (पु.)
bathos, *n.* १ अतिरिक्त भावविवशता (स्त्री.) २ अकल्पित अवकर्ष (पु.)
beat, *n.* (छंदशास्त्र) दोलाघात (पु.)
beat generation, बीट पिढी (दुसऱ्या महायुद्धानंतरची प्रस्थापितविरोधी चळवळ किंवा पिढी)
beatnik, *n.* बीटनिक (पु.)
beautiful, *adj.* सुंदर *cf.* agreeable
beauty, *n.* सौंदर्य (न.)
absolute beauty, केवल सौंदर्य
dependent beauty, परायत्त सौंदर्य
free beauty, स्वायत्त सौंदर्य
begging the question, (*also* **petitio principii**) अन्योन्याश्रयदोष (पु.)
belles-lettres, *n.* ललित लेखन (न.)
benediction, *n.* आशीर्वचन (न.), स्वस्तिवचन (न.)
bestiary, *n.* बोधपर प्राणिकथा (स्त्री.)
bibelot, *n.* गुटका (पु.)
biblioclasm, *n.* ग्रंथभंजन (न.)
biblioclast, *n.* ग्रंथभंजक (पु.)
bibliography, *n.* १ संदर्भग्रंथसूची (स्त्री.) २ ग्रंथसूची (स्त्री.) ३ ग्रंथवर्णनशास्त्र (न.)
bibliolatry, *n.* पोथीनिष्ठा (स्त्री.)
bibliomania, *n.* ग्रंथसंग्रह वेड (न.)
bibliophile, *n.* ग्रंथवेडा (पु.)
bimonthly, *n.* द्वैमासिक (न.)
biographical criticism, चरित्रात्मक समीक्षा (*see* criticism)
biographical evidence, चरित्रात्मक पुरावा
biographical note, चरित्रात्मक टिपण
biographical novel, चरित्रात्मक कादंबरी (*see* novel)
biography, *n.* चरित्र (न.)
bipolarity, *n.* द्विध्रुवात्मकता (स्त्री.)
biweekly, *n.* द्विसाप्ताहिक (न.)
black comedy, (*also* **dark comedy**) १ विषण्ण सुखात्मिका २ विषण्ण सुखांतिका
blank verse, निर्यमक पद्य (*see* verse)
blurb, *n.* वेष्टनलेख (पु.)
bohemian, *n.* कलंदर (पु.)
bombast, *n.* शब्दावडंबर (न.)
bon mot, *n.* (*also* **epigram**) चाटूक्ती (स्त्री.)
book, *n.* पुस्तक (न.), पुस्तिका (स्त्री.)
cf. booklet, पुस्तिका
brochure, लघुपुस्तक
guide-book, मार्गदर्शिका
handbook = handlist, १ निर्देश पुस्तक २ मार्गदर्शिका
pamphlet, पुस्तपत्रक
bookish, *adj.* पुस्तकी
booklet, *n.* पुस्तिका (स्त्री.) *cf.* book
book review, पुस्तक परीक्षण (न.)
bourgeois, *n.* मध्यमवर्ग (पु.), पांढरपेशा (पु.), भांडवलदार (पु.), बूर्झ्वा (पु.)
adj. मध्यमवर्गीय, पांढरपेशीय, भांडवलदारी
bowdlerization, *n.* (*also* **bowdlerizing**) सोवळीकरण (न.)
box set, बॉक्स सेट, घराचा देखावा
breast symbol, वक्ष प्रतीक (न.) (*see* symbol)
broadcast drama, (*also* **radio drama; radio play**) नभोनाट्य (न.), श्रुतिका (स्त्री.)
broadside, *n.* शिवराळ सरबत्ती (स्त्री.)
brochure, *n.* लघुपुस्तक (न.) *cf.* book
bucolic, *adj.* जानपद
buffoon, *n.* विदूषक (पु.)
burden of the song, (*also* **refrain**) ध्रुवपद (न.), पालुपद (न.), अक्कडकडवे (न.)
burlesque, *n.* १ कृतिविडंबन (न.) २ वृत्तिविडंबन (न.)
burletta, *n.* संगीत प्रहसन (न.)

C

cacoethes scribendi, **लेखनकंडू** (पु.)
cacography, *n.* १ **अशुद्ध लेखन** (न.) २ **असुंदर लेखन** (न.)
cacology, *n.* १ **सदोष शब्दयोजना** (स्त्री.) २ **उच्चारदोष** (पु.)
cacophemism, *n.* **कठोरोक्ती** (स्त्री.) (*opp.* euphemism) सौम्योक्ती
cacophony, *n.* **कर्णकटुत्व** (न.)
cacozelia, *n.* १ **अत्यलंकरण** (न.) २ **अतिसरलीकरण** (न.)
cadence, *n.* **नादांदोलन** (न.)
caesura, *n.* (*also* cesura) **यती** (पु.)
calligrapher, *n.* **सुलेखनकार** (पु.)
calligraphy, *n.* **सुलेखन कला** (स्त्री.)
cameo, *n.* **लघु-व्यक्तिरेखा** (स्त्री.)
canon, *n.* **प्रमाणसूत्र** (न.), **तत्त्व** (न.)
cant, *n.* १ **वर्गबोली** (स्त्री.) २ **दंभोक्ती** (स्त्री.)
canto, *n.* **सर्ग** (पु.)
capsule play, **संपुटनाटक** (न.) (*see* Play)
caption, *n.* **शीर्षक** (न.), **मथळा** (पु.)
caricature, *n.* **रूपविडंबन** (न.) (*see* comic)
carmen figuratum, (*also* altar poem *or* pattern poem) **चित्रकाव्य** (न.)
carol *n.* **उत्सवगीत** (न.) (मुख्यत: नाताळात म्हटली जाणारी गाणी)
cartoon, *n.* १ **व्यंगचित्र** (न.) २ **हास्यचित्र** (न.)
cast, *n.* **पात्रयोजना** (स्त्री.)
castration complex, **खच्चीकरणगंड** (पु.) (*see* complex)
catabasis, *n.* (*also* anticlimax) **अकल्पित अवकर्ष** (पु.) *cf.* climax (शोकात्मिका)
catachresis, *n.* **अपप्रयोग** (पु.)
catalectic, *adj.* **न्यूनाक्षर** (चरण)
catalogue, *n.* **सूची** (स्त्री.), **तालिका** (स्त्री.)
catastasis, *n.* १ **गर्भसंधी** (पु.) २ **शोकांतोन्मुख अवस्था** (स्त्री.)
catastrophe, *n.* (*also* solution) १ **निर्वहण** (न.) २ **दारुण अंत** (पु.) *cf.* climax (शोकांतिका)
catchphrase, *n.* **टाळीचे वाक्य** (न.)
catchword, *n.* १ **खुणेचा शब्द** (पु.) (मुद्रण) २ **घोषशब्द** (पु.)
category difference, **कोटिभेद** (पु.)
category mistake, **कोटिप्रमाद** (पु.)
catharsis, *n.* (*also* katharsis) **कथार्सिस** (पु.)
cause, *n.* **कारण** (न.)
censor, *n.* **अभ्यवेक्षक** (पु.)
censorship, *n.* **अभ्यवेक्षण** (न.)
cesura, (*also* caesura) **यती** (पु.)
chain story, **मालाकथा** (स्त्री.)
chain verse, (*also* concatenation) **शृंखलापद्य** (न.), **दामपदी** (स्त्री.) (*see* verse)
chant, *n.* **स्तोत्र** (न.)
chantey, *n.* (*also* chanty *or* shantey *or* shanty) **नाविकगीत** (न.)
chapter, *n.* **प्रकरण** (न.), **अध्याय** (पु.)
cf. paragraph, परिच्छेद
section, विभाग
sub-section, पोटविभाग
character, *n.* १ **पात्र** (न.), **भूमिका** (स्त्री.) २ **व्यक्तिरेखा** (स्त्री.)
flat character, एकपदरी व्यक्तिरेखा
round character, अनेकपदरी व्यक्तिरेखा
stereotype character = stock character, साचेबंद व्यक्तिरेखा
type character, नमुना व्यक्तिरेखा, वर्गदर्शक व्यक्तिरेखा
character actor, **विशेष भूमिका अभिनेता**
character actress, **विशेष भूमिका अभिनेत्री**
characterization, *n.* **स्वभावचित्रण** (न.), **व्यक्तिचित्रण** (न.), **स्वभावरेखन** (न.)
characteristic, *n.* **लक्षण,** (न.), **वैशिष्ट्य** (न.)

character-sketch, *n.* स्वभावचित्र (न.), व्यक्तिचित्र (न.)
charm, *n.* मोहकता (स्त्री.)
charming, *adj.* मोहक *cf.* agreeable
chiaroscuro, *n.* किआरोस्क्युरो (पु.) (मुख्यत्वेकरून वास्तु आदी कलाक्षेत्रातील शैलीदर्शक संज्ञा) *cf.* arabesque
children's theatre, बालरंगभूमी (स्त्री.) (*see* theatre)
chimerical, *adj.* (*also* chimeric) अतिकल्पित
choral lyric, समूहगीत (न.), वृंदगीत (न.)
choreography, *n.* नृत्यसंयोजन (न.)
chorus, *n.* १ वृंद (पु.) २ वृंदगान (न.)
chronicle, *n.* (*also* annals) बखर (स्त्री.), तवारिख (स्त्री.)
chronicle play, बखर नाटक (न.) (*see* play)
chronography *n.* (*also* chronographia) वर्तमानीकरण (न.)
chronological development, कालक्रमानुसारी विकास
circular plot, चक्रावर्ती कथानक, चक्रावर्ती संविधानक
circumlocution, *n.* (*also* periphrasis) शब्दघोळ (पु.)
civilization, *n.* नागरता (स्त्री.), संस्कृती (स्त्री.) *cf.* culture
clarity, *n.* सुस्पष्टता (स्त्री.), प्रसाद (पु.)
classic, *adj.* अभिजात
n. अभिजात कृती (स्त्री.)
classical, *adj.* अभिजात
classical epic, (*also* art epic *or* literary epic) विदग्ध महाकाव्य, अभिजात महाकाव्य (*see* epic)
classicism, *n.* अभिजाततावाद (पु.)
classicist, *n.* अभिजाततावादी (पु.)
classification, *n.* वर्गीकरण (न.)
cliche, *n.* पिष्टोक्ती (स्त्री.)
climax, *n.* उत्कर्षसीमा (स्त्री.) (शोकात्मिका)
cf. anagnorisis, अभिज्ञान.
anti-climax, अकल्पित अवकर्ष
catastrophe, १ निर्वहण २ दारुण अंत
crisis, संघर्षसीमा
denouement, उकल
peripeteia परावृत्ती
closed couplet, स्वयंपूर्ण द्विपदी
closet drama, पठनार्थ नाटक (*see* drama)
clown, *n.* विदूषक (पु.)
cognition, *n.* बोध (पु.), बोधन (न.), ज्ञान (न.)
cognitive judgement, ज्ञानविधान (न.) (*see* judgement)
cognitive meaning ज्ञानात्मक अर्थ
cognitivism, *n.* ज्ञानात्मकतावाद (पु.)
cognitivist, *n.* ज्ञानात्मकतावादी (पु.)
coherence, *n.* सुसंगती (स्त्री.), संबद्धता (स्त्री.)
collaboration, *n.* १ सहलेखन (न.) २ सहकार्य (न.)
collaborator, *n.* १ सहलेखक (पु.) २ सहकारी (पु.)
collation, *n.* १ पाठसंकलन (न.) २ पाठतुलन (न.) ३ पाठशोधन (न.)
collator, *n.* १ पाठसंकलन (पु.) २ पाठशोधक (पु.)
collective conscious, १ समूहबोध (पु.) २ वांशिक बोध
collective mind, (*also* group mind) १ समूहमन (न.) २ वांशिक मन
collective unconscious, वांशिक नेणीव, वांशिक अबोध मन
colloquialism, *n.* बोलभाषाप्रयोग (पु.)
colloquial language, बोलभाषा (स्त्री.)
colophon, *n.* १ पुष्पिका (स्त्री.) २ बोधचिन्ह (न.) ३ समाप्तिलेख (पु.)
colour image, रंगप्रतिमा (स्त्री.) (*see* image)

combined image, संयुक्त प्रतिमा (*see* image)
comedian, *n.* १ विनोदी नट (पु.) २ विनोदी लेखक (पु.)
comedienne, *n.* विनोदी नटी (स्त्री.)
comedy, *n.* १ सुखात्मिका (स्त्री.) २ सुखांतिका (स्त्री.)
black comedy, (*also* dark comedy) १ विषण्ण सुखात्मिका २ विषण्ण सुखांतिका
high comedy, १ विचारगर्भ सुखात्मिका २ विचारगर्भ सुखांतिका
low comedy, १ ढोबळ सुखात्मिका २ ढोबळ सुखांतिका
musical comedy, १ संगीत सुखात्मिका २ संगीत सुखांतिका
pure comedy, १ विशुद्ध सुखात्मिका २ विशुद्ध सुखांतिका
realistic comedy, १ वास्तवनिष्ठ सुखात्मिका २ वास्तवनिष्ठ सुखांतिका
romantic comedy, १ प्रणयरम्य सुखात्मिका २ प्रणयरम्य सुखांतिका
satiric comedy, १ उपहासप्रधान सुखात्मिका २ उपहासप्रधान सुखांतिका
sentimental comedy, १ भावविवश सुखात्मिका २ भावविवश सुखांतिका
tragi-comedy, १ शोकमिश्र सुखात्मिका २ शोकमिश्र सुखांतिका
comedy of character, १ स्वभावप्रधान सुखात्मिका २ स्वभावप्रधान सुखांतिका
comedy of humours, १ विकारप्रधान सुखात्मिका २ विकारप्रधान सुखांतिका
comedy of intrigue, १ कारस्थानप्रधान सुखात्मिका २ कारस्थानप्रधान सुखांतिका
comedy of manners, (*also* **comedy of wit**) १ आचारविडंबक सुखात्मिका २ आचारविडंबक सुखांतिका
comedy of situation, १ प्रसंगनिष्ठ सुखात्मिका २ प्रसंगनिष्ठ सुखांतिका
comedy of wit, (*also* **comedy of manners**) १ आचारविडंबक सुखात्मिका २ आचारविडंबक सुखांतिका
comic, *adj.* हास्यकारक (लेखन इत्यादी)
n. (The Comic) हास्यतत्त्व (न.)
burlesque, १ कृतिविडंबन २ वृत्तिविडंबन
caricature, रूपविडंबन
humour, विनोद
irony, १ उपरोध २ छद्म
lampoon, निंदाहेतुक व्यक्तिविडंबन
limeric, वात्रटिका, निरर्थिका
parody, १ शैली विडंबन २ विडंबन
pastiche, विडंबक लेखनकथा
pun, १ शब्दश्लेष २ शाब्दिक कोटी
repartee, १ प्रतिकोटी २ हजरजबाब
sarcasm, १ टोमणा २ मर्मभेदक (लेखन इ.)
sardonic, तिरस्कारयुक्त (लेखन इ.)
satire, १ उपहास २ उपहासिका
travesty, गांभीर्यविडंबन
wit, कोटी
comic relief, (*also* **relief**) १ ताणपरिहार (पु.) २ उठाव (पु.)
comics, *n. pl.* चित्रकथामाला (स्त्री.)
commedia dell'arte, उत्स्फूर्त सुखात्मिका, समयस्फूर्त सुखात्मिका
commentary, *n.* १ टीका (स्त्री.), भाष्य (न.) २ धावते वर्णन (न.), धावते समालोचन (न.)
commentator, *n.* टीकाकार (पु.), भाष्यकार (पु.)
commitment, *n.* बांधिलकी (स्त्री.)
communicability, *n.* निवेदनीयता (स्त्री.), निवेद्यता (स्त्री.)
communication, *n.* १ निवेदन (न.) २ संवाद (पु.)
communicative ability, निवेदनक्षमता (स्त्री.)

comparative criticism, तौलनिक समीक्षा (*see* criticism)

comparative literature, तौलनिक साहित्याभ्यास

compendium, *n.* ग्रंथसार (न.), ग्रंथसंक्षेप (पु.) *cf.* abridgment

compere, *v.t.* कार्यक्रमाचे संचलन करणे *n.* कार्यक्रम-संचालक (पु.)

complex, *n.* मनोगंड (पु.), गंड (पु.)
castration complex, खच्चीकरणगंड
electra complex, इलेक्ट्रा गंड, पितृगंड
Oedipus complex, इडिपस गंड, मातृगंड
orestes complex, ऑरेस्टिज गंड, मातृवध गंड
adj. व्यामिश्र

complex plot, व्यामिश्र संविधानक

complication, *n.* गुंतागुंत (स्त्री.)

composition, *n.* १ रचना (स्त्री.) २ निबंधन (न.)

comprehend, *v.t.* समाकलन करणे

comprehension, *n.* समाकलन (न.)

concatenation, *n.* (*also* chain verse) शृंखला-पद्य (न.), दामपदी (स्त्री.)

conceit, *n.* दूरान्वित कल्पना (स्त्री.)

concept, *n.* संकल्पना (स्त्री.)

conception, *n.* संकल्पन (न.)

conclusion, *n.* निष्कर्ष (पु.)

concordance, *n.* १ शब्दसंदर्भसूची (स्त्री.) २ पदकोश (पु.)

concrete, *adj.* मूर्त

concrete universal, विशेष संपृक्त सामान्य, मूर्त सामान्य

condensation, *n.* संक्षेपण (न.)

confession, *n.* आत्मनिवेदन (न.)

configuration, *n.* १ संरूपण (न.) २ रूपविधान (न.)

conflict, *n.* संघर्ष (पु.)

conformist, *n.* परंपरानिष्ठ (पु.)

connoisseur, *n.* १ कलाभिज्ञ (पु.) २ दर्दी (पु.)

connotation, *n.* १ लक्ष्यार्थ (पु.) २ गुणवाचक अर्थ (पु.)
cf. denotation, १ वाच्यार्थ २ वस्तुवाचक अर्थ

conscious, *n.* सबोध (न.)
cf. preconscious, बोधपूर्व
subconscious, अवबोध
super-conscious, अतिबोध
supra-conscious, पराबोध
unconscious, अबोध

conscious art, सबोध कला (*see* art)

consciousness, *n.* जाणीव (स्त्री.)

consonance, *n.* १ वर्णावृत्ती (स्त्री.) २ संवाद (पु.)

conspectus, *n.* १ सारदर्शन (न.) २ परिदर्शन (न.)

construct, *n.* कल्प (पु.)

construction, *n.* बांधणी (स्त्री.)

constructivism, *n.* अप्रतिरूपतावाद (पु.)

constructivist, setting, अप्रतिरूप नेपथ्य

contemplation, *n.* १ चिंतन (न.) २ तटस्थ सौंदर्यचिंतन (न.)

contemplative attitude, १ चिंतनशील वृत्ती २ तटस्थ सौंदर्यचिंतनशील वृत्ती

contemplative faculty, चिंतनशक्ती (स्त्री.)

contemporaneity, *n.* समकालीनता (स्त्री.)

contemporary, *adj.* समकालीन *cf.* ancient

content, *n.* आशय (पु.)

content analysis, १ आशयविश्लेषण (न.) २ विषयविश्लेषण (न.) (*see* analysis)

content element, आशय-घटक (पु.)

contents, *n. pl.* अनुक्रम (पु.), विषयानुक्रमणिका (स्त्री.), अनुक्रमणिका (स्त्री.)
cf. acknowledgment

context, *n.* संदर्भ (पु.)

contraction, *n.* अक्षरलोप (पु.)

contrast, *n.* **विरोध** (पु.)
controversialist, *n.* **वादप्रिय** (पु.)
conundrum, *n.* (*also* **puzzle; riddle**) **कूट** (न.), **कोडे** (न.), **उखाणा** (पु.)
convention, *n.* **संकेत** (पु.)
academic conveention, पंडिती संकेत
dramatic convention, नाट्यसंकेत
epic convention, महाकाव्यसंकेत
poetic convention, काव्यसंकेत, कविसंकेत
conventional definition, रूढ व्याख्या (*see* definition)
conversation piece, संवादरूप लेखन
conversialist, *n.* **१ वादपटु** (पु.) **२ वादकर्ता** (पु.)
convincing, *adj.* **पटण्यासारखे, प्रत्ययकारक**
copy, *n.* **प्रत** (स्त्री.)
copyright, *n.* **स्वामित्वाधिकार** (पु.)
corpus, *n.* **लेखनसंभार** (पु.)
corrupt reading, **अपपाठ** (पु.), **भ्रष्ट पाठ**
corrupt text, भ्रष्ट संहिता
cosmic irony, (*also* **irony of fate**) **दैवदुर्विपाक** (पु.), **नियतीचा उपरोध**
cosmopolitan, *adj.* **सार्वदेशिक**
costume, *n.* **वेषभूषा** (स्त्री.)
costume drama, वेषभूषाप्रधान नाटक
coterie, *n.* **गट** (पु.), **कंपू** (पु.)
couplet, *n.* **द्विपदी** (स्त्री.)
courtesy book, (*also* **etiquette book**) **शिष्टाचार-पुस्तिका** (स्त्री.)
court poet, (*also* **poet laureate**) **राज-कवी** (पु.)
cradle books, *n. pl.* **दोलामुद्रिते** (न.अ.व.)
craft *n.* **कारागिरी** (स्त्री.)
craftman, *n.* **कारागीर** (पु.)
crasis, *n.* **अक्षरलोप** (पु.)
creation, *n.* **सर्जन** (न.), **निर्मिती** (स्त्री.)
creative artist, सर्जनशील कलावंत
creative criticism, सर्जनशील समीक्षा (*see* criticism)
creative imagination, सर्जनशील कल्पनाशक्ती, प्रतिभा (स्त्री.) (*see* imagination)
creative writing, सर्जनशील लेखन
credit, *n.* **श्रेयनिर्देश** (पु.) *cf.* acknowledgment
credit title, श्रेयनामावली (स्त्री.)
crisis, *n.* **संघर्षसीमा** (स्त्री.) (शोकात्मिका) *cf.* climax
criterion, *n.* **कसोटी** (स्त्री.), **निकष** (पु.)
critic, *n.* **समीक्षक** (पु.), **टीकाकार** (पु.)
critical absolutism, समीक्षेतील केवलवाद
critical appraisement, चिकित्सक मूल्यमापन
critical classification, चिकित्सक वर्गीकरण
critical comparison, चिकित्सक तुलना
critical edition, चिकित्सक आवृत्ती (*see* edition)
critical recension, (*also* **recension**) **१ संहिताशाखा** (स्त्री.) **२ संशोधित पाठ**
critical relativism, समीक्षेतील सापेक्षतावाद
criticism, *n.* **१ साहित्य-विचार** (पु.) **२ समीक्षा** (स्त्री.), **समीक्षा-विचार** (पु.), **टीकाशास्त्र** (न.) **३ टीका** (स्त्री.), **समी-क्षण** (न.)
cf. critique समालोचना, मीमांसा
notice, परीक्षण
opinion, अभिप्राय
review, १ परीक्षण २ समालोचन ३ आढावा
absolutist criticism, केवलमूल्यनिष्ठ समीक्षा
analytical criticism, विश्लेषणात्मक समीक्षा
applied criticism, १ उपयोजित समीक्षा २ उपपत्तिनिष्ठ समीक्षा
archetypal criticism, आदिमरूपनिष्ठ समीक्षा
biographical criticism, चरित्रात्मक समीक्षा
comparative criticism, तौलनिक समीक्षा
creative criticism, सर्जनशील समीक्षा

evaluative criticism, मूल्यमापनात्मक समीक्षा
formal criticism, १ रूपनिष्ठ समीक्षा २ साहित्यप्रकारनिष्ठ समीक्षा
formalistic criticism, रूपवादी समीक्षा, आकृतिवादी समीक्षा
Freudian criticism, फ्राइडवादी समीक्षा
historical criticism, इतिहासनिष्ठ समीक्षा, ऐतिहासिक समीक्षा
impressionistic criticism, प्रत्ययनिष्ठ समीक्षा, संस्कारनिष्ठ समीक्षा
interpretative criticism, अर्थनिरूपणात्मक समीक्षा
judicial criticism, १ मूल्याधिष्ठित समीक्षा २ निर्णयात्मक समीक्षा, निर्णायक समीक्षा
Jungian criticism, युंगवादी समीक्षा
linguistic criticism, १ भाषा विज्ञाननिष्ठ समीक्षा २ भाषाविश्लेषणात्मक समीक्षा
literary criticism, साहित्य-समीक्षा
Marxist criticism, मार्क्सवादी समीक्षा, साम्यवादी समीक्षा
moral criticism, नीतिवादी समीक्षा
mythic criticism, आदिमकथानिष्ठ समीक्षा
normative criticism, प्रमाणकनिष्ठ समीक्षा
practical criticism, १ प्रयुक्त समीक्षा २ प्रात्यक्षिक समीक्षा
pragmatic criticism, परिणामवादी समीक्षा
psychoanalytic criticism, मनोविश्लेषणात्मक समीक्षा
relativistic criticism, सापेक्षतावादी समीक्षा
rhetorical criticism, अलंकारशास्त्रनिष्ठ समीक्षा
sociological criticism, १ समाजशास्त्रीय समीक्षा २ समाजसापेक्ष समीक्षा
subjective criticism, आत्मनिष्ठ समीक्षा, व्यक्तिनिष्ठ समीक्षा
theoretical criticism, सैद्धान्तिक समीक्षा

critique, *n.* **समालोचना** (स्त्री.), **मीमांसा** (स्त्री.) *cf.* criticism
crossed rhyme, मध्य यमक
cross-reference, *n.* **अन्योन्य संदर्भ** (पु.), **पूरक संदर्भ** (पु.)
cruelty, *n.* **क्रौर्य** (न.)
cubism, *n.* **घनवाद** (पु.), (कलाक्षेत्रातील संज्ञा) **क्युबिझम** (पु.)
cue, *n.* **संवादसूचना** (स्त्री.)
culture, *n.* **संस्कृती** (स्त्री.) *cf.* civilization, नागरता, संस्कृती
cumulative story, संचयीकथा (स्त्री), **परिवर्धिनी कथा**
curtain, *n.* **पडदा** (पु.)
curtain raiser, पूर्वनाटिका (स्त्री.), **जोड-नाटुकले** (न.)
cycle, *n.* **चक्र** (न.)
cycle of poems, गाथाचक्र (न.)
cynicism, *n.* **तुच्छतावाद** (पु.), **व्यर्थतावाद** (पु.)

D

Dadaism, *n.* **दादावाद** (पु.), **दादाइझम** (पु.) (कलाक्षेत्रातील एक चळवळ)
daily, *n.* **दैनिक** (न.)
dance-drama, *n.* **नृत्यनाटक** (न.) (*see* drama)
dark comedy, (*also* black comedy), १ **विषण्ण सुखात्मिका** २ **विषण्ण सुखांतिका** (*see* comedy)
dated style, कालबाह्य शैली (*see* style)
dead metaphor, लुप्तार्थ रूपक
death instinct, मृत्यूची सहजप्रवृत्ती, मुमूर्षा (स्त्री.)

decadence, *n.* ऱ्हास (पु.), अवनती (स्त्री.)
decadent, *adj.* ऱ्हासदर्शक, अवनतिदर्शक
decadent period, ऱ्हासकाल (पु.), अवनतिकाल (पु.)
decorum, *n.* १ औचित्य (न.) २ आचार-सौष्ठव (न.)
dedication, *n.* अर्पण-पत्रिका (स्त्री.)
deduction *n.* निगमन (न.)
deductive method, निगमन-पद्धती (स्त्री.)
define *v.t.* व्याख्या करणे
definition *n.* व्याख्या (स्त्री.), लक्षण (न.)
analytical definition, विश्लेषणात्मक व्याख्या
conventional definition, रूढ व्याख्या
persuasive definition, अनुनयी व्याख्या
stipulative definition, संकेतजनक व्याख्या
definitive edition प्रमाणित आवृत्ती (*see* edition)
dehumanisation *n.* अमानवीकरण (न.)
deism *n.* विवेकनिष्ठ आस्तिक्यवाद (पु.)
deitied object दैवतीकृत वस्तु
delight *n.* आल्हाद (पु.)
cf. ecstasy, परमानंद, आनंदसमाधी
gratification, तृप्ती
joy, आनंद
pleasure, सुख
rapture, आनंदातिशय
satisfaction, समाधान
transport, अत्यानंद
delineation *n.* चित्रण (न.), आरेखन (न.)
delocalization *n.* स्थलातीत करणे (न.)
delusion *n.* भ्रांती (स्त्री.)
demonic (demoniac) genius, १ अमानुष प्रतिभा २ अमानुष प्रतिभावंत
denotation *n.* १ वाच्यार्थ (पु.) २ वस्तुवाचक अर्थ (पु.) *cf.* connotation, १ लक्ष्यार्थ २ गुणवाचक
denouement *n.* (*also* resolution) उकल (स्त्री.) (शोकांतिका) *cf.* climax
dependent beauty, परायत्त सौंदर्य (*see* beauty)
depersonalization *n.* व्यक्तित्वलोप (पु.), स्वत्वलोप (पु.)
derivation *n.* १ व्युत्पत्ती (स्त्री.) २ व्युत्पादन (न.)
derivative, *adj.* पराश्रयी, परोद्भव
description, *n.* वर्णन (न.)
descriptive, *adj.* वर्णनात्मक
descriptive meaning, वर्णनात्मक अर्थ
descriptive poetry, वर्णनात्मक काव्य (*see* poetry)
descriptive term, वर्णनात्मक पद
design, *n.* १ संकल्पचित्र (न.) २ चित्राकृती (स्त्री.)
cf. diagram, रेखाकृती
drawing, आरेखन
model, १ नमुना २ लघुप्रतिकृती
outline, रूपरेषा, आराखडा
pattern, आकृतिबंध
plan, मानचित्र
sketch, रेखाटन
detached narrator, (*also* uninvolved narrator) तटस्थ निवेदक
detective novel, गुप्तचर कादंबरी (*see* novel)
detective story, गुप्तचर कथा (*see* story)
determinative judgement, नियत निर्णय, नियत विधान (*see* judgement)
determinism, *n.* नियतीवाद (पु.), नियततावाद (पु.)
deus-ex-machina, *n.* (*also* God from the machine) १ दैवी हस्तक्षेप (पु.) २ योगायोगतंत्र (न.)
deuteragonist, *n.* उपनायक (पु.)
development, *n.* विकास (पु.)
deviation, *n.* मार्गांतरण (न.)
device, *n.* क्लृप्ती (स्त्री.), युक्ती (स्त्री.)
devotional poetry, भक्तिकाव्य (न.) (*see* poetry)

devotional song, भक्तिगीत (न.) (*see* song)
diabolism, *n.* **पैशाचवाद** (पु.)
diagram, *n.* **रेखाकृती** (स्त्री.) *cf.* design
dialect, *n.* **बोली** (स्त्री.)
dialectic, *adj.* **द्वंद्वात्मक**
dialectic materialism, द्वंद्वात्मक जडवाद
dialectics, *n.* **द्वंद्ववाद** (पु.)
diallage, *n.* **युक्तिवादमालिका** (स्त्री.)
dialogism, *n.* **कल्पित परिसंवाद** (पु.)
dialogue, *n.* **संवाद** (पु.)
dialogue hymn, संवादसूक्त (न.)
diary, *n.* **दैनंदिनी** (स्त्री.), **रोजनिशी** (स्त्री.)
cf. annals
diatribe, *n.* **जहरी टीका** (स्त्री.), **विदारक टीका** (स्त्री.)
diction, *n.* **१ शब्दकळा** (स्त्री.) **२ पदयोजना** (स्त्री.)
dictionary, *n.* **शब्दकोश** (पु.), **कोश** (पु.)
didactic, *adj.* **बोधपर**
didacticism, *n.* **बोधवाद** (पु.)
didactic poem, बोधपर कविता (*see* poem)
didactic poetry, बोधपर काव्य (*see* poetry)
differentia, *n.* **व्यवच्छेदक लक्षण** (न.)
diffused image, विकीर्ण प्रतिमा (*see* image)
digest, *n.* **१ सारसंग्रह** (पु.) **२ सार** (न.)
cf. abridgment
digression, *n.* **विषयांतर** (न.)
dilemma, *n.* **शृंगापत्ती** (स्त्री.)
dilettante, *n.* **१ कलाप्रेमी** (पु.) **२ रसिकब्रुव** (पु.)
dime novel, सवंग कादंबरी (*see* novel)
director, *n.* **दिग्दर्शक** (पु.)
dirge *n.* **विलापगीत** (न.), **मृत्युगीत** (न.)
discerning judgement, विवेकपूर्ण निर्णय
discordant, *adj.* **विसंवादी**
discovery, *n.* (*also* anagnorisis, recognition) **अभिज्ञान** (न.) (शोकात्मिका) *cf.* climax
discussion play, चर्चाप्रधान नाटक (*see* play)
disguise, *n.* **वेषांतर** (न.), **छद्मवेष** (पु.)
disinterested, *adj.* **अलिप्त, तटस्थ**
disinterestedness, *n.* **अलिप्तता** (स्त्री.), **तटस्थता** (स्त्री.)
dispassionate, *adj.* **१ अभिनिवेशरहित २ निःपक्षपाती**
disposition, *n.* **स्थिर प्रवृत्ती** (स्त्री.)
disquisition, *n.* **१ विमर्श** (पु.) **२ विमर्शिका** (स्त्री.)
dissertation, *n.* **प्रबंधिका** (स्त्री.)
cf. essay १ निबंध २ ललित निबंध
monograph, अभिनिबंध
paper = research paper, शोध निबंध
thesis, प्रबंध
treatise, दीर्घ निबंध
working paper, प्रस्ताव निबंध
dissociation, *n.* **विलगीकरण** (न.)
dissociation of sensibility, भाव आणि विचार यांचे विलगीकरण (टी. एस. ईलियट)
dissonance, *n.* **१ स्वरविसंवाद** (पु.) **२ विसंवाद** (पु.)
distorted image, विरूपित प्रतिमा (*see* image)
distorted sentiment, विरूपित स्थिरभाव
distortion, *n.* **१ विरूपण** (न.) **२ विरूपीकरण** (न.)
distortion in transmission, संप्रेषणगत विरूपण
distortion of feeling, भावविरूपण (न.)
divine, *adj.* **१ दैवी २ दिव्य**
doctrinaire, *n.* **१ तत्त्वाग्रही** (पु.) **२ पोथीनिष्ठ** (पु.)
doctrinal poetry, सिद्धान्तनिष्ठ काव्य (*see* poetry)
doctrine, *n.* **१ सिद्धान्त** (पु.) **२ मतप्रणाली** (स्त्री.)
doctrine of mimesis, अनुकृतिसिद्धांत (पु.)
documentary, *n.* **वृत्तचित्र** (न.), **अनुबोधपट** (पु.)
documentary film, अनुबोधपट (पु.)

documentary play, अनुबोधनाटक (न.) (*see* play)
documentation, *n.* संदर्भनोंद (स्त्री.)
doggerel, *n.* (*also* doggrel) क्षुद्र पद्य (न.)
dogma, *n.* श्रद्धानिष्ठ मत (न.), श्रद्धानिष्ठ मतप्रणाली (स्त्री.)
dogmatic, *adj.* आग्रही, हटवादी, मताभिनिवेशी
dogmatism, *n.* मताग्रह (पु.)
domestic drama, कौटुंबिक नाटक (*see* drama)
domestic tragedy, १ कौटुंबिक शोकात्मिका २ कौटुंबिक शोकांतिका
double entendre, ग्राम्यतासूचक श्लेष
double plot, दुहेरी कथानक, दुहेरी संविधानक
drama, *n.* १ नाट्य (न.) २ नाटक (न.) ३ रंगभूमी (स्त्री.)
academic drama, विद्यापीठीय रंगभूमी
acting drama, अभिनेय नाटक
broadcast drama = radio drama, नभोनाट्य, श्रुतिका
closet drama, पठनार्थ नाटक
dance drama, नृत्यनाटक
domestic drama, कौटुंबिक नाटक
epic drama, संकुलनाटक
folk drama, लोकनाट्य
historical drama, ऐतिहासिक नाटक
musical drama, संगीत नाटक
poetic drama, १ काव्यनाटक २ पद्यनाटक
verse drama, पद्यबद्ध नाटक
drama of ideas, विचारनाट्य (न.)
dramatic, *adj.* नाट्यात्मक
dramatic art, नाट्यकला (स्त्री.) (*see* art)
dramatic conflict, नाट्यसंघर्ष (पु.)
dramatic convention, नाट्यसंकेत (पु.) (*see* convention)
dramatic element, नाट्यतत्त्व (न.)
dramatic expression, १ नाट्यरूप अभिव्यक्ती २ नाट्यात्मक अभिव्यक्ती
dramatic form, नाट्यरूप (न.) (*see* form)
dramatic illusion, नाट्यगत वास्तवाभास
dramatic irony, नाट्यछद्म (न.)
dramatic literature, नाट्यसाहित्य (न.) (*see* literature)
dramatic lyric, नाट्यगीत (न.)
dramatic monologue, १ नाट्यात्मक एकोक्ती २ नाट्यछटा (स्त्री.)
dramatic poetry, १ नाट्यात्मक काव्य २ नाट्यरूप काव्य (*see* poetry)
dramatic present, (*also* historical present) भूतार्थ वर्तमान
dramatic reversal, नाट्यगत परावृत्ती
dramatic ritual, नाट्यरूप विधी
dramatics, *n.* नाट्यशास्त्र (न.)
dramatic situation, नाट्यात्मक प्रसंग
dramatic structure, नाट्यसंरचना (स्त्री.) नाट्यात्मक संरचना (*see* structure)
dramatic style १ नाट्यात्मक शैली २ नाट्यशैली (स्त्री.) (*see* style)
dramatic suspense, नाट्यगत उत्कंठा
dramatic time, नाट्यगत काल
dramatic unity, नाट्यगत ऐक्य
dramatis personae, १ पात्रे (न.अ.व.) २ पात्रसूची (स्त्री.)
dramatist, *n.* (*also* playwright) नाटककार (पु.)
dramatization, *n.* नाट्यीकरण (न.)
dramaturgy, *n.* १ नाट्यलेखनकला (स्त्री.) २ नाट्यनिर्मितिकला (स्त्री.)
drama-workshop, *n.* नाट्यशिक्षण शिबिर (न.), नाट्य-कृतिसत्र (न.)
drawing, *n.* आरेखन (न.) *cf.* design
dream allegory, स्वप्नरूपकात्मक काव्य
dream story, स्वप्नकथा (स्त्री.) (*see* story)
droll humour, विक्षिप्त विनोद
droll story, विक्षिप्त कथा (*see* story)
drop, *n.* दर्शनी पडदा (पु.)
dubbing, *n.* १ पुनर्ध्वनिमुद्रण (न.) २ भाषांतरण (न.)

duet, *n.* द्वंद्वगीत (न.), झगडा (पु.)
dumb show, नाटयांतर्गत मूकाभिनय
duologue, *n.* द्विपात्री नाटक (न.)
dynamic, *adj.* गतिशील (*opp.* static स्थिति-शील)

E

eclectic, *n.* समभिग्राहक (पु.)
eclecticism, *n.* समभिग्राहकता (स्त्री.)
ecstasy, *n.* परमानंद (पु.), आनंदसमाधी (स्त्री.) *cf.* delight
edit, *v.t.* संपादन करणे
editing, *n.* १ संपादन (न.) २ संकलन (न.)
edition, *n.* आवृत्ती (स्त्री.)
annotated edition, सटीप आवृत्ती
critical edition, चिकित्सक आवृत्ती
definitive edition, प्रमाणित आवृत्ती
pirated edition, अपहृत आवृत्ती
revised edition, सुधारित आवृत्ती
standard edition, प्रमाण आवृत्ती
variorum edition, सर्वसमावेशक आवृत्ती
editor, *n.* १ संपादक (पु.) २ संकलन (पु.) ३ चित्रपट संकलन (पु.)
editorial, *n.* संपादकीय (न.), अग्रलेख (पु.)
effect, *n.* १ परिणाम (पु.) २ प्रभाव (पु.)
efficient cause, निमित्तकारण (न.), कर्तृकारण (न.)
ego, *n.* अहम् (न.)
egocentric, *adj.* अहंकेंद्री, आत्मकेंद्री
egoism, *n.* अहंभाव (पु.), अस्मिता (स्त्री.)
egoist, *n.* अहंभावी (पु.)
egoistic, *adj.* अहंभावी
egotism, *n.* आत्मप्रौढी (स्त्री.)
egotist, *n.* आत्मप्रौढी करणारा (पु.)
einfuhlung, *n.* (*also* empathy) १ स्वानुभव-संक्रमण (न.) २ समानानुभूती (स्त्री.)
elaborate, *v.t.* विस्तार करणे
elaboration, *n.* विस्तार (पु.)

elan vital, जीवनोत्साह (पु.)
electra complex, इलेक्ट्रा गंड, पितृगंड (पु.) (*see* complex)
elegance, *n.* १ सुभगता (स्त्री.) २ डौल (पु.)
elegant, *adj.* १ सुभग २ डौलदार *cf.* agreeable
elegiac, *adj.* विलापात्मक
elegy, *n.* विलापिका (स्त्री.)
elevated, *adj.* उन्नत
elevated style, उन्नत शैली (*see* style)
elision, *n.* वर्णलोप (पु.)
ellipsis, *n.* अध्याहार (पु.)
eloquence, *n.* वाक्पाटव (न.)
eloquent, *adj.* वाक्पाटवयुक्त
elucidation, *n.* विशदीकरण (न.)
embellishment, *n.* १ अलंकार (पु.) २ अलंकरण (न.)
embryo act, गर्भांक (पु.)
embryo drama, गर्भनाटय (न.)
emendation, *n.* पाठदुरुस्ती (स्त्री.), पाठसुधारणा (स्त्री.)
emergent, *adj.* उद्भवणारा, तज्जन्य
emotion, *n.* भावना (स्त्री.)
emotional attitude, भावनात्मक वृत्ती, भावनात्मक दृष्टिकोन
emotional stimulus, भावनात्मक चेतक
emotional susceptibility, भावनासंवेदनशीलता (स्त्री.), भावनावशता (स्त्री.)
emotional value, भावना मूल्य (न.)
emotive, *adj.* भावनाव्यंजक, भावनाप्रेरक
emotive meaning, भावनात्मक अर्थ
emotive power, भावनोद्दीपक शक्ती
emotivism, *n.* भावनार्थवाद (पु.)
emotivist, *n.* भावनार्थवादी (पु.)
empathy, *n.* (*also* einfuhlung) १ स्वानुभव-संक्रमण (न.) २ समानानुभूती (स्त्री.)
emphasis, *n.* १ भर (पु.) २ महत्त्वनिर्देश (पु.)
empirical, *adj.* अनुभवाधिष्ठित
empiricism, *n.* अनुभववाद (पु.)

end rhyme, अंत्य यमक
enigma, *n.* कूट (न.)
enjambement, *n.* (*also* **overflow; rejet; run-on line**) चरणोत्सेक (पु.)
Enlightenment, *n.* (age of) एनलायटनमेंट (न.) (१७ व्या व १८ व्या शतकातील युरोपमधील चळवळ)
enlightenment, *n.* प्रबोधन (न.), उद्‌बोधन (न.)
envoy, *n.* निरोपगीत (न.)
epic, *n.* महाकाव्य (न.)
art epic=classical epic=literary epic, विदग्ध महाकाव्य, अभिजात महाकाव्य
mock-epic, १ महाकाव्य विडंबन २ विडंबनपर महाकाव्य
oral epic, मौखिक महाकाव्य
primary epic, आर्ष महाकाव्य
epic convention, महाकाव्यसंकेत (पु.) (*see* convention)
epic drama, (Brecht) संकुलनाटक (न.)
epic of growth, (*also* **primary epic**) आर्ष महाकाव्य
epic simile, (*also* **homeric simile**) विस्तृतोपमा (स्त्री.)
epicureanism, *n.* भोगवाद (पु.)
epigram, *n.* (*also* **bon mot**) चाटूक्ती (स्त्री.)
epigraph, *n.* कोरीव लेख (पु.)
epilogue, *n.* १ उपसंहार (पु.) *cf.* acknowledgment २ (in drama) समापन (न.) भरतवाक्य (न.)
episode, *n.* १ प्रसंग (पु.) २ आडकथा (स्त्री.)
episodic, *adj.* प्रसंगमालारूप, प्रसंगमालानिष्ठ
epistemological, *adj.* ज्ञानशास्त्रीय
epistemology, *n.* १ ज्ञानशास्त्र (न.) २ ज्ञानमीमांसा (स्त्री.)
epistle, *n.* पत्र (न.)
epistolary, *adj.* पत्ररूप
epistolary novel, पत्ररूप कादंबरी (*see* novel)
epitaph, *n.* समाधिलेख (पु.)
epitasis, *n.* (*also* **rising action**) आरोही कृती (स्त्री.)
epithalamion, *n.* (*also* **epithalamium; prothalamion**) विवाहगीत (न.)
epithet, *n.* १ विशेषण (न.) २ अभिधान (न.)
epitome, *n.* १ सार (न.) २ साररूप (न.) *cf.* abridgment
epoch, *n.* युग (न.)
epoch-making, *adj.* युग प्रवर्तक
equilibrium, *n.* समतोल (पु.)
equivalence, *n.* १ सममूल्यता (स्त्री.) २ समतानता (स्त्री.)
equivocal, *adj.* १ द्व्यर्थी २ संदिग्ध
equivocation, *n.* शब्दच्छल (पु.)
erotic *adj.* १ कामुक, कामोद्दीपक २ शृंगारिक
erotica, *n.pl.* १ कामोद्दीपक वाङ्मय (न.) २ शृंगारिक वाङ्मय (न.)
erratum, *n.* (*pl.* errata) शुद्धिपत्र (न.)
error of misunderstanding, भ्रांतिमूलक प्रमाद
erudite, *adj.* १ व्यासंगपूर्ण २ व्यासंगी
escapism, *n.* पलायनवाद (पु.)
esemplastic imagination, (*also* **esemplastic power**) संश्लेषक कल्पनाशक्ती, संश्लेषण शक्ती (स्त्री.)
esoteric, *adj.* १ अंतर्वर्तुळनिष्ठ २ गूढ
essay, *n.* १ निबंध (पु.) २ ललित निबंध (पु.) *cf.* dissertation
essence, *n.* सत्त्व (न.)
essentialism, *n.* सत्त्ववाद (पु.)
essentialist fallacy, एकसत्त्व-हेत्वाभास (पु.) (*see* fallacy)
essentially contested concept, स्वभावतः वादग्रस्त संकल्पना
ethical value, नीति-मूल्य (न.)
ethics, *n.* नीतिशास्त्र (न.)
ethnic, *adj.* वांशिक, वंशविशिष्ट

ethnic literature, वंशविशिष्ट लोकसाहित्य (*see* literature)
ethnology, *n.* वंशशास्त्र (न.)
ethos, *n.* प्रकृतिधर्म (पु.)
etiquette book, (*also* **courtesy book**) शिष्टाचारपुस्तिका (स्त्री.)
etymology, *n.* १ व्युत्पत्ती (स्त्री.) २ व्युत्पत्तिशास्त्र (न.)
eulogy, *n.* प्रशस्ती (स्त्री.)
euphemism, *n.* सौम्योक्ती (स्त्री.) (*opp.* cacophemism कठोरोक्ती)
euphony, *n.* नादमाधुर्य (न.), कर्णमधुरता (स्त्री.)
evaluation, *n.* मूल्यमापन (न.)
evaluative criticism, मूल्यमापनात्मक समीक्षा (*see* criticism)
event, *n.* घटना (स्त्री.)
evil, *n.* अशिव (न.), असत् (न.)
evocative, *adj.* १ आवाहक २ प्रत्ययकारी
exaggeration, *n.* १ अतिशयोक्ती (स्त्री.) (अलंकार) २ अत्युक्ती (स्त्री.)
exaltation, *n.* उन्नयन (न.)
excerpt, *n.* उतारा (पु.)
exegesis, *n.* अर्थविवरण (न.)
exemplar, *n.* १ मूलादर्श (पु.) २ मूलादर्श प्रत (स्त्री.)
exemplum, *n.* दृष्टान्तकथा (स्त्री.)
exhibitionism, *n.* प्रदर्शनवृत्ती (स्त्री.)
exhortation, *n.* आवाहन (न.)
existence, *n.* अस्तित्व (न.)
existentialism, *n.* अस्तित्ववाद (पु.)
existentialist, *n.* अस्तित्ववादी (पु.)
exordium, *n.* उपोद्घात (पु.)
exoteric, *adj.* वर्तुळबाह्य
exotic, *adj.* विदेशरमणीय
exoticism, *n.* विदेशरमणीयता (स्त्री.)
experience, *n.* १ अनुभव (पु.) २ अनुभूती (स्त्री.)

H 4216—2*a*

experimental aesthetics, प्रायोगिक सौंदर्यशास्त्र
experimental play, प्रायोगिक नाटक (*see* play)
experimental theatre, प्रायोगिक रंगभूमी (*see* theatre)
expletive, *n.* पादपूरक (न.)
exposition, *n.* (drama exposition) १ पूर्ववृत्तसूचक प्रदेश (पु.), पूर्ववृत्तसूचन (न.), उद्घाटक प्रवेश (पु.) २ विवरण (न.)
expression, *n.* अभिव्यक्ती (स्त्री.), आविष्कार (पु.)
expressionism, *n.* अभिव्यक्तिवाद (पु.), आविष्कारवाद (पु.)
expressionist, *n.* अभिव्यक्तिवादी (पु.), आविष्कारवादी (पु.)
expurgate, *v.t.* निर्मलीकरण करणे
extra-sensory, *adj.* इंद्रियातीत
extravaganza, *n.* अतिरंजिका (स्त्री.) (एक नाट्यप्रकार)
extrinsic, *adj.* बहिर्निष्ठ
extrinsic value, बहिर्निष्ठ मूल्य
exuberance, *n.* १ प्राचुर्य (न.) २ उत्फुल्लता (स्त्री.)
eye rhyme, दृग्यमक (न.)

F

fable, *n.* (*also* **apologue**) दृष्टान्तकथा (स्त्री.) नीतिकथा (स्त्री.), प्राणिकथा (स्त्री.) *cf.* allegory
facetious, *adj.* थट्टेखोर
facsimile, *n.* यथामूल प्रतिकृती (स्त्री.)
facsimile edition, यथामूल आवृत्ती
fact, *n.* १ वस्तुस्थिती (स्त्री.) २ घटित (न.)
faculty, *n.* शक्ती (स्त्री.)
fairy story, (*also* **fairy tale; marchen**) परीकथा (स्त्री.) (*see* story, tale)
fake, *adj.* & *n.* कृतक (न.)
fallacious *adj.* १ तर्कदुष्ट २ भ्रामक, हेत्वाभासात्मक

fallacy, *n.* हेत्वाभास (पु.)
affective fallacy, परिणामनिष्ठ हेत्वाभास
essentialist fallacy, एकसत्त्व हेत्वाभास
genetic fallacy, जननिक हेत्वाभास
intentional fallacy, प्रयोजननिष्ठ हेत्वाभास
falling action, अवरोही कृती (*see* action)
falling rhythm, अवरोही लय
false wit, व्याजवैदग्ध्य (न.)
family resemblance, कुलसाम्य (न.)
fancy, *n.* स्वैर कल्पकता (स्त्री.)
fantastic, *adj.* अत्यद्‌भूत (कल्पनाशक्ती)
fantasy, *n.* १ अत्यद्‌भूत कल्पनाशक्ती (स्त्री.) २ अत्यद्‌भूत कल्पनाविश्व (न.) ३ अत्यद्‌भूत कल्पनाचित्र (न.) ४ अत्यद्‌भूतिका (स्त्री.)
farce, *n.* प्रहसन (न.), फार्स (पु.)
fatalism, दैववाद (पु.), प्रारब्धवाद (पु.)
father figure, पितृप्रतिमा (स्त्री.)
fatuity, *n.* मूर्खपणा (पु.)
fear, *n.* भीती (स्त्री.) *cf.* awe
feature, *n.* १ विशेष लेख (पु.) २ रूपक (न.) (आकाशवाणी)
feature film, कथापट (पु.)
feeling, *n.* भाव (पु.)
felt harmony, भावलेला संवाद
fetish *n.*, क्षुद्रभक्तिवस्तु (स्त्री.)
fetishism, *n.* (*also* fetichism) क्षुद्रवस्तुभक्ती (स्त्री.)
feudal, *adj.* सरंजामी, सरंजामवादी
feudalism, *n.* सरंजामशाही (स्त्री.)
fiction, *n.* कथारूप साहित्य (न.)
fictionality, *n.* कथात्मकता (स्त्री.)
fictitious, *adj.* १ कल्पित २ नकली
field, *n.* क्षेत्र (न.)
field method, क्षेत्रीय संशोधनपद्धती
field work, क्षेत्रीय संशोधनकार्य
figuration, *n.* रूपीकरण (न.), रूपरचना (स्त्री.)
figurative, *adj.* आलंकारिक, लाक्षणिक
figure, *n.* आकृती (स्त्री.)
figure of speech, अलंकार (पु.)
film, *n.* चित्रपट (पु.)
film script, पटसंहिता (स्त्री.)
final cause, प्रयोजनकारण (न.), हेतुकारण (न.)
fine art, ललित कला (*see* art)
fineness, *n.* कारागिरीतील सूक्ष्मता (स्त्री.), नाजुक कुसर (स्त्री.)
first person narration, प्रथमपुरुषी निवेदन
first person narrator, प्रथमपुरुषी निवेदक
fixation, *n.* १ स्थिरीकरण (न.) २ संसक्ती (स्त्री.) (मानसशास्त्र)
flamboyant style, भपकेबाज शैली, भडक शैली (*see* style)
flash-back, *n.* (*also* switch-back) पूर्वघटित-चित्रण (न.)
flat character, एकपदरी व्यक्तिरेखा (*see* character)
flavour, *n.* स्वाद (पु.)
florid, *adj.* अत्यलंकृत, भडक
focus, *n.* संकेंद्र (न.), लक्ष्यकेंद्र (न.)
folk, *n.* लोक (पु.) (often used as adj. लोक–)
folk art, लोककला (स्त्री.) (*see* art)
folk culture, लोकसंस्कृती (स्त्री.)
folk deity, लोकदेवता (स्त्री.)
folk drama, लोकनाट्य (न.) (*see* drama)
folk element, लोकप्रकृत्यांश (पु.), लोकसाहित्य तत्त्व
folk expression, लोकाविष्कार (पु.)
folk genius, लोककल्पकता (स्त्री.)
folk hymnal, लोक-स्तोत्रसंग्रह (पु.)
folk life, लोकजीवन (न.)
folk literature, लोकसाहित्य (न.) (*see* literature)
folklore, *n.* लोकविद्या (स्त्री.)
folklorist, *n.* लोकविद्यावेत्ता (पु.)

folkloristics, *n.* (*also* folklorology) लोकविद्याशास्त्र (न.)
folk lyric, (*also* folk song) लोकगीत (न.)
folk mind, लोकमानस (न.)
folk music, लोकसंगीत (न.)
folk narrative song, लोककथागीत (न.)
folk play, १ लोकक्रीडा (स्त्री.) २ लोकनाट्य (न.)
folk song, (*also* folk lyric) लोकगीत (न.) (*see* song)
folk story, (*also* folk tale) लोककथा (स्त्री.) (*see* story)
fool, *n.* विदूषक (पु.)
foot, *n.* १ अक्षरगण (पु.) (छंदशास्त्र) २ चरणक (न.)
footnote, *n.* तळटीप (स्त्री.)
foreshadowing, *n.* भविष्यसूचन (न.)
foreword, *n.* (*also* preface) प्रास्ताविक (न.) *cf.* acknowledgment
form, *n.* १ रूप (न.), घाट (पु.)
art form, कलारूप
dramatic form, नाट्यरूप
organic form, सेंद्रिय रूप
significant form, अर्थपूर्ण रूप
spatial form, अवकाशबद्ध रूप
temporal form, कालबद्ध रूप
२ प्रकार (पु.) ३ आकृती (स्त्री.)
formal, *adj.* १ रूपात्मक २ साहित्यप्रकारनिष्ठ
formal criticism, १ रूपनिष्ठ समीक्षा २ साहित्यप्रकारनिष्ठ समीक्षा (*see* criticism)
formalism, *n.* १ रूपवाद (पु.) २ आकृतिवाद (पु.)
formalist, *n.* १ रूपवादी (पु.) २ आकृतिवादी (पु.)
formalistic approach, १ रूपनिष्ठ दृष्टिकोन, २ आकृतिनिष्ठ दृष्टिकोन
formalistic criticism, १ रूपवादी समीक्षा २ आकृतिवादी समीक्षा (*see* criticism)
formal structure, रूपात्मक संरचना (*see* structure)
format, *n.* पुस्तकाचा आकार (पु.)
formation, *n.* रचना (स्त्री.), घडण (स्त्री.)
formative period, घडणीचा काल
form of literature, साहित्यप्रकार (पु.)
formula story, बेतलेली कथा (*see* story)
fortnightly, *n.* पाक्षिक (न.)
frame story, परिवेशक कथा (*see* story)
free association, मुक्त साहचर्य (मानसशास्त्र)
free beauty, स्वायत्त सौंदर्य (*see* beauty)
free expression, मुक्त अभिव्यक्ती
free image, मुक्त प्रतिमा (*see* image)
freelance writer, शिलेदार लेखक
freelance writing, शिलेदारी लेखन
free rendering, भावानुवाद (पु.)
free verse, (*also vers libre*) १ मुक्त पद्य (*see* verse) २ मुक्त छंद
Freudian criticism, फ्राइडवादी समीक्षा (*see* criticism)
frigidity, *n.* थंडपणा (पु.)
frivolty, *n.* थिल्लरपणा (पु.)
frontispiece, *n.* दर्शनी चित्र (न.)
frustration, *n.* वैफल्य (न.)
fundamental image, केंद्रवर्ती प्रतिमा (*see* image)
fury, *n.* १ कोप (पु.) *cf.* awe २ कोपदेवता (स्त्री.)
fusion, *n.* विलयन (न.)
fustian, *n.* शब्दावडंबर (न.)
futurism, *n.* फ्युचरिझम (पु.)

G

gag, *n.* क्षिप्त हास्यक (न.) (नाट्य)
gazetteer, *n.* दर्शनिका (स्त्री.)
general, *adj.* साधारण, सामान्य
genesis, *n.* उत्पत्ती (स्त्री.)
genesis story, उत्पत्तिकथा (स्त्री.)

genetic fallacy, **जननिक हेत्वाभास** (*see* fallacy)
genetic theory, **जननिक सिद्धांन्त**
genius, *n.* १ **प्रतिभा** (स्त्री.) (as in : demonic genius अमानुष प्रतिभा)
genre, *n.* **साहित्यप्रकार** (पु.)
genuine, *adj.* **अस्सल**
genus, *n.* **प्रजाती** (स्त्री.)
gesta, *n.* (*also* **geste**) **साहसकथा** (स्त्री.)
gestalt *n.* **समग्राकृती** (स्त्री.), **गेस्टाल्ट** (न.)
gestalt psychology, **समग्राकृति-मानसशास्त्र** (न.), **गेस्टाल्ट-मानसशास्त्र** (न.)
gestalt theory **समग्राकृति-सिद्धान्त** (पु.), **गेस्टाल्ट-सिद्धान्त** (पु.)
ghostlore, *n.* **पिशाचविद्या** (स्त्री.)
ghost story, **पिशाचकथा** (स्त्री.) (*see* story)
ghost writer, **बेनामी लेखक**
gloss, *n.* **अर्थबोधक टीप** (स्त्री.)
glossary, *n.* **शब्दार्थसूची** (स्त्री.)
gnome, *n.* **सुभाषित** (न.)
gnosticism, *n.* **ज्ञेयवाद** (पु.)
gobbledy gook, (*also* **officialese**) **नोकरशाही भाषा**
God from the machine, (*also deus-ex-machina*) १ **दैवी हस्तक्षेप** २ **योगायोग तंत्र** (न.)
golden age **सुवर्णयुग** (न.)
good, *adj.* **चांगले**
n. **शिव** (न.)
good and great, (literature) **चांगले आणि श्रेष्ठ** (साहित्य)
gorgeous, *adj.* १ **भपकेदार** २ **भव्योज्ज्वल**
Gothic, *adj.* **गॉथिक-**
n. **गॉथिक** (न.)
grace, *n.* **चारुता** (स्त्री.), **लालित्य** (न.)
graceful, *adj.* **चारु, ललित, लालित्यपूर्ण** *cf.* agreeable
graceful style, **लालित्यपूर्ण शैली** (*see* style)
gradation, *n.* **प्रतवारी** (स्त्री.)
grade, *n.* **प्रत** (स्त्री.), **श्रेणी** (स्त्री.)
grammar, *n.* १ **व्याकरण** (न.) २ **व्याकरण-शास्त्र** (न.)
grandiloquent, *adj.* **शब्दावडंबरपूर्ण**
grandiose, *adj.* १ **भव्य** २ **आडंबरपूर्ण**
grand manner, (*also* **grand style**) **उदात्त शैली**
grand opera, **भव्य संगीतक**
grand style, (*also* **grand manner**) **उदात्त शैली** (*see* style)
graphic, *adj.* (description) **हुबेहूब, चित्रसदृश**
graphic art, **रेखांकनकला** (स्त्री.) (*see* art)
gratification, *n.* **तृप्ती** (स्त्री.) *cf.* delight
greatness, *n.* **महात्मता** (स्त्री.)
grotesque, *adj.* **विरूप** *cf.* agreeable
group mind, (*also* **collective mind**) १ **समूहमन** (न.) २ **वांशिक मन**
group song, **समूहगीत** (न.) (*see* song)
guest artist, **पाहुणा कलाकार**
guide-book, *n.* **मार्गदर्शिका** (स्त्री.) *cf.* book
gustatory image, **रसना प्रतिमा** (*see* image)
gustatory memory, **रसनास्मृती** (स्त्री.) (*see* memory)
gusto, *n.* **उत्साहातिशय** (पु.)

H

hack writer, १ **भाडोत्री लेखक** २ **पोटभरू लेखक**
hagiography, *n.* **संतचरित्रलेखन** (न.)
Haiku, *n.* (*also* **Hokku**) **हायकू** (न.) (जपानी लघुकाव्यप्रकार)
half title, **लघुशीर्षक** (न.)
half-yearly, *n.* **षण्मासिक** (न.)
hallucination, *n.* **भास** (पु.)
hamartia, *n.* (*also* **tragic error; tragic flaw**) **शोकात्मक प्रमाद** (पु.)
handbook, *n.* (*also* **handlist**) १ **निर्देशपुस्तक** (न.) २ **मार्गदर्शिका** (स्त्री.) *cf.* book
handling, *n.* **हाताळणी** (स्त्री.)

handlist, (*also* **handbook**) १ **निर्देशपुस्तक** (न.) २ **मार्गदर्शिका** (स्त्री.) *cf.* book
happy ending, **सुखान्त** (पु.)
harangue, *n.* **आवेशयुक्त उत्तेजक भाषण** (न.)
harmony, *n.* १ **संवाद** (पु.) २ **स्वरमेळ** (पु.)
heading, *n.* **मथळा** (पु.), **शीर्षक** (न.)
headlinese, *n.* **मथळेबाजी** (स्त्री.)
head rhyme, १ **अनुप्रास** (पु.) २ **आद्य यमक**
hedonism, *n.* **सुखवाद** (पु.)
hedonist, *n.* **सुखवादी** (पु.)
hero, *n.* **नायक** (पु.)
heroic, *adj.* **वीरोचित**
heroine, *n.* **नायिका** (स्त्री.)
hero worship, **विभूतिपूजा** (स्त्री.)
heterodox, *adj.* **पाखंडी**
heterodoxy, *n.* **पाखंड** (न.)
hieroglyph, *n.* १ **चित्रलिपी** (स्त्री.) २ **चित्रलिपिचिन्ह** (न.)
high-brow, *adj.* **उच्चभ्रू**
high-brow literature, **उच्चभ्रू साहित्य** (*see* literature)
high comedy, १ **विचारगर्भ सुखात्मिका** २ **विचारगर्भ सुखांतिका** (*see* comedy)
high relief, **पूर्ण उठाव**
historical ballad, **ऐतिहासिक पोवाडा** (*see* ballad)
historical criticism, **इतिहासनिष्ठ समीक्षा, ऐतिहासिक समीक्षा** (*see* criticism)
historical drama, **ऐतिहासिक नाटक** (*see* drama)
historical novel, **ऐतिहासिक कादंबरी** (*see* novel)
historical present, (*also* **dramatic present**) **भूतार्थ वर्तमान**
historicism, *n.* **ऐतिहासिकतावाद** (पु.)
historiography, *n.* **इतिहासलेखनशास्त्र** (न.), **इतिहासलेखनविद्या** (स्त्री.)
history play, **ऐतिहासिक नाटक** (*see* play)
histrionic art, **अभिनयकला** (स्त्री.) (*see* art)
histrionics, *n.* १ **नाट्यप्रयोग** (पु.) २ **नाटकीपणा** (पु.)
holograph, *n.* **लेखकाचे हस्तलिखित** (न.)
homeric simile, (*also* **epic simile**) **विस्तृतोपमा** (स्त्री.)
homily, *n.* १ **प्रवचन** (न.) २ **उपदेशपाठ** (पु.)
horror, *n.* **भय** (न.) *cf.* awe
horror novel, **भय कादंबरी**
horror play, **भयनाटक** (न.) (*see* play)
horror story, **भयकथा** (स्त्री.) (*see* story)
hubris, *n.* **शोकात्म अहंकार** (पु.)
humanisation, *n.* **मानवीकरण** (न.), **मानुषीकरण** (न.)
humanism, *n.* १ **मानवता** (स्त्री.) २ **मानवतावाद** (पु.)
humanitarian, *n.* **मानवहितवादी** (पु.)
humanitarianism, *n.* **मानवहितवाद** (पु.)
humanities, *n.* pl. **मानव्यविद्या** (स्त्री.)
humanity, *n.* १ **मानवता** (स्त्री.) २ **मानवजात** (स्त्री.) ३ **माणुसकी** (स्त्री.)
humour, *n.* **विनोद** (पु.) (*see* comic)
humorous novel, **विनोदी कादंबरी** (*see* novel)
humours, (*n.* pl.) (*also* **humors**) **शरीरस्थ धातू** (पु.अ.व.)
hymn, *n.* (*also* **psalm**) १ **स्तोत्र** (न.) २ **सूक्त** (न.)
hyperbole, *n.* **अतिशयोक्ती** (स्त्री.)
hyper-catalectic, *adj.* **अधिकाक्षरयुक्त** (चरण)
hyponoia, *n.* **गूढार्थविवरण** (न.)
hypothesis, *n.* **अभ्युपगम** (पु.), **गृहीत कृत्य** (न.) *cf.* assumption

I

ibidem, *adv.* (*abbr.* ibid, ib) **कित्ता, तत्रैव**
icon, *n.* १ **मूर्ती** (स्त्री.) २ **अलंकृत प्रतिमा** (स्त्री.) ३ **संकेतचिन्ह** (न.)

iconoclast, *n.* **मूर्तिभंजक** (पु.)
iconography, *n.* **मूर्तिविद्या** (स्त्री.)
iconology, *n.* **मूर्तिविज्ञान** (न.)
id, *n.* **इदम्** (न.)
idea, *n.* १ **कल्पना,** (स्त्री.), **विचार** (पु.) २ **सत्‌तत्त्व** (न.), **चिद्रूप** (न.) (प्लेटो)
idealism, *n.* १ **आदर्शवाद** (पु.) २ **चिद्‌वाद** (पु.), **चैतन्यवाद** (पु.), **सत्तत्त्ववाद** (पु.)
idealization, *n.* **आदर्शीकरण** (न.)
ideal of beauty, सौंदर्याचा आदर्श
idem, *adv.* (*abbr.* id) **कित्ता, तत्रैव**
identical, *adj.* **अभिन्न, एकरूप**
identity, *n.* १ **अभिन्नता** (स्त्री.), **सरूपता** (स्त्री.) २ **स्वरूपता** (स्त्री.), **स्वत्व** (न.),
ideogram, *n.* (*also* **ideograph,** १ **कल्पनादर्शक चिन्ह** (न.) २ **कल्पनालेख** (पु.)
ideolect, *n.* **व्यक्तिबोली** (स्त्री.)
idiom, *n.* १ **वाक्प्रचार** (पु.) २ **परिभाषा** (स्त्री.) ३ **आविष्कारकळा** (स्त्री.) ४ **शब्दकळा** (स्त्री.)
idyll, *n.* (*also* **idyl**) १ **जानपदगीत** (न.) २ **जानपदकथा** (स्त्री.)
illogical, *adj.* **तर्कदुष्ट** *cf.* a-logical
illusion, *n.* **वास्तवाभास** (पु.), **आभास** (पु.)
illustration, *n.* १ **रेखाटन** (न.) २ **प्रसंगचित्र** (न.)
image, *n.* **प्रतिमा** (स्त्री.)
abstract image, अमूर्त प्रतिमा
archetypal image, आदिमरूप प्रतिमा
auditory image, नादप्रतिमा
colour image, रंगप्रतिमा
combined image, संयुक्त प्रतिमा
diffused image, विकीर्ण प्रतिमा
distorted image, विरूपित प्रतिमा
free image, मुक्त प्रतिमा
fundamental image केंद्रवर्ती प्रतिमा
gustatory image, रसनाप्रतिमा
kinaesthetic image, स्नायुचलनप्रतिमा
kinetic image, गतिप्रतिमा
olfactory image, गंधप्रतिमा
optical image (*also* visual image) दृक्-प्रतिमा
primordial image, (*also* primitive image) आद्य प्रतिमा
sound image, नादप्रतिमा
synaesthetic image, संश्लिष्ट प्रतिमा
tactile image, स्पर्शप्रतिमा
tied image, बद्धप्रतिमा
imagery, *n.* १ **प्रतिमासृष्टी** (स्त्री.) २ **प्रतिमा** (स्त्री.)
imaginary, *adj.* **काल्पनिक, कल्पित**
imagination, *n.* **कल्पनाशक्ती** (स्त्री.)
creative imagination, सर्जनशील कल्पनाशक्ती
primary imagination, प्रथम श्रेणीची कल्पनाशक्ती
productive imagination, निर्मितिक्षम कल्पनाशक्ती
reproductive imagination, पुन:प्रत्ययकारी कल्पनाशक्ती
secondary imagination, द्वितीय श्रेणीची कल्पनाशक्ती
imaginative, *adj.* १ **कल्पनावंत** (लेखक) २ **कल्पनानिष्ठ** (लेखन)
imaginative literature, कल्पनानिष्ठ साहित्य, कल्पनानिष्ठ वाङ्मय, ललित साहित्य, ललित वाङ्मय (*See* literature)
imagism, *n.* **प्रतिमावाद** (पु.)
imagist, *n.* **प्रतिमावादी** (पु.)
imagist poetry, प्रतिमावादी काव्य (*see* poetry)
imitation, *n.* १ **अनुकृती** (स्त्री.) २ **अनुकरण** (न.)
imitative art, (*also* **mimetic art**) १ **अनुकृतिकला** (स्त्री.) २ **अनुकृतिशील कला, अनुकृतिनिष्ठ कला** (*see* art)

imitative magic, अनुकरणात्मक यातुक्रिया
immediacy, *n.* (of aesthetic experience) १ साक्षात्पणा (पु.) २ झटितिप्रत्यय (पु.)
implied narrator, अध्याहृत निवेदक
impression, *n.* १ प्रत्यय (पु.), ठसा (पु.) २ संस्कार (पु.) ३ वेदन (न.) ४ प्रभाव (पु.) ५ (पुस्तकाचे) मुद्रण (न.), ६ (पुस्तकाचे) पुनर्मुद्रण (न.)
impressionism, *n.* १ प्रत्ययवाद (पु.) २ संस्कारवाद (पु.)
impressionistic criticism, १ प्रत्ययनिष्ठ समीक्षा २ संस्कारनिष्ठ समीक्षा (*see* criticism)
imprint, *n.* प्रकाशन तपशील (पु.)
improvisation, *n.* १ शीघ्र रचना (स्त्री.) २ समयस्फूर्त रचना (स्त्री.) (काव्य, नाट्य इ.)
impulse, *n.* ऊर्मी (स्त्री.), आवेग (पु.)
incantation, *n.* १ मंत्रपाठ (पु.) २ मंत्र (पु.)
incident, *n.* घटना (स्त्री.)
incoherence, *n.* (*also* incoherency) असंबद्धता (स्त्री.)
incongruity, *n.* विसंगती (स्त्री.)
incongruous, *adj.* विसंगत
incunabula, *n. pl.* दोलामुद्रिते (न.अ.व.)
index, *n.* (*pl.* indexes ; indices) सूची (स्त्री.) *cf.* acknowledgment
index verborum, शब्दसूची (स्त्री.)
individualism, *n.* व्यक्तिवाद (पु.)
individualist, *n.* व्यक्तिवादी (पु.)
individuality, *n.* १ व्यक्तित्व (न.) २ वेगळेपण (न.)
induction, *n.* विगमन (न.)
inductive method, विगमन-पद्धती (स्त्री.)
inevitability, *n.* अपरिहार्यता (स्त्री.)
infection theory, भावसंक्रमण-सिद्धान्त (पु.)
inhibition, *n.* मानसिक अवरोध (पु.), मानसिक बंधन (न.)
initial incident, संघर्षारंभप्रसंग (पु.)
innuendo, *n.* (*also* inuendo) १ खोच (स्त्री.) २ व्याजोक्ती (स्त्री.)
insight, *n.* मर्मदृष्टी (स्त्री.)
insincerity, *n.* १ आत्मनिष्ठेचा अभाव (पु.) २ खोटेपणा (पु.)
inspiration, *n.* स्फूर्ती (स्त्री.)
instinct, *n.* सहजप्रेरणा (स्त्री.), सहज-प्रवृत्ती (स्त्री.)
instrumental value, साधनरूप मूल्य (*see* value)
integrity, *n.* १ सचोटी (स्त्री.), सच्चेपणा (पु.) २ अंतर्गत सुसंगती (स्त्री.), एकात्मता (स्त्री.), एकसंधता (स्त्री.)
intellectualism, *n.* तार्किकतावाद (पु.)
intellectual value, विचारमूल्य (न.) (*see* value)
intensity, *n.* उत्कटता (स्त्री.)
intention, *n.* उद्दिष्ट (न.), प्रयोजन (न.), हेतू (पु.)
intentional fallacy, प्रयोजननिष्ठ हेत्वाभास (*see* fallacy)
interest, *n.* १ आस्था (स्त्री.), गोडी (स्त्री.) २ हितसंबंध (पु.)
interior monologue, संज्ञाप्रवाही एकोक्ती
interlude, *n.* विष्कंभक (पु.)
intermission, *n.* (*also* interval) मध्यंतर (न.), मध्यांतर (न.)
internal rhyme, (*also* middle rhyme) मध्ययमक (न.)
internal structure, आंतरसंरचना (स्त्री.) (*see* structure)
interpolation, *n.* १ प्रक्षेप (पु.) २ प्रक्षिप्त भाग (पु.)
interpretation, *n.* १ अर्थनिरूपण (न.) २ अर्थनिर्णय (पु.)
interpretative criticism, अर्थनिरूपणात्मक समीक्षा (*see* criticism)
interval, *n.* (*also* intermission) मध्यंतर (न.), मध्यांतर (न.)

intonation, *n.* **स्वरांदोलन** (न.)
intrigue, *n.* **कारस्थान** (न.)
intrinsic, *adj.* **स्वयंभू, अंगभूत**
intrinsic value, **स्वयंभू मूल्य, अंगभूत मूल्य** (*see* value)
introduction, *n.* १ **उपोद्घात** (पु.) २ **विषयप्रवेश** (पु.) ३ **प्रस्तावना** (स्त्री.) *cf.* acknowledgment
introjection, *n.* **अंतःक्षेपण** (न.)
intrusive narrator, **आगंतुक निवेदक**
intuition, *n.* **प्रातिभज्ञान** (न.), **सहजज्ञान** (न.), **अंतःप्रेरणा** (स्त्री.)
intuitive, *adj.* **प्रातिभ, सहजस्फूर्त, अंतःस्फूर्त**
intuitive induction, **प्रातिभ विगमन**
ineundo *n.* (*also* **innuendo**) १ **खोच** (स्त्री.) २ **व्याजोक्ती** (स्त्री.)
invective, *n.* **शिवराळ लेखन** (न.)
inversion, *n.* **व्यत्यास** (पु.), **व्युत्क्रम** (पु.)
invocation, *n.* १ **आवाहन** (न.) २ **मंगलाचरण** (न.)
involved narrator, **लिप्त निवेदक**
involvement, *n.* **गुंतवणूक** (स्त्री.), **गोवणूक** (स्त्री.)
irony, *n.* १ **उपरोध** (पु.) २ **छद्म** (as in : dramatic irony नाट्यछद्म) (*see* comic)
irony of fate, (*also* **cosmic irony**) **दैवदुर्विपाक** (पु.), **नियतीचा उपरोध**
irony of situation, **प्रसंगनिष्ठ नाट्यछद्म, प्रसंगनिष्ठ उपरोध**
irrelevance, *n.* (*also* **irrelevancy**) १ **अप्रस्तुतता** (स्त्री.), **असंबद्धता** (स्त्री.) २ **विसंगती** (स्त्री.)
issue, *n.* १ (नियतकालिकाचा) **अंक** (पु.) २ **वादाचा मुद्दा** (पु.)

J

jargon, *n.* (व्यवसायविशिष्ट) **भाषाजाल** (न.)
jest book, **हास्यकथा-संग्रह** (पु.)
joke, *n.* **चुटका** (पु.)
joie de vivre, **जीवनानंद** (पु.)
journal, *n.* १ **—पत्रिका** (स्त्री.), **ज्ञानपत्रिका** (स्त्री.) २ **दैनंदिनी** (स्त्री.) *cf.* annals
journalese, *n.* **वर्तमानपत्री भाषा** (स्त्री.)
joy, *n.* **आनंद** (पु.) *cf.* delight
judgement, *n.* (*also* judgment) १ **मूल्यविवेक** (पु.) २ **निर्णय** (पु.) ३ (as, faculty of judgement) **निर्णयशक्ती** (स्त्री.) (proposition, statement) **विधान** (न.)
aesthetic judgement, सौंदर्य विधान, सौंदर्य-वाचक विधान
cognitive judgement, ज्ञानविधान
determinative judgement, नियत विधान, नियत निर्णय
universal judgement, सार्वत्रिक विधान
value judgement, मूल्य विधान
judicial criticsm, १ **मूल्याधिष्ठित समीक्षा** २ **निर्णयात्मक समीक्षा, निर्णायक समीक्षा** (*see* criticism)
Jungian criticism, **युंगवादी समीक्षा** (*see* criticism)
juxtaposition, *n.* **समीपन्यास** (पु.)

K

kabuki, *n.* **काबुकी** (पु.) (जपानी रंगभूमी)
katharsis, *n.* (*also* **catharsis**) **कथार्सिस** (पु.)
kinaesthetic image, **स्नायुचलनप्रतिमा** (स्त्री.) (*see* image)
kinaesthetic memory, **स्नायुचलनस्मृती** (स्त्री.) (*see* memory)
kinetic image, **गतिप्रतिमा** (स्त्री.) (*see* image)

L

laconic, *adj.* १ **अल्पाक्षरी, मितभाषी** २ **तुटक**
lament, *n.* **शोकगीत** (न.)

lampoon, *n.* **निंदाहेतुक व्यक्तिविडंबन** (न.) (*see* comic)
language, *n.* **भाषा** (स्त्री.)
laughter, *n.* **हास्य** (न.)
laws of association, साहचर्यनियम (पु.अ.व.)
lay, *n.* **कथागीत** (न.)
layout, *n.* **आराखडा** (पु.), **मांडणी** (स्त्री.)
lecture, *n.* **व्याख्यान** (न.)
legend, *n.* **आख्यायिका** (स्त्री.), **दंतकथा** (स्त्री.) *cf.* allegory
leit-motif, *n.* (*also* **leit-motiv**) **पुनरावर्ती रूपचिन्ह** (न.), **आवर्त-चिन्ह** (न.)
lexicography, *n.* **कोशरचनाशास्त्र** (न.)
libido, *n.* **रतिशक्ती** (स्त्री.), **कामप्रेरणा** (स्त्री.), **काम-ऊर्जा** (स्त्री.)
libretto, *n.* **संगीतिकेची संहिता** (स्त्री.)
life instinct, जिजीविषा (स्त्री.)
light verse, नर्म पद्य (*see* verse)
limeric, *n.* १ **वात्रटिका** (स्त्री). २ **निरर्थिका** (स्त्री.) (*see* comic)
limeric verse, (*also* **nonsense verse**) **निरर्थगीत** (न.), **बडबडगीत** (न.), **निरर्थिका** (स्त्री.)
linguistic criticism, १ **भाषाविज्ञाननिष्ठ समीक्षा** २ **भाषाविश्लेषणात्मक समीक्षा** (*see* criticism)
linguistics, *n.* **भाषाविज्ञान** (न.)
literalism, *n.* **वाच्यार्थवाद** (पु.)
literalist, *n.* **वाच्यार्थवादी** (पु.)
literal sense, वाच्यार्थ (पु.)
literary ballad, (*also* **art ballad**) **विदग्ध पोवाडा** (*see* ballad)
literary biography, साहित्यिक-चरित्र (न.)
literary criticism, साहित्य-समीक्षा (स्त्री.) (*see* criticism)
literary epic, (*also* **art epic** *or* **classical epic**) **विदग्ध महाकाव्य, अभिजात महाकाव्य** (*see* epic)
literary forgery, वाङ्मयीन बनावटगिरी
literary magazine, वाङ्मयीन नियतकालिक
literary style, ललित शैली (*see* style)
literature, *n.* **साहित्य** (न.), **वाङ्मय** (न.)
dramatic literature, नाट्यसाहित्य
ethnic literature, वंशविशिष्ट लोकसाहित्य
folk literature, लोकसाहित्य
high-brow literature, उच्चभ्रू साहित्य
imaginative literature, कल्पनानिष्ठ साहित्य, ललित साहित्य
low-brow literature, निम्नभ्रू साहित्य
middle-brow literature, मध्यमभ्रू साहित्य
non-imaginative literature, ललितेतर साहित्य
oral literature, मौखिक साहित्य
proletarian literature, कामगारवर्गीय साहित्य
propaganda literature, प्रचार-साहित्य
propagandist literature, प्रचारकी साहित्य
symbolic literature, प्रतिकात्मक साहित्य
literature of negation, निषेधात्मक साहित्य, नकारात्मक साहित्य, प्रतिषेधात्मक साहित्य
literature of protest, विद्रोही साहित्य
litotes, *n.* (pl. litotes) (*also* **meiosis; understatement**) **ऊनोक्ती** (स्त्री.)
litterateur, *n.* **साहित्यिक** (पु.)
little magazine, लघुनियतकालिक (न.), **अनियतकालिक** (न.)
local colour, प्रादेशिक वातावरण, स्थलविशिष्ट वातावरण
locale, *n.* **स्थळ** (न.), **स्थान** (न.)
localism, *n.* (*also* **provincialism**) **प्रादेशिक बोलीवैशिष्ट्य** (न.), **स्थानिक बोलीवैशिष्ट्य** (न.),
localization, *n.* **स्थानिकीकरण** (न.), **स्थल-विशेषीकरण** (न.)
logical, *adj.* **तर्कशुद्ध, तर्कनिष्ठ** *cf.* a-logical
logical knowledge, संकल्पनात्मक ज्ञान

logical positivism, १ तार्किक अनुभववाद २ तार्किक प्रत्यक्षवाद
logic of art, कलेचे तर्कशास्त्र
long-short-story, दीर्घकथा (स्त्री.) (*see* story)
loss of identity, स्वत्वलोप (पु.)
loud, *adj.* (*also* overcoloured) अतिरंजित
low-brow, *adj.* निम्नभ्रू
low-brow literature, निम्नभ्रू साहित्य (*see* literature)
low comedy, १ ढोबळ सुखात्मिका २ ढोबळ सुखांतिका (*see* comedy)
low language, असंस्कारित भाषा
low style, असंस्कारित शैली (*see* style)
lucidity, *n.* प्रसाद (पु.), सुबोधता (स्त्री.)
ludicrous, *adj.* हास्यास्पद, अवहास्यकारक
lyric, *n.* १ भावकविता (स्त्री.) २ भावगीत (न.)
lyrical, *adj.* भावकाव्यात्मक, काव्यात्मक
lyrical novel, भावकाव्यात्मक कादंबरी (*see* novel)
lyricism, *n.* भावकाव्यात्मता (स्त्री.)

M

magazine, *n.* मासिक (न.)
magic, *n.* १ यातु (स्त्री.), जादू (स्त्री.) २ यातुक्रिया (स्त्री.) ३ यातुविद्या (स्त्री.)
magnum opus, महत्तम कृती
make-belief, *n.* (*also* make-believe) आभास-स्वीकार (पु.)
malapropism, *n.* वक्रतुंडी (भाषा) (स्त्री.)
mania, *n.* वेड (न.)
mannerism, *n.* लकब (स्त्री.), खोड (स्त्री.)
manuscript, *n.* हस्तलिखित (न.)
marchen, *n.* (*also* fairy tale *or* fairy story) परीकथा (स्त्री.)
marching song, संचलनगीत (न.) (*see* song)
marginalia, *n. pl.* समास-टिपा (स्त्री.अ.व.)
Marxist criticism, मार्क्सवादी समीक्षा, साम्यवादी समीक्षा (*see* criticism)
mask, *n.* मुखवटा (पु.)
masque, *n.* मास्क (पु.) (नाट्यप्रकार)
material, *n.* द्रव्य (न.), सामग्री (स्त्री.)
material cause, उपादानकारण (न.)
materialism, *n.* जडवाद (पु.), भौतिकतावाद (पु.)
matter, *n.* १ आशय (पु.) २ मजकूर (पु.) ३ द्रव्य (न.)
maxim, *n.* (*also* apophthegm) बोधवचन (न.)
meaning, *n.* अर्थ (पु.)
meaningful, *adj.* अर्थपूर्ण, सार्थ
meaningless, *adj.* अर्थशून्य, अर्थहीन, निरर्थक
mechanism, *n.* रचना-तंत्र (न.)
medieval, *adj.* (*also* mediaeval) मध्ययुगीन *cf.* ancient
meditative poem, चिंतनशील कविता, चिंतनिका (स्त्री.) (*see* poem)
meditative poetry, चिंतनशील काव्य
medium, *n.* माध्यम (न.)
meiosis, *n.* (*also* litotes; under statement) ऊनोक्ती (स्त्री.)
melodrama, *n.* अतिनाटक (न.), मेलोड्रामा (पु.)
melodramatic, *adj.* अतिनाट्यात्मक
memoirs, *n. pl.* (*also* reminiscences) आठवणी (स्त्री.अ.व.), संस्मरणे (न.अ.व.)
memory, *n.* स्मृती (स्त्री.)
auditory memory, नादस्मृती
gustatory memory, रसनास्मृती
kinaesthetic memory, स्नायुचलनस्मृती
olfactory memory, गंधस्मृती
racial memory, वांशिक स्मृती
tactile memory, स्पर्शस्मृती
visual memory, दृक्स्मृती
merit, *n.* गुणवत्ता (स्त्री.)
metalepsis, *n.* दूरान्वित लक्षणा (स्त्री.)

metamorphosis, *n.* १ स्वरूपांतर (न.) २ स्वरूपांतरण (न.)
metaphor, *n.* १ रूपक (न.) २ रूपक-तत्त्व (न.)
metaphrase, *n.* शब्दशः भाषांतर (न.)
metaphysical poetry, १ अध्यात्मपर काव्य २ मेटॅफिजिकल काव्य (इंग्रजी साहित्य)
metaphysics, *n.* १ सत्ताशास्त्र (न.) २ अतिभौतिकी (स्त्री.) ३ अध्यात्मशास्त्र (न.)
metaplasm, *n.* व्यत्यास (पु.)
metathesis, *n.* वर्णव्यत्यास (पु.)
meter, *n.* (*also* **metre**) छंद (पु.), वृत्त (न.)
metonymy, *n.* जहल्-लक्षणा (स्त्री.)
metre, *n.* (*also* **meter**) छंद (पु.), वृत्त (न.)
metrical foot, गण (पु.), चरणक (पु.)
metrical structure, छंदात्मक संरचना (*see* structure)
metrics, *n. pl.* (*also* **prosody**) छंदशास्त्र (न.)
middle-brow, *adj.* मध्यमभ्रू
middle-brow literature, मध्यमभ्रू साहित्य (*see* literature)
middle rhyme, (*also* **internal rhyme**) मध्ययमक (न.)
migratory legend, संचारी दंतकथा
milieu, *n.* परिस्थिती (स्त्री.), वातावरण (न.)
mime, *n.* मूकाभिनय (पु.)
mimesis, *n.* अनुकृती (स्त्री.)
mimetic art, (*also* **imitative art**) १ अनुकृतिकला (स्त्री.) २ अनुकृतिशील कला, अनुकृतिनिष्ठ कला (*see* art)
mimetic theory of art, अनुकृतिवादी कलासिद्धान्त
mimic, *n.* नकलाकार (पु.)
mimicry, *n.* नकलाकाराची कला (स्त्री.)
miniature, *n.* १ लघुकृती (स्त्री.) २ लघुचित्र (न.)
minstrel, *n.* चारण (पु.)
miracal play, (*also* **mystery play**) ख्रिस्ती धार्मिक नाटक
miscellany, *n.* संकीर्ण लेखसंग्रह (पु.)
misreading, *n.* अपपाठ (पु.)
mixed metaphor, १ रूपकसंकर (पु.) २मिश्ररूपक (न.)
mnemonic, *adj.* स्मरणोपयोगी (पद्य)
mock-epic, *n.* १ महाकाव्य विडंबन (न.) २ विडंबनपर महाकाव्य (न.) (*see* epic)
mock-heroic, *adj.* वीरविडंबनपर
mode, *n.* पद्धती (स्त्री.)
model, *n.* १ नमुना (पु.) २ लघुप्रतिकृती (स्त्री.) *cf.* design
modern *adj.* आधुनिक, अर्वाचिन *cf.* ancient
modernism, *n.* आधुनिकतावाद (पु.)
modernity, *n.* आधुनिकता (स्त्री.)
modulation *n.* स्वरनियमन (न.)
monad, *n.* पूर्णांक (पु.), मोनॅड (पु.)
monodrama *n.* एकपात्री नाटक (न.)
monograph *n.* अभिनिबंध (पु.) *cf.* dissertation
monologue *n.* एकोक्ती (स्त्री.), एकभाषित (न.) *cf.* aside
monomyth, *n.* मूलआदिमकथा (स्त्री.)
monosyllabic rhyme, एकाक्षर यमक
monotheism, *n.* एकेश्वरवाद (पु.)
monotony, *n.* एकसुरीपणा (पु.)
montage, *n.* सूचकदृश्यमालिका (स्त्री.)
monthly, *n.* मासिक (न.)
mood, *n.* १ भाववृत्ती (स्त्री.) २ मनःस्थिती (स्त्री.)
moral, *n.* तात्पर्य (न.)
moral criticism, नीतिवादी समीक्षा (*see* criticism)
moralism, *n.* नीतिवाद (पु.)
morbidity, *n.* १ मनोविकृती (स्त्री.) २ रोगटपणा (पु.)
mosaic, *n.* जडितकाम (न.)
mother figure, मातृप्रतिमा (स्त्री.)

motif, *n.* १ रूपचिन्ह (न.)
२ प्रभावी आवर्ती रूपचिन्ह (न.)
motivation, *n.* १ प्रयोजकता (स्त्री.)
२ प्रेरक हेतू (पु.)
motive, *n.* प्रयोजन (न.)
motto, *n.* १ ब्रीदवाक्य (न.) २ बोधवाक्य (न.)
movement, *n.* विचारांदोलन (न.), संप्रदाय (पु.)
movie, *n.* चित्रपट (पु.)
muse, *n.* कलादेवता (स्त्री.)
music, *n.* संगीत (न.)
musical, *n.* संगीतपट (पु.)
musical comedy, १ संगीत सुखात्मिका
२ संगीत सुखांतिका (*see* comedy)
musical drama, संगीत नाटक (*see* drama)
musical play, संगीतिका (स्त्री.) (*see* play)
musical value, संगीतमूल्य (न.) (*see* value)
mutation, *n.* स्वरूपांतर (न.)
mystery fiction, रहस्यकथा (स्त्री.)
mystery film, रहस्यपट (पु.)
mystery novel, रहस्यप्रधान कादंबरी (*see* novel)
mystery play, १ रहस्यनाटक (न.)
२ (*also* **miracal play**) ख्रिस्ती धार्मिक नाटक (*see* play)
mysticism. *n.* १ गूढवाद (पु.)
२ साक्षात्कार वाद (पु.)
mystic poetry, गूढकाव्य (न.) (*see* poetry)
myth, *n.* आदिमकथा (स्त्री.), पुराणकथा (स्त्री.), मिथ (न.) *cf.* allegory
mythic criticism, आदिमकथानिष्ठ समीक्षा (*see* criticism)
mythic element, आदिमकथांश (पु.), पुराकथांश (पु.)
myth of the hero, आदिमवीरकथा (स्त्री.)
mythological, *adj.* पौराणिक, पुराणकथात्मक
mythology, *n.* १ पुराणसाहित्य (न.)
२ पुराकथाविद्या (स्त्री.)
mythos, *n.* १ आदिमकथा (स्त्री.)
२ मूलाधार प्रतीक (न.)
mythos of autumn, शरदऋतुनिष्ठ आदिमकथा
mythos of spring, वसंतऋतुनिष्ठ आदिमकथा
mythos of summer, ग्रीष्मऋतुनिष्ठ आदिमकथा
mythos of winter, शिशिरऋतुनिष्ठ आदिमकथा

N

naive, *adj.* १ भाबडा २ निर्व्याज
naivete, *n.* १ भाबडेपणा (पु.) २ निर्व्याजता (स्त्री.)
narcissism, *n.* आत्मप्रीती (स्त्री.)
narration, *n.* कथन (न.), निवेदन (न.)
narrative, *adj.* १ कथात्मक २ कथनात्मक, निवेदनात्मक
narrative poetry, कथात्मक काव्य (*see* poetry)
narrator, *n.* निवेदक (पु.)
natural, *adj* प्राकृतिक, नैसर्गिक
naturalism, *n.* १ यथातथ्यवाद (पु.) (झोला इ.) २ निसर्गवाद (पु.)
naturalist, *n.* १ यथातथ्यवादी (पु.)
२ निसर्गवादी (पु.)
negative, *adj.* १ अकरणात्मक २ निषेधात्मक, ३ अभावरूप
negative capability, आत्मलोपक्षमता (स्त्री.)
nemesis, *n.* प्रमाद-प्रायश्चित्त (न.) (शोकात्मिका)
neo-classic, *adj.* नव्य-अभिजात
neo-classicism, *n.* नव्य-अभिजातवाद (पु.)
neologism, *n.* नवशब्दनिर्मिती (स्त्री.)
neologist, *n.* १ नवशब्दवादी (पु.)
२ नवशब्दनिर्माता (पु.)
neurosis, *n.* मज्जाविकृती (स्त्री.)
neurotic, *n.* मनोरुग्ण (पु.)
neutral word, तटस्थ शब्द
new, *adj,* नव-*cf.* ancient
newsreel, *n.* वार्तापट (पु.)

nihilism, *n.* १ **शून्यवाद** (पु.) २ **विध्वंसवाद** (पु.)
non-beautiful, *adj.* **अ-सुंदर**
non-cognitivism, *n.* **ज्ञानात्मकताविरोधवाद** (पु.)
non-cognitivist, *n.* **ज्ञानात्मकताविरोधवादी** (पु.)
non-conformist, *n.* **परंपराविरोधक** (पु.) *adj.* **परंपरानिरपेक्ष**
non-imaginative literature, ललितेतर साहित्य (*see* literature)
non-natural, *adj.* **अ-प्राकृतिक**
non-relational experience, संबंधनिरपेक्ष अनुभव
nonsense rhyme, बडबडगीत (न.)
nonsense verse, (*also* limeric verse) निरर्थगीत (न.), **बडबडगीत** (न.), **निरर्थिका** (स्त्री.)
norm, *n.* **प्रमाणक** (न.)
normal. *adj.* **सामान्य, स्वाभाविक**
normative, *adj.* **प्रमाणकनिष्ठ**
normative criticism, प्रमाणकनिष्ठ समीक्षा
notation, *n.* **स्वरलेखन** (न.)
note, *n.* १ **टिपण** (न.) २ **टीप** (स्त्री.)
notice, *n.* **परीक्षण** (न.) *cf.* criticism
nouvelle, *n.* (*also* **novelette; short novel) कादंबरिका** (स्त्री.), **लघुकादंबरी** (स्त्री.)
novel, *n.* **कादंबरी** (स्त्री.)
adventure novel, साहस-कादंबरी
allegorical novel, रूपकात्मक कादंबरी
anti-novel, न-कादंबरी
biographical novel, चरित्रात्मक कादंबरी
detective novel, गुप्तचर कादंबरी
dime novel ,सवंग कादंबरी
epistolary novel, पत्ररूप कादंबरी
historical novel, ऐतिहासिक कादंबरी
humorous novel, विनोदी कादंबरी
lyrical novel, भाव काव्यात्मक कादंबरी
mystery novel, रहस्यप्रधान कादंबरी
philosophical novel, तत्त्वप्रधान कादंबरी
problem novel, समस्याप्रधान कादंबरी
Psychological novel, मनोदर्शनात्मक कादंबरी
realistic novel, वास्तवनिष्ठ कादंबरी
satirical novel, उपहासप्रधान कादंबरी
sentimental novel, भावविवश कादंबरी
serial novel, चालू कादंबरी
short novel, लघुकादंबरी, कादंबरिका
sociological novel, समाजशास्त्रीय कादंबरी
symbolic novel, प्रतीकात्मक कादंबरी
thesis novel, तत्त्वप्रधान कादंबरी, सिद्धान्तप्रधान कादंबरी
well-made novel, सुरचित कादंबरी
novelette *n.* (also **nouvelle; short novel) कादंबरिका** (स्त्री.), **लघुकादंबरी** (स्त्री.)
nuance *n.* **सूक्ष्म अर्थच्छटा** (स्त्री.)
nursery rhyme शिशुगीत (न.)
nursery tale शिशुकथा (स्त्री.) (*see* tale)

O

object *n.* १ **वस्तू** (स्त्री.) २ **ज्ञेय** (न.)
objective *adj.* १ **वस्तुगत** २ **ज्ञेयनिष्ठ, ज्ञेयसापेक्ष** ३ **वस्तुनिष्ठ**
objective correlative भावानुबद्ध प्रत्यक्षीकरण, भावानुबद्ध प्रत्यक्ष रूप
objective correlative theory वस्तुनिष्ठ-भावानुबंधन-सिद्धान्त (पु.)
objective theory of art वस्तुनिष्ठ कलासिद्धान्त
objectivity *n.* १ **वस्तुनिष्ठता** (स्त्री.) २ **ज्ञेयनिष्ठता** (स्त्री.), **ज्ञेयसापेक्षता** (स्त्री.)
obscene, *adj.* **अश्लील**
obscenity, *n.* **अश्लीलता** (स्त्री.)
obscurity, *n.* १ **दुर्बोधता** (स्त्री.) २ **अस्पष्टता** (स्त्री.)
obsolete, *adj.* १ **अप्रचलित** २ **कालबाह्य**

occasional poetry, **प्रासंगिक काव्य** (*see* poetry)
occasional verse, **प्रासंगिक पद्य** (*see* verse)
occult, *adj.* **गुह्य**
occultism, *n.* **गुह्यविद्यावाद** (पु.)
octave, *n.* **अष्टक** (न.)
ode, *n.* **उद्देशिका** (स्त्री.)
Oedipus complex, **ईडिपस गंड, मातृगंड** (पु.) (*see* complex)
officialese, *n.* (*also* gobbledy gook **नोकरशाही भाषा** (स्त्री.)
olfactory image, **गंधप्रतिमा** (स्त्री.) (*see* image)
olfactory memory, **गंधस्मृती** (स्त्री.) (*see* memory)
omnibus, *adj.* (edition) **सर्वसमावेशक** (आवृत्ती), **समग्र** (आवृत्ती)
omniscient point of view, **सर्वसाक्षी दृष्टिकोन**
one-act play, **एकांकिका** (स्त्री.)
onomatopoeia, *n.* **ध्वन्यनुकार** (पु.), **नादानुकार** (पु.)
onomatopoeic, *adj.* (*also* onomatopoeical **ध्वन्यनुकारी, नादानुकारी**
ontological status, **सत्ताशास्त्रीय स्थान**
open-air theatre, १ **खुले नाट्यगृह** २ **खुला रंगमंच**
opera, *n.* **संगीतक** (न.)
opera bouffe, **हास्यसंगीतक** (न.)
opinion, *n.* **अभिप्राय** (पु.) *cf.* criticism
optical image, (*also* visual image) **दृक्प्रतिमा** (स्त्री.) (*see* image)
oracular-saying, *n.* **भविष्यवाणी** (स्त्री.)
oral epic, **मौखिक महाकाव्य** (*see* epic)
oral literature, **मौखिक साहित्य** (*see* literature)
oral poetry, **मौखिक काव्य** (*see* poetry)
oral tale, **मौखिक कथा, मौखिक गोष्ट** (*see* tale)
oral tradition **मौखिक परंपरा**
oratorical *adj.* **वक्तृत्वपूर्ण**
oratory *n.* **वक्तृत्व** (न.)
orchestra *n.* **वाद्यवृंद** (पु.)
orestes complex **ऑरिस्टिज गंड, मातृवधगंड** (पु.) (*see* complex)
organic *adj* १ **अंगभूत** २ **सेंद्रिय**
organic form, **सेंद्रिय रूप, सेंद्रिय घाट** (*see* form)
organic part १ **अंगभूत घटक** २ **सेंद्रिय घटक**
organic plot, **सेंद्रिय कथानक, सेंद्रिय संविधानक**
organic unity, **सेंद्रिय पूर्णबंध, सेंद्रिय एकता**
organic whole, **सेंद्रिय पूर्ण**
original, *adj.* १ **मूल, मौलिक** २ **प्रारंभिक, आदि** ३ **स्वतंत्र**
originality, *n.* **मौलिकता** (स्त्री.)
original source, **मूलाधार** (पु.), **मूल सामग्री**
original version, **मूल पाठावृत्ती**
orismology, *n.* **परिभाषा शास्त्र** (न.)
oriate, *adj.* **अत्यलंकृत**
ornate style, **आलंकारिक शैली, अत्यलंकृत शैली** (*see* style)
orthography *n.* १ **शुद्धलेखन** (न.) २ **नियमानुसारी लेखन** (न.)
orthometry *n.* **पद्यरचनाविद्या** (स्त्री.)
out-line, *n.* **रूपरेषा** (स्त्री.), **आराखडा** (पु.) *cf.* design
overcoloured *adj.* (*also* loud) **अतिरंजित**
overflow, *n.* (*also* enjambement; rejet ; run-on line) **चरणोत्सेक** (पु.)
overstatement *n.* **अत्युक्ती** (स्त्री.)
oxymoron *n.* **विरोधोक्ती** (स्त्री.) (शब्दालंकार)

P

pageant, *n.* १ **शोभायात्रा** (स्त्री.) २ **भव्य-दृश्यप्रधान नाटक** (न.)
palaeography, *n.* **पुरालिपिविद्या** (स्त्री.)

palindrome, *n.* **मुरजबंध** (पु.)
pamphlet, *n.* **पुस्तपत्रक** (न.) *cf.* book
panegyric, *n.* १ **प्रशस्ती** (स्त्री.) २ **स्तवनिका** (स्त्री.)
panorama, *n.* १ **समग्र दर्शन** (न.) २ **समग्रचित्रण** (न.)
pantheism, *n.* **सर्वेश्वरवाद** (पु.)
pantheon, *n.* **दैवतमंडल** (न.)
pantomine *n.* १ **मूकनाट्य** (न.) २ **मूकाभिनय** (पु.)
paper, *n.* (*also* **research paper**) **शोध-निबंध** (पु.) *cf.* dissertation
parabasis, *n.* **प्रेक्षकोद्दिष्ट** (भाषण) (न.)
parable, *n.* **तात्पर्यकथा** (स्त्री.) *cf.* allegory
parachronism, *n.* **पश्चात्कालदोष** (पु.)
paradigm, *n.* **रूपावली** (स्त्री.)
paradox, *n.* **विरोधाभास** (पु.)
paragraph, *n.* **परिच्छेद** (पु.) *cf.* chapter
paralipomena, *n.* **पूरणिका** (स्त्री.)
parallelism, *n.* १ **सादृश्य** (न.) २ **समांतर न्यास** (पु.)
paraphrase, *n.* **अर्थानुवाद** (पु.) *cf.* adaptation
parenthesis, *n.* **अंतःक्षिप्त** (विधान) (न.)
parisology, *n.* **सहेतुक संदिग्धता** (स्त्री.)
parody, *n.* १ **शैलीविडंबन** (न.) २ **विडंबन** (न.)
paronomasia, *n.* **शब्दश्लेष** (पु.)
part, *n.* १ **घटक** (पु.) २ (of a book) **भाग** (पु.)
particular, *adj.* **विशिष्ट, विवक्षित**
particulars, *n. pl.* १ **विशेष** (पु.अ.व.) २ **तपशील** (पु.)
particular statement, **विशिष्ट विधान** (*see* statement)
passion, *n.* **वासना** (स्त्री.)
passion play, **ख्रिस्त-यातना-नाट्य** (न.)
passionate, *adj.* १ **विषयी** २ **आवेगपूर्ण** ३ **वासनासक्त**

pastiche, *n.* **विडंबक लेखनकथा** (स्त्री.)
pastoral, *adj.* **गोप, जानपद**
pastoral poem, **गोपगीत** (न.), **जानपदगीत** (न.) (*see* poem)
patavinity, *n.* **बोलभाषाप्रयोग** (पु.)
pathetic, *adj.* १ **करुणाजनक** २ **दयनीय, करुण**
pathetic fallacy, १ **चैतन्यारोप** (पु.) २ **चेतन गुणोक्ती** (स्त्री.)
pathopoeia, *n.* **भावनोद्दीपक घटक** (पु.), **भावनोद्दीपक अंश** (पु.)
pathos, *n.* **कारुण्य** (न.)
pattern, *n.* १ **आकृतिबंध** (पु.), **आकृती** (स्त्री.), **बंध** (पु.) *cf.* design २ **रूप** (न.) (as in : spatial pattern अवकाशबद्द रूप)
pattern poem, (*also* **altar poem** *or* **carmen figuratum**) **चित्रकाव्य** (न.)
pause, *n.* १ **विराम** (पु.) २ **यती** (स्त्री.)
pedagogic, *adj.* १ **शिक्षणशास्त्रीय** २ **पंतोजी-छाप—**
pedant, *n.* **पंडितमन्य** (पु.)
pedantic, *adj.* १ **पंडितमन्य** २ **पांडित्यप्रदर्शक**
pedantry, *n.* **पांडित्यप्रदर्शन** (न.)
penny-a-liner, *n.* **रकानाभरू लेखक** (पु.)
people's theatre, **जनता रंगभूमी** (*see* theatre)
perception, *n.* **बोधन** (न.), **बोधना** (स्त्री.), **ऐंद्रिय ज्ञान** (न.)
perceptual, *adj.* **बोधनात्मक**
performance, *n.* **प्रयोग** (पु.) (नाट्य, नृत्य, इ.)
performing art, **प्रयोगनिष्ठ कला** (*see* art)
periergia, *n.* **आवर्तन बहुलता** (स्त्री.)
period, *n.* १ **युग** (न.) २ **पर्व** (न.) ३ **काल-खंड** (पु.), **काल** (पु.) ४ **विरामचिन्ह** (न.)
periodical, *n.* **नियतकालिक** (न.)
peripeteia, *n.* (*also* **peripetia**; **peripety**; **reversal**) **परावृत्ती** (स्त्री.) *cf.* climax (शोकात्मिका)

periphrasis, *n.* (*also* circumlocution) **शब्द-घोळ** (पु.)

peroration, *n.* १ **समारोप** (पु.) २ **आलंकारिक लांबण** (स्त्री.)

persona, *n.* **निवेदक 'मी'** (पु.)

personae dramatis, **नाटकातील पात्रे** (न.अ.व.)

personal essay, **ललित निबंध**

personality, *n.* **व्यक्तिमत्त्व** (न.)

personification, *n.* (*also* prosopopoeia) १ **मानुषीकरण** (न.) २ **चेतनगुणोक्ती** (स्त्री.)

perspective, *n.* **परिदर्शन**(न.), **सम्यक्दर्शन** (न.)

perspicuity, *n.* १ **प्रसाद** (पु.) २ **प्रसादगुण** (पु.) ३ **पारदर्शकता** (स्त्री.)

persuasive definition **अनुनयी व्याख्या** (*see* definition)

petitio principii, (*also* begging the question) **अन्योन्याश्रयदोष** (पु.)

Petrarchan sonnet, **पेट्रार्कन सुनीत**

phallic, *adj.* **लिंगविषयक**

phallic symbol, **लिंगप्रतीक** (न.) (*see* symbol)

phantasmagoria, *n.* (*also* phantasmagory) **मायाजाल** (न.)

phebus, *n.* **शब्दावडंबर** (न.)

philistine, *n.* **उदरभरणैकवादी** (पु.), **क्षुद्र-व्यवहारवादी** (पु.), **फिलिस्टिन** (पु.)

philistinism. *n.* **उदरभरणैकवाद** (पु.), **क्षुद्रव्यवहारवाद** (पु.), **फिलिस्टिनिझम्** (पु.)

philology, *n.* १ **वाङ्मयविद्या** (स्त्री.) २ **वाग्विद्या** (स्त्री.) ३ (as comparative philology; comparative linguistics) **तौलनिक भाषाविज्ञान** (न.)

philosophical novel, **तत्त्वप्रधान कादंबरी** (*see* novel)

philosophy of art, **कलामीमांसा** (स्त्री.)

philosophy of criticism, **समीक्षेचे तत्त्वज्ञान**

phrase, *n.* १ **वाक्यांश** (पु.) २ **वाक्प्रयोग** (पु.)

phraseology, *n.***शब्दयोजना** (स्त्री.)

picaresque *n.* १ **ठककथा** (स्त्री.) २ **प्रसंगमाला-निष्ठ कादंबरी** (स्त्री.)
adj. **प्रसंगमालानिष्ठ**

pictorial method, **चित्रात्मक पद्धती**

picturesque, *adj.* **चित्ररमणीय, चित्ररूप**

pirated edition, **अपहृत आवृत्ती** (*see* edition)

pitch, *n.* **स्वरस्तर** (पु.)

pity, *n.* **करुणा** (स्त्री.)

plagiarism, *n.* (*also* plagiary) **वाङ्मयचौर्य** (न.)

plan, *n.* १ **मानचित्र** (न.) *cf.* design २ **आराखडा** (पु.) ३ **योजना** (स्त्री.)

plastic art, **रूपाश्रयी कला** (*see* art)

platitude, *n.* **पिष्टपेषित विधान** (न.), **शिळे विधान** (न.)

platonic love, **अशारीर प्रेम**

Platonism *n.*, **प्लेटोवाद** (पु.)

play, *n.* १ **खेळ** (पु.) २ **नाटक** (न.)
- anti-play न-नाटक
- capsule play, संपुटनाटक
- chronicle play, बखरनाटक
- discussion play, चर्चाप्रधान नाटक
- documentary play, अनुबोधनाटक
- experimental play, प्रायोगिक नाटक
- history play, ऐतिहासिक नाटक
- horror play, भयनाटक
- musical play, संगीतिका
- mystery play, १ रहस्यनाटक २ खिस्ती धार्मिक नाटक
- passion play, खिस्त-यातना-नाट्य
- problem play, समस्याप्रधान नाटक
- shadow play, छायानाटक
- thesis play, तत्त्वप्रधान नाटक, सिध्दांत प्रधान नाटक

playback, *n.* **पार्श्वगायन** (न.)

playhouse, *n.* **नाट्यगृह** (न.)

playwright, *n.* (*also* dramatist) **नाटककार** (पु.)

pleasure, *n.* **सुख** (न.) *cf.* delight
pleasure principle, सुखतत्त्व (न.)
pleonasm, *n.* **निरर्थक पुनरुक्ती** (स्त्री.)
plot, *n.* **कथानक** (न.), **संविधानक** (न.)
pocket book, पॉकेटबुक (न.)
poem, *n.* **कविता** (स्त्री.), **गोपगीत** (न.)
abstract poem, अप्रतिरूप कविता
altar poem=pattern poem चित्रकाव्य
didactic poem, बोधपर कविता
meditative poem, चिंतनशील कविता, चिंतनिका
pastoral poem, गोपगीत, जानपद गीत
private poem, खाजगी कविता
prose poem, गद्यकाव्य
poet, *n.* **कवी** (पु.)
poetaster, *n.* **कविब्रुव** (पु.)
poetess, *n.* **कवयित्री** (स्त्री.)
poetic activity, काव्यव्यापार (पु.)
poetic composition, काव्यकृती (स्त्री.)
poetic convention, काव्यसंकेत (पु.), **कविसंकेत** (पु.) (*see* convention)
poetic diction, १ **काव्याची शब्दकळा** २ **काव्यातील पदयोजना**
poetic drama, १ **काव्यनाटक** (न.) २ **पद्यनाटक** (न.) (*see* drama)
poetic experience, १ **काव्यात्मक अनुभव** २ **काव्यानुभूती** (स्त्री.)
poetic justice, काव्यगत न्याय, काव्यगत आदर्श न्याय
poetic licence, कविस्वातंत्र्य (न.), **कवीची निरंकुशता**
poetics, *n.* १ **काव्यशास्त्र** (न.) २ **साहित्य शास्त्र** (न.)
poetic sensibility, काव्यात्मक संवेदनक्षमता
poetic truth, काव्यगत सत्य
poetic value, काव्यमूल्य (न.) (*see* value)
poetic vision, १ **कविप्रतिभास** (पु.) २ **कवीची प्रातिभदृष्टी** (*see* vision)

H 4216—3*a*

poet laureate, (*also* court poet) **राजकवी** (पु.)
poetry, *n.* १ **काव्य** (न.) २ **कविता** (स्त्री.)
bardicpoetry, शाहिरी काव्य, चारण काव्य
descriptive poetry, वर्णनात्मक काव्य
devotional poetry, भक्तिकाव्य
didactic poetry, बोधपर काव्य
doctrinal poetry, सिद्धान्तनिष्ठ काव्य
dramatic poetry, नाटचात्मक काव्य, नाटचरूप काव्य
imagist poetry, प्रतिमावादी काव्य
mystic poetry, गूढकाव्य
narrative poetry, कथात्मक काव्य
occasional poetry, प्रासंगिक काव्य
oral poetry, मौखिक काव्य
pure poetry, विशुद्ध काव्य, विशुद्ध कविता
point of view, १ **निवेदनभूमिका** (स्त्री.) २ **दृष्टिकोन** (पु.)
polyphonic prose, पद्यसदृश गद्य, पद्यधर्मी गद्य
polysyllabic rhyme, अनेकाक्षरी यमक
polytheism, *n.* **अनेकदेवतावाद** (पु.)
pornography, *n.* **कामोद्दीपक साहित्य** (न.), **कामोत्तेजक साहित्य** (न.)
portraiture, *n.* **व्यक्तिचित्रांकन** (न.)
positive, *adj.* **करणात्मक, होकारात्मक, भावरूप**
positivism, *n.* **अनुभववाद** (पु.), **प्रत्यक्षवाद** (पु.)
possibility, *n.* **शक्यता** (स्त्री.)
potboiler, *n.* **पोटभरू लेखन** (न.)
potential, *n.* **सुप्त सामर्थ्य** (न.)
adj. **प्रभवक्षम**
potentiality, *n.* **सुप्त सामर्थ्य** (न.), **प्रभवक्षमता** (स्त्री.)
practical criticism, १ **प्रयुक्त समीक्षा** २ **प्रात्यक्षिक समीक्षा** (*see* criticism)
pragmatic criticism, परिणामवादी समीक्षा (*see* criticism)

pragmatic theory of art, परिणामवादी कलासिद्धान्त
pragmatism, *n.* फलप्रामाण्यवाद (पु.)
praxis, *n.* कृती (स्त्री.)
preciosity, n. नटवेपणा (पु.)
precis, *n.* संक्षेप (पु.) *cf.* abridgment
pre-conscious, *n.* बोधपूर्व (न.) *cf.* conscious
preface, *n.* (*also* foreword) प्रास्ताविक (न.) *cf,* acknowledgment
prelude, *n.* प्रारंभक (पु.)
premise, *n.* आधारविधान (न.)
presentational symbol, प्रतिरूपात्मक प्रतीक (*see* symbol)
press copy, मुद्रणप्रत (स्त्री.)
primal, *adj.* आद्य, मूळचा
primary epic, (*also* epic of growth) आर्ष महाकाव्य (*see* epic)
primary imagination, प्रथम श्रेणीची कल्पनाशक्ती (*see* imagination)
primeval, *adj.* (*also* primaeval) आदिम, आद्यकालीन
primeval truth, आदिम सत्य
primitive, *adj.* आदिम
n. आदिम (न.)
primitive image, (*also* primordial image) आद्य प्रतिमा (*see* image)
primitive mythology, आदिम पुराणकथा
primitivism, *n.* आदिमतावाद (पु.)
primordial, *adj.* आद्य
primordial image, (*also* primitive image) आद्यप्रतिमा (*see image*)
pristine, *adj.* (of beauty), सहज (सौंदर्य), नैसर्गिक (सौंदर्य)
private poem, (*also* private poetry) खाजगी कविता (*see* poem)
private symbol, खाजगी प्रतीक (*see* symbol)
probability, *n.* संभवनीयता (स्त्री.)
problem novel, समस्याप्रधान कादंबरी (*see* novel)
problem play, समस्याप्रधान नाटक (*see* play)
process, *n.* प्रक्रिया (स्त्री.)
prochronism, *n.* प्राक्‌कालदोष (पु.)
prodromus, *n.* प्रस्ताव-ग्रंथ (पु.)
producer, *n.* निर्माता (पु.)
productive imagination, निर्मितिक्षम कल्पना-शक्ती (*see* imagination)
projection, *n.* प्रक्षेपण (न.)
proletarian drama, कामगारवर्गीय नाटक
proletarian literature, कामगारवर्गीय साहित्य (*see* literature)
proletarian writer, कामगारवर्गीय लेखक
prolix, *adj.* शब्दबंबाळ
prologue *n.* १ (*in drama*) आमुख (न.), नांदी (स्त्री.) २ उपन्यास (पु.) *cf.* acknowledgment
propaganda, *n.* १ प्रचार (पु.) २ प्रचार-साहित्य (न.)
propaganda literature, प्रचार साहित्य (न.) (*see* literature)
propagandist literature, प्रचारकी साहित्य (*see* literature)
property *n.* (*also* props-*pl.abbr.* of property) रंगमंचसामग्री (स्त्री.), प्रॉपर्टी (स्त्री.)
prophecy, *n.* (*also* prophesy) भविष्यवाणी (स्त्री.), भविष्यसूचन (न.)
proportion, *n.* प्रमाण (न.)
propos *n.* स्फुट निबंध (पु.)
propriety, *n.* औचित्य (न.)
props *n. pl.* (*abbr.* of property) रंगमंचसामग्री (स्त्री.), प्रॉपर्टी (स्त्री.)
prosaic, *adj.* १ गद्यप्राय २ नीरस
proscenium, *n.* रंगपुरोभाग (पु.)
prose, *n.* गद्य (न.)
prose poem गद्यकाव्य (न.) (*see* poem)
prose rhythm गद्यातील लय

prosodic notation, गणमात्रालेखन (न.)
prosody, *n.* (*also* metrics) छंदशास्त्र (न.)
prosopographia, *n.* समग्र रूपवर्णन
prosopopoeia, *n.* (*also* personification)
१ मानुषीकरण (न.)
२ चेतनगुणोक्ती (स्त्री.)
protagonist, *n.* १ मुख्य पात्र (न.)
२ नायक (पु.)
protasis, *n.* १ पूर्वांग (न.)
२ प्रस्ताव (शोकात्मिका) (पु.)
prothalamion, *n.* (*also* epithalamion; prothalamium) विवाहगीत (न.)
prothesis, *n.* आद्यस्वरागम (पु.)
prototype, *n.* मूलकल्प (पु.), आदिबंध (पु.), मूळ नमुना (पु.)
cf. archetype, आदिमरूप
proverb, *n.* म्हण (स्त्री.)
provincialism, *n.* (*also* localism) प्रादेशिक बोलीवैशिष्ट्य (न.) स्थानिक बोली वैशिष्ट्य (न.)
psalm, *n.* (*also* hymn) १ स्तोत्र (न.)
२ सूक्त (न.)
pseudo, *adj.* कृतक व्याज
pseudo-concept, *n.* कृतक संकल्पना (स्त्री.), व्याज-संकल्पना (स्त्री.)
pseudo statement, कृतक विधान, व्याज विधान (न.)
psychic distance, (*also* aesthetic distance) कलात्मक ताटस्थ्य, कलात्मक अंतर
psychoanalysis, *n.* (*also* psychanalysis) मनोविश्लेषण (न.)
psychoanalytic criticism, मनोविश्लेषणात्मक समीक्षा (*see* criticism)
psychological novel, मनोदर्शनात्मक कादंबरी (*see* novel)
psychosis, *n.* मनोविकृती (स्त्री.)
pun, *n.* १ शब्दश्लेष (पु.)
२ शाब्दिककोटी (स्त्री.) (*see* comic)
punctuation, *n.* विरामचिन्हांकन (न.)
puppet play, (*also* puppet show) कळसूत्री बाहुल्यांचा खेळ, कठपुतळी खेळ
pure art, विशुद्ध कला (*see* art)
pure comedy, १ विशुद्ध सुखात्मिका
२ विशुद्ध सुखांतिका (*see* comedy)
pure poetry, विशुद्ध काव्य, विशुद्ध कविता (*see* poetry)
purgation, *n.* विरेचन (न.)
purism, *n.* विशुद्धतावाद (पु.)
purist, *n.* विशुद्धतावादी (पु.)
puritan, *n.* सोवळा (पु.), कर्मठ (पु.)
puritanism, *n.* सोवळेपणा (पु.), कर्मठपणा (पु.)
purple patch (*also* purple passage) भडक भाग, भडक ठिगळ
purpose, *n.* हेतू (पु.)
purposiveness, *n.* हेतुपूर्णता (स्त्री.)
puzzle, *n.* (*also* conundrum, riddle) कूट (न.), कोडे, (न.) उखाणा (पु.)

Q

qualitative, *adj.* गुणात्मक
quality, *n.* गुण (पु.)
quantitative, *adj.* संख्यात्मक
quantity, *n.* परिमाण (न.)
quarterly, *n.* त्रैमासिक (न.)
quatrain, *n.* चतुष्पदी (स्त्री.)
questionnaire, *n.* प्रश्नावली (स्त्री.)
quibble, *n.* १ शाब्दिक खेळ (पु.)
२ शब्दच्छल (पु.)
quintain, *n.* पंचपदी (स्त्री.)
quintescent, *n.* सारतत्त्व (न.)
quip, *n.* चतुर प्रत्युत्तर (न.)
quixotic, *adj.* तऱ्हेवाईक, क्विक्झोटी
quotation, *n.*, अवतरण (न.), उद्धरण (न.)
quote, *v.t.* उद्धृत करणे

R

race-milieu-moment वंश-परिस्थिती-काल
racial memory, वांशिक स्मृती (*see* memory)
radio drama, (*also* broadcast drama; radio play) नभोनाटच (न.), श्रुतिका (स्त्री.)
raisonneur, *n.* १ प्रवक्ता (पु.) (लेखकाचा) २ सहृदय (पु.), अभिप्रेत वाचक (पु.), अभिप्रेत प्रेक्षक (पु.)
rapture, *n.* आनंदातिशय (पु.) *cf.* delight
rationalisation, *n.* मिथ्या समर्थन (न.)
rationalise, *v.t.* मिथ्या समर्थन करणे
rationalism, *n.* बुद्धिप्रामाण्यवाद (पु.), बुद्धिवाद (पु.)
rational soul, विचारशील आत्मा
reaction, *n.* प्रतिक्रिया (स्त्री.)
reader, *n.* वाचक (पु.)
reading *n.* १ पाठ (पु.) २ वाचन (न.), पठण (न.)
readings, *n.*pl. विषयनिष्ठ वेचे (पु.अ.व.)
realism, *n.* वास्तवतावाद (पु.),वास्तववाद(पु.)
realistic comedy, १ वास्तवनिष्ठ सुखात्मिका २ वास्तवनिष्ठ सुखांतिका (*see* comedy)
realistic novel, वास्तवनिष्ठ कादंबरी (*see* novel)
reality, *n.* वास्तवता (स्त्री.)
reality principle, वास्तवता-तत्त्व (न.)
reason, *n.* १ तर्क (पु.) २ विवेक (पु.) ३ बुद्धि (स्त्री.)
rebuttal, *n.* खंडन (न.)
recapitulation *n.* समावलोकन (न.)
recension, *n.* (*also* critical recension १ संहिताशाखा(स्त्री.) २ संशोधित पाठ (पु.)
recognition, *n.* (*also* anagnorisis; discovery) अभिज्ञान (न.) (शोकात्मिका) *cf.* climax.
recreation, *n.* पुनर्निर्मिती (स्त्री.)
redaction, *n.* १ पुनर्लेखन (न.) २ संस्करण (न.), संपादन (न.)
redundance, *n.* (*also* redundancy) अधिकपदत्व (न.)
reference, *n.* संदर्भ (पु.)
referential language, मुख्यार्थपर भाषा, वाच्यार्थपर भाषा
referential meaning, मुख्यार्थ (पु.), वाच्यार्थ (पु.)
Reformation *n.* रेफर्मेशन. (न.) (ल्युथरची १६ व्या शतकातील धर्मसुधारणेची चळवळ)
refrain, *n.*(*also* burden of the song) ध्रुवपद(न.), पालुपद(न.), अक्कडकडवे(न.)
regional, *adj* प्रादेशिक
regionalism, *n.* प्रादेशिकता (स्त्री.)
regression, *n.* प्रतिगमन (न.)
rehersal, *n.* तालीम (स्त्री.)
rejet, *n.* (also enjambement; overflow; runon line) चरणोत्सेक (पु.)
relational, *adj*, संबंधसापेक्ष
relative, *adj.* सापेक्ष
relativism, *n.* सापेक्षतावाद (पु.)
relativistic criticism, सापेक्षतावादी समीक्षा (*see* criticism)
relevance, *n.* १ प्रस्तुतता (स्त्री.), अन्वर्थकता (स्त्री.) २ संबद्धता (स्त्री.)
relief, *n.* (*also* comic relief) १ ताणपरिहार (पु.) २ उठाव (पु.)
reminiscences, *n. pl.* (also memoirs) आठवणी (स्त्री.अ.व.), संस्मरणे (न.अ.व.)
renaissance, *n.* १ रेनेसांस (न.) (१४ व्या शतकापासून सुरू झालेली युरोपातील साहित्य, तत्त्वज्ञान, विज्ञान इ. क्षेत्रातील पुनरुज्जीवनाची चळवळ), २ पुनरुज्जीवन (न.), प्रबोधन (न.)
rendering, *n.* अनुवाद (पु.) *cf.* adaptation
repartee, *n.* १ प्रतिकोटी (स्त्री.) २ हजरजबाब (पु.) (*see* comic)

repertoire, *n.* (*also* repertory) १ (नाटक-मंडळीचा) **नाटकसंच** (पु.)
२ (नटाचा) **भूमिकासंच** (पु.)
reportage, *n.* **वृत्तिका** (स्त्री.), **वृत्तांतिका** (स्त्री.)
representation, *n.* १ **प्रतिरूपण** (न.)
२ **प्रतिरूप** (न.)
representational art, **प्रतिरूपात्मक कला** (*see* art)
repression, *n.* **अवरोधन** (न.)
reproductive imagination, **पुन : प्रत्ययकारी कल्पनाशक्ती** (*see* imagination)
research, *n.* **संशोधन** (न.)
research paper, *n.* (*also* paper) **शोध-निबंध** (पु.) *cf.* dissertation
resolution, *n.* (*also* denouement) **उकल** (स्त्री.) *cf.* climax (शोकांतिका)
response, *n.* **प्रतिसाद** (पु.)
restraint *n.* **संयम** (पु.)
resume, *n.* १ **सारांश** *cf.* abridgment
२ **सिंहावलोकन** (न.)
reversal, *n.* (*also* peripeteia; peripetia; peripety) **परावृत्ति** (स्त्री.) (शोकात्मिका) *cf.* climax
review, *n.* १ **परीक्षण** (न.)
२ **समालोचन** (न.)
३ **आढावा** (पु.) *cf.* criticism
reviewer, *n.* **परीक्षण-लेखक** (पु.)
revised edition, **सुधारित आवृत्ती** (*see* edition)
revision, *n.* **परिष्करण** (न.)
revival, *n.* **पुनरुज्जीवन** (न.)
revivalism, *n.* **पुनरुज्जीवनवाद** (पु.)
revue, *n.* **बहुरंगी खेळ** (पु.)
rhapsody, *n.* १ **भावनोद्रेकी भाषण** (न.)
२ **भावनोद्रेकी लेखन** (न.)
rhetoric, *n.* १ **अलंकारशास्त्र** (न.)
२ **वक्तृत्वविद्या** (स्त्री.)
rhetorical, *adj.* १ **आलंकारिक** २ **वक्तृत्वपूर्ण**
rhetorical criticism, **अलंकारशास्त्रनिष्ठ समीक्षा** (*see* criticism)
rhetorical question, **प्रश्नालंकार** (पु.)
rhyme, *n.* (*also* rime) **यमक** (न.), **प्रास** (पु.)
rhyme scheme, **यमक-योजना** (स्त्री.), **यमक-विन्यास** (पु.)
rhythm, *n.* **लय** (स्त्री.)
rhythmic, *adj.* **लयात्मक, लयबद्ध, लयनिष्ठ**
riddle, *n.* (*also* conundrum, puzzle) **कूट** (न.), **कोडे** (न.), **उखाणा** (पु.)
rime, *n.* (*also* rhyme) **यमक** (न.), **प्रास** (पु.)
rising action (*also* epitasis) **आरोही कृती** (*see* action)
rising rhythm, **आरोही लय**
ritual drama, **विधिनाट्य** (न.)
ritual song, **विधिगीत** (न.)
rococo *n.* **रकोको** (मुख्यत्वेकरून वास्तु आदी कलाक्षेत्रातील शैलीदर्शक संज्ञा) *cf.* arabesque
romanasque, *adj.* **कल्पनारम्य**
Romance, *n.* **रोमॅन्स** (पु.), **अद्‌भूतरम्य कथा** (स्त्री.), **अद्‌भूतरम्य कादंबरी** (स्त्री.), **अद्‌भूतरम्य कथाकाव्य** (न.)
romantic, *adj.* **रोमँटिक, कल्पनारम्य, प्रणयरम्य**
romantic comedy, १ **प्रणयरम्य सुखात्मिका**
२ **प्रणयरम्य सुखांतिका** (*see* comedy).
romanticise, *v.t.* **कल्पनारम्य करणे**
romanticism, *n.* **रोमंटिसिझम** (पु.), **स्वच्छंदतावाद** (पु.)
romanticist, *n.* **स्वच्छंदतावादी** (पु.)
romantic movement, **स्वच्छंदतावादी चळवळ, रोमँटिक चळवळ** (१८ व्या शतकाच्या शेवटची व १९ व्या शतकाच्या प्रारंभीची साहित्यादी कला–क्षेत्रातील चळवळ)
round character, **अनेकपदरी व्यक्तिरेखा** (*see* character)
royalty, *n.* **स्वामित्वधन** (न.)
rubai, *n.* (pl.rubaiyat) **रुबाई** (स्त्री.), **रुबाया** (स्त्री. अ. व.)

run-on line, *(also* enjambement; overflow; rejet) **चरणोत्सेक** (पु.)

S

saecular, *n.* (*also* secular) **इहवादी** (पु.)
saga, *n.* १ **कुलगाथा** (स्त्री.), **सागा** (पु.) २ **वीरगाथा** (स्त्री.)
sarcasm, *n.* १ **टोमणा** (पु.) २ **मर्मभेदक** (लेखन इ.) (*see* comic)
sardonic, *adj.* **तिरस्कारयुक्त** (लेखन इ.) (*see* comic)
satire *n.* १ **उपहास** (पु.) २ **उपहासिका** (स्त्री.) (*see* comic)
satirical novel, उपहासप्रधान कादंबरी (*see* novel)
satiric comedy, १ **उपहासप्रधान सुखात्मिका** २ **उपहासप्रधान सुखांतिका** (*see* comedy)
satisfaction, *n.* **समाधान** (न.) *cf.* delight
scanning, *n.* (*also* scansion) **गणमात्रा-लेखन** (न.)
scenario, *n.* **पटकथा** (स्त्री.)
scenarist, *n.* **पटकथालेखक** (पु.)
scene, *n.* १ **दृश्य** (न.) २ **प्रवेश** (पु.) (नाटकातला)
sceptic, *n.* (*also* skeptic) **संशयवादी** (पु.)
sceptical, *adj,* (*also* skeptical) **संशयी**
scepticism, *n,* (*also* skepticism) **संशयवाद** (पु.)
scholarship, *n,* **पांडित्य** (न.) (साहित्यविषयक)
scholastic, *adj.* **पंडिती**
school *n.* **संप्रदाय** (पु.) *cf.* sect
science fiction विज्ञानकथा (स्त्री.)
scrap-book *n.* **टिपणवही** (स्त्री.), **टाचणवही** (पु.)
script *n.* १ **नाट्यसंहिता** (स्त्री.) २ **पटसंहिता** (स्त्री.) ३ **संहिता** (स्त्री.) ४ **लिपी** (स्त्री.)
scripture, *n.* **धर्मग्रंथ** (पु.)
scrutiny, *n.* १ **परिनिरीक्षण** (न.) २ **चिकित्सा** (स्त्री.)
seasonal myth, ऋतुचक्रनिष्ठ आदिमकथा, ऋतुचक्रनिष्ठ पुराणकथा
secondary imagination, द्वितीय श्रेणीची कल्पनाशक्ती (*see* imagination)
sect, *n.* **पंथ** (पु.)
cf. school, संप्रदाय
tradition, परंपरा
section, *n.* **विभाग** (पु.) *cf.* chapter
secular, *n.* (*also* saecular) **इहवादी** (पु.)
self-contradiction, *n.* **आत्मव्याघात** (पु.), **आत्मविरोध** (पु.)
self-expression, *n.* **आत्माभिव्यक्ती** (स्त्री.), **आत्माविष्कार** (पु.)
seminar *n.* **चर्चासत्र** (न.)
cf. symposium, परिसंवाद
workshop, कृतिसत्र, कार्यसत्र
sensation, *n.* १ **संवेदन** (न.) २ **संवेदना** (स्त्री.)
sense, *n.* **अर्थ** (पु.), **आशय** (पु.)
sense of humour, विनोदबुद्धि (स्त्री.)
sense perception, १ **संवेदनाजन्य बोधन** २ **संवेदनाजन्य बोधना**
sensibility, *n.* (*also* sensitivity) १ **संवेदन-क्षमता** (स्त्री.), **संवेदनशीलता** (स्त्री.) २ **संवेदनप्रकृती**
sensible, *adj.* **संवेद्य**
sensitive, *adj.* १ **संवेदनशील, संवेदनक्षम** २ **हळवा**
sensitivity, *n.* (*also* sensibility) १ **संवेदन-शीलता** (स्त्री.), **संवेदनक्षमता** (स्त्री.) २ **संवेदनप्रकृती** (स्त्री.)
sensory, *adj.* **ऐंद्रिय**
sensory perception, १ **ऐंद्रिय बोधना** २ **ऐंद्रिय बोधन**
sensual, *adj.* १ **वैषयिक** २ **इंद्रियनिष्ठ**
sensuous, *adj.* **इंद्रियसंवेद्य**
sentence, *n.* **वाक्य** (न.)

sententia, *n.* (*also* aphorism) सूत्र (न.)
sentiment, *n.* स्थिरभाव (पु.) (as in : distorted sentiment विरूपित स्थिरभाव)
sentimental, *adj.* भावविवश
sentimental comedy, १ भावविवश सुखात्मिका २ भावविवश सुखांतिका (*see* comedy)
sentimentalism, *n.* भावविवशवृत्ती (स्त्री.)
sentimentality, *n.* भावविवशता (स्त्री.)
sentimental novel, भावविवश कादंबरी (*see* novel)
sequel, *n.* उत्तर भाग (पु.), अनुवर्ती भाग (पु.)
sequence, *n.* १ प्रसंगमालिका (स्त्री.) २ मालिका (स्त्री.) ३ क्रम (पु.)
serial novel, चालू कादंबरी, (*see* novel)
set, *n.* सेट (पु.) (नाटकाचा), रंगभूमीवरील देखावा (पु.)
setting, *n.* १ (the time and place in which the action of a story or play occurs) पार्श्वभूमी (स्त्री.) २ (in theatre) नेपथ्य (न.), दृश्यविन्यास (पु.)
shadow play, छायानाटक (न.) (*see* play)
Shakesperean sonnet, (*also* Shakespearian sonnet) शेक्सपीरिअन सुनीत
shantey, *n.* (*also* chantey *or* shanty) नाविकगीत (न.)
shaped verse, चित्रबंधकाव्य (न.)
short novel, (also nouvelle, novelette) कादंबरिका (स्त्री.), लघुकादंबरी (स्त्री.) (*see* novel)
short-short story, लघुतम कथा (*see* story)
short story, लघुकथा (स्त्री.) (*see* story)
short title, संक्षिप्त शीर्षक
show, *n.* खेळ (पु.) प्रयोग (पु.)
showmanship, *n.* १ दर्शनकौशल्य (न.) २ प्रदर्शनकौशल्य (न.)
side note, *n.* समासटीप (स्त्री.)
sign, *n.* चिन्ह (न.)
significance *n.* १ अर्थ (पु.) २ अर्थपूर्णता (स्त्री.)
significant, *adj.* अर्थपूर्ण
significant form, अर्थपूर्ण रूप, अर्थपूर्ण घाट (*see* form)
silhouette, *n.* छायाकृती (स्त्री.)
simile, *n.* उपमा (स्त्री.)
simplicity, *n.* सरलता (स्त्री.), साधेपणा (पु.)
simplification, *n.* सुलभीकरण (न.), सरलीकरण (न.)
sincerity, *n.* १ मन:पूर्वकता (स्त्री.) २ आत्मनिष्ठा (स्त्री.) ३ प्रामाणिकपणा (पु.)
single plot, एकेरी कथानक, एकेरी संविधानक
singular statement, व्यष्टिविशिष्ट विधान (*see* statement)
situation, *n.*. प्रसंग (पु.)
skeptic, *n.* (*also* sceptic) संशयवादी (पु.)
skeptical, *adj.* (*also* sceptical) संशयी
skepticism, *n.* (*also* scepticism) संशयवाद (पु.)
sketch, *n.* १ शब्दचित्र (न.) २ रेखाटन (न.) *cf.* design
skill, *n.* कौशल्य (न.)
skit, *n.* विनोदी नाट्कुकले (न.)
slang, *n.* १ अशिष्ट प्रयोग (पु.) २ वर्गविशिष्ट बोली (स्त्री.)
slapstick, *n.* विदूषकी प्रहसन (न.)
slogan, *n.* घोषणा (स्त्री.), घोषवाक्य (न.)
snob, *n.* शिष्टम्मन्य (पु.)
snobbery, *n.* शिष्टम्मन्यता (स्त्री.)
socialist realism, समाजवादी वास्तववाद
socialogical criticism, १ समाजशास्त्रीय समीक्षा २ समाजसापेक्ष समीक्षा (*see* criticism)
socialogical novel, समाजशास्त्रीय कादंबरी (*see* novel)
solecism, *n.* १ अपप्रयोग (पु.) २ अनौचित्य (न.)
soliloquy, *n.* स्वगत (न.) *cf.* aside

solution, *n.*(*also* catastrophe) १ **निर्वहण** (न.) २ **दारुण अंत** (पु.) (शोकात्मिका) *cf.* climax

song, *n.* **गीत** (न.), **गाणे** (न.)

abusive song, गालिगीत

action song, अभिनयगीत

devotional song, भक्तिगीत

folk song, लोकगीत

group song, समूहगीत

marching song, संचलनगीत

theme song=title song, आशयसूचक गीत

work song, श्रमगीत

sonnet, *n.* **सुनीत** (न.)

sonnet sequence, **सुनीतमालिका** (स्त्री.)

sophisticated, *adj.* १ **विदग्ध, सुसंस्कारित** २ **शिष्ट**

sophistication, *n.* १ **विदग्धता** (स्त्री.), **सुसंस्कारितता** (स्त्री.) २ **सुसंस्करण** (न.)

soul, *n.* १ **आत्मा** (पु.) २ **आत्मतत्त्व** (न.)

sound, *n.* १ **नाद** (पु.), २ **ध्वनी** (पु.)

sound image, **नादप्रतिमा** (स्त्री.) (*see* image)

sound symbol, **नादप्रतीक** (न.)

source, *n.* १ **मूलसाधन** (न.) २ **मूलस्रोत** (पु.), **उगम** (पु.)

source book, **स्रोतग्रंथ** (पु.), **आधारग्रंथ** (पु.)

souvenir, *n.* **स्मरणिका** (स्त्री.)

spatial form, **अवकाशबद्ध रूप** (*see* form)

spatial pattern, **अवकाशबद्ध रूप**

special issue, **विशेषांक** (पु.)

species, *n.* **उपजाती** (स्त्री.)

spectator, *n.* **प्रेक्षक** (पु.)

speech, *n.* **भाषण** (न.)

spirit, *n.* १ **सत्त्व** (न.) २ **वृत्ती** (स्त्री.)

spontaneity, *n.* **उत्स्फूर्तता** (स्त्री.)

spontaneous, *adj.* **उत्स्फूर्त**

spoonerism, *n.* **हास्यकारक वर्णविपर्यय** (पु.)

spurious, *adj.* १ **बनावट, नकली** २ **प्रक्षिप्त**

spy story, **हेरकथा** (स्त्री.) (*see* story)

stage, *n.* १ **रंगमंच** (पु.) २ **रंगभूमी** (स्त्री.)

stage directions, **रंगसूचना** (स्त्री.अ.व.)

stage version, (*also* **acting edition**) **रंगावृत्ती** (स्त्री.)

stance, *n.* **पवित्रा** (पु.)

standard *n.* १ **मानदंड** (पु.), **मानक** (न.) २ **स्तर** (पु.)

adj. **प्रमाण**

standard edition, **प्रमाण आवृत्ती** (*see* edition)

stanza, *n.* **श्लोक** (पु.), **कडवे** (न.)

statement, *n.* **विधान** (न.)

particular statement, विशिष्ट विधान

singular statement, व्यष्टिविशिष्ट विधान

universal statement, सार्वत्रिक विधान, सामान्य विधान

static, *adj.* **स्थितिशील** (*opp.* dynamic गतिशील)

stereotype, *adj.* **साचेबंद**

stereotype character (*also* **stock character**) **साचेबंद व्यक्तिरेखा, साचेबंद पात्र, साचेबंद भूमिका** (*see* character)

still, *n.* **स्थिरचित्र** (न.)

still-life, *n.* **स्थिरचित्रण** (न.)

stilted style, **डामडौली शैली** (*see* style)

stimulation *n* **उद्दीपन** (न.), **चेतन** (न.)

v.t. **उद्दीपन करणे**

stimulus, *n.* **उद्दीपक** (पु.), **चेतक** (पु.)

stipulative definition, **संकेतजनक व्याख्या** (*see* definition)

stock character, (*also* **stereotype character**) **साचेबंद व्यक्तिरेखा, साचेबंद पात्र, साचेबंद भूमिका** (*see* character)

stock reaction, **साचेबंद प्रतिक्रिया**

stock response, **साचेबंद प्रतिसाद**

stock situation, **साचेबंद प्रसंग**

stoicism, *n.* **अतिसंयमवाद** (पु.), **समचित्तता-वाद** (पु.)

story, *n.* १ **कथा** (स्त्री.), **गोष्ट** (स्त्री.) २ **लघुकथा** (स्त्री.)

adventure story, साहस कथा
detective story, गुप्तचर कथा
dream story, स्वप्नकथा
droll story, विक्षिप्त कथा
fairy story, परीकथा
folk story, लोककथा
formula story, बेतलेली कथा
frame story, परिवेशक कथा
ghost story, पिशाचकथा
horror story, भयकथा
long-short story, दीर्घकथा
short-short story, लघुतम कथा
short story, लघुकथा
spy story, हेरकथा

story within story, पोटकथा (स्त्री.), **आडकथा** (स्त्री.)

stream of consciousness, संज्ञाप्रवाह (पु.)

stress, *n.* (*also* **accent**) १ **आघात** (पु.) २ **भार** (पु.)

structural analysis, संरचना-विश्लेषण (न.) (*see* analysis)

structuralism, *n.* **संरचनावाद** (पु.)

structure, *n.* **संरचना** (स्त्री.)
dramatic structure, नाट्यसंरचना, नाट्यात्मक संरचना
formal structure, रूपात्मक संरचना
internal structure, आंतरसंरचना
metrical structure, छंदात्मक संरचना

style, *n.* **शैली** (स्त्री.)
aphoristic style, सूत्ररूप शैली
artificial style, कृत्रिम शैली
dated style, कालबाह्य शैली
dramatic style, १ नाट्यात्मक शैली २ नाट्यशैली
elevated style, उन्नत शैली
flamboyant style, भपकेबाज शैली, भडक शैली
graceful style, लालित्यपूर्ण शैली
grand style, उदात्त शैली
literary style, ललित शैली
low style, असंस्कारित शैली
ornate style, आलंकारिक शैली, अत्यलंकृत शैली
stilted style, डामडौली शैली

stylistics, *n.* **शैली विज्ञान** (न.), **शैली विचार** (पु.)

stylization, *n.* **संकेतनिष्ठ शैलीकरण** (न.)

subconscious, *n.* **अवबोध** *cf.* conscious

subject, *n.* **विषय** (पु.)
cf. theme १ विषय २ आशयसूत्र
topic १ विषय २ प्रकरण

subjective, *adj.* **व्यक्तिनिष्ठ, आत्मनिष्ठ**

subjective criticism, आत्मनिष्ठ समीक्षा, व्यक्तिनिष्ठ समीक्षा (*see* criticism)

subjectivity, *n.* **व्यक्तिनिष्ठता** (स्त्री.), **आत्मनिष्ठता** (स्त्री.)

sublimation, *n.* **उदात्तीकरण** (न.), **उन्नयन** (न.)

sublime, *adj.* **उदात्त, भव्योदात्त, विराट**

subliminal, *adj.* **अवबोधैक-**

sublimity, *n.* **उदात्तता** (स्त्री.), **भव्योदात्तता** (स्त्री.), **विराटता** (स्त्री.)

sub-plot, *n.* **उपकथानक** (न.), **उपसंविधानक** (न.)

sub-section, *n.* **पोटविभाग** (पु.) *cf.* chapter

succinct, *adj.* **अल्पाक्षरी**

suggestion, *n.* **व्यंग्यार्थ** (पु.), **व्यंजना** (स्त्री.)

suggestiveness, *n.* **व्यंजकता** (स्त्री.), **सूचकता** (स्त्री.)

summary, *n.* (*also* **synopsis**) १ **सार** (न.), **सारांश** (पु.) *cf.* abridgment २ **प्रबंधसार** (न.)

super-conscious *n.* **अतिबोध** (पु.)
cf. conscious

super-ego, *n.* **अत्यहम्** (न.)

superficial, *adj.* **उथळ, वरवरचा**

superhuman, *adj.* **अतिमानुषी**
supernatural, *adj.* **अलौकिक, अद्‌भुत्**
supplement, *n.* (also **addendum**) **पुरवणी** (स्त्री.)
suppression, *n.* **दमन** (न.)
supra-conscious, *n.* **पराबोध** (पु.) *cf.* conscious
surplus energy theory, उर्वरित-शक्ति सिद्धान्त (पु.)
surprise, *n.* **विस्मय** (पु.)
surrealism, *n.* **अतिवास्तवतावाद** (पु.)
surrealist, *n.* **अतिवास्तवतावादी** (पु.)
suspense, *n.* **उत्कंठा** (स्त्री.)
switch-back, *n.* (also flash-back) **पूर्वघटित-चित्रण** (न.)
syllabic verse, अक्षरगणवृत्त (न.)
syllable, *n.* १ (prosody) **अक्षर** (न.) २ *Phonetics* **अवयव** (पु.)
syllepsis, *n.* (*also* zeugma) **सहोक्ती** (स्त्री.)
syllogism, *n.* **संवाक्य** (न.)
symbol, *n.* **प्रतीक** (न.)
  breast symbol, वक्षप्रतीक
  phallic symbol, लिंगप्रतीक
  presentational symbol, प्रतिरूपात्मक प्रतीक
  private symbol, खाजगी प्रतीक
  vaginal symbol, योनि प्रतीक
symbolic action, प्रतीकात्मक कृती (*see* action)
symbolic art, प्रतीकात्मक कला (*see* art)
symbolic literature, प्रतीकात्मक साहित्य, प्रतीकात्मक वाङ्मय (*see* literature)
symbolic novel, प्रतिकात्मक कादंबरी (*see* novel)
symbolisation, *n.* **प्रतीकीकरण** (न.)
symbolism, *n.* **प्रतीकवाद** (पु.)
symbolist, *n.* **प्रतीकवादी** (पु.)
symmetrical, *adj.* **समप्रमाण, सममित**
symmetry, *n.* **समप्रमाणता** (स्त्री.), **सममिती** (स्त्री.)
sympathy, *n.* **सहानुभव** (पु.), **सहानुभूती** (स्त्री.)
symposium, *n.* **परिसंवाद** (पु.) *cf.* seminar
synaesthesia, *n.* (*also* **synesthesia**) १ **संवेदना-संश्लेषण** (न.), **संवेदनासंकर** (पु.) २ **प्रतिमासंश्लेषण** (न.), **प्रतिमासंकर** (पु.)
synaesthesis, *n.* **समधातता** (स्त्री.)
synaesthetic image, संश्लिष्ट प्रतिमा (*see* image)
synchronism, *n.* **एककालिकता** (स्त्री.)
synchronize, *v.t.* **एककालिक करणे**
syncope, *n.* **मध्यस्वरलोप** (पु.)
synesthesia, *n.* (*also* **synaesthesia**) १ **संवेदना-संश्लेषण** (न.), **संवेदनासंकर** (पु.) २ **प्रतिमासंश्लेषण** (न.), **प्रतिमासंकर** (पु.)
synonym, *n.* **समानार्थी शब्द** (पु.)
synopsis, *n.* (*also* **summary**) १ **सार** (न.), **सारांश** (पु.) *cf.* abridgment २ **प्रबंधसार** (न.)
syntax, *n.* **वाक्यरचना** (स्त्री.), **शब्दविन्यास** (पु.)
synthesis, *n.* **समन्वयपक्ष** (पु.) *cf.* anti-thesis
synthetic, *adj.* **संश्लेषणात्मक**
system, *n.* १ **प्रणाली** (स्त्री.) २ **पद्धती** (स्त्री.) ३ **व्यवस्था** (स्त्री.)

T

table, *n.* १ **तक्ता** (पु.), **सारणी** (स्त्री.) २ **कोष्टक** (न.) *cf.* addendum
tableau, *n.* **स्थिर मूकनाटय** (न.)
taboo, *n.* (*also* **tabu** *or* **tapu**) १ **निषेध** (पु.) २ **निषिद्ध** (न.) *adj.* **निषिद्ध**
tactile, *adj.* **स्पर्शसंवेद्य, स्पर्शगुणी**
tactile image, स्पर्शप्रतिमा (स्त्री.) (*see* image)
tactile memory, स्पर्शस्मृती (स्त्री.) (*see* memory)
tale, *n.* **कथा** (स्त्री.), **गोष्ट** (स्त्री.)
  accumulative tale, परिवर्धी कथा

animal tale, प्राणिकथा
fairy tale, परीकथा
folk tale, लोककथा
nursery tale, शिशुकथा
oral tale, मौखिक कथा

talent, *n.* **निर्मितिक्षम प्राविण्य** (न.)
talk, *n.* **भाषण** (न.)
tall tale, गप्प (स्त्री.), **थाप** (स्त्री.)
tapu, *n.*(*also* **taboo** *or* **tabu**) **१ निषेध २ निषिद्ध**
taste *n.* **अभिरुची** (स्त्री.)
taunt, *n.* **टोमणा** (पु.)
tautology, *n.* **पुनरुक्तिदोष** (पु.)
technique, *n.* **तंत्र** (न.)
tell type, मूलकथा (स्त्री.)
temperament, *n.* **स्वभावधर्म** (पु.), **मनोवृत्ती** (स्त्री.)
tempo, *n.* **गती** (स्त्री.), **वेग** (पु.)
temporal form, कालबद्ध रूप (*see* form)
temporal pattern, कालबद्ध रूप
tenor, *n.* **१ रोख** (पु.) **२ अभिप्राय** (पु.) **३ उपमेय** (न.)
cf. vehicle **उपमान**
tenor and vehicle, उपमेय व उपमान
tension, *n.* **ताण** (पु.)
term, *n.* **संज्ञा** (स्त्री.), **पद** (न.)
terminology, *n.* **परिभाषा** (स्त्री.)
tetralogy, *n.* **चतुष्टय** (न.)
text, *n.* **१ संहिता** (स्त्री.) **२ पाठ** (पु.)
text-book, *n.* **पाठ्यपुस्तक** (न.)
textual criticism, १ संहिता चिकित्सा (स्त्री.) **२ पाठचिकित्सा** (स्त्री.)
texture, *n.* **पोत** (न.)
theatre, *n.* **१ नाट्यगृह** (न.) **२ रंगभूमी** (स्त्री.)
amateur theatre, हौशी रंगभूमी
art theatre, कलाप्रधान रंगभूमी
children's theatre, बाल रंगभूमी
experimental theatre, प्रायोगिक रंगभूमी
people's theatre, जनता रंगभूमी

theatre of the absurd, निरर्थ-नाट्य (न.)
theatrical, *adj.* **१ रंगभूमिविषयक २ नाटकी**
theism, *n.* **ईश्वरवाद** (पु.), **अस्तिवाद** (पु.)
theme, *n.* **१ विषय** (पु.) **२ आशयसूत्र** (न.)
cf. subject
theme song, (*also* title song) **आशयसूचक गीत** (*see* song)
theology, *n.* **ईश्वरविद्या** (स्त्री.), **धर्मविद्या** (स्त्री.)
theoretical criticism, सैद्धान्तिक समीक्षा (स्त्री.) (*see* criticism)
theory, *n.* **उपपत्ती** (स्त्री.), **सिद्धान्त** (पु.), **मीमांसा** (स्त्री.)
theory-neutral, *adj.* **उपपत्ति-निरपेक्ष**
thesaurus, *n.* **समानार्थक शब्दकोश** (पु.)
thesis, *n.* **१ प्रबंध** (पु.) *cf.* dissertation **२ सिद्धान्त** (पु.) **३ पक्ष** (पु.) *cf.* anti-thesis
thesis novel, तत्त्वप्रधान कादंबरी, सिद्धान्तप्रधान कादंबरी (*see* novel)
thesis play, तत्त्वप्रधान नाटक, सिद्धान्तप्रधान नाटक (*see* play)
thespian, *n.* **अभिनेता** (पु.), **अभिनेत्री** (स्त्री.)
third-person narration, तृतीयपुरुषी निवेदन
third-person narrator, तृतीयपुरुषी निवेदक
three unities, *n. pl.* **ऐक्यत्रयी** (स्त्री.) (of action, place and time कृत्यैक्य, स्थलैक्य, कालैक्य)
thrill, *n.* **थरारी** (स्त्री.)
thriller, *n.* **थरारक** (न.)
tied image, बद्ध प्रतिमा (*see* image)
time lag, समयांतर (न.)
time spirit, युगप्रवृत्ती (स्त्री.)
tirade, *n.* **शिवराळ भडिमार** (पु.)
title, *n.* **मथळा** (पु.), **शीर्षक** (न.)
title page, नामपृष्ठ (न.)
title song, (*also* theme song) **आशयसूचक गीत** (*see* song)
tone, *n.* **१ कला** (स्त्री.) **२ सूर** (पु.), **छटा** (स्त्री.)

topic, *n.* १ विषय (पु.) २ प्रकरण (न.) *cf.* subject

topography, *n.* १ प्रदेशवर्णन (न.) २ स्थूल-रूपरेखा (स्त्री.)

tour de force, सर्वोत्कृष्ठ कलाकृती

tract, *n.* १ धार्मिक पुस्तिका (स्त्री.) २ प्रचार-पुस्तिका (स्त्री.)

tradition, *n.* परंपरा (स्त्री.) *cf.* sect

traditional pattern, पारंपारिक आकृतिबंध

tragedian, *n.* १ शोकात्म भूमिका करणारा अभिनेता (पु.) २ शोकनाटयलेखक (पु.)

tragedienne, *n.* शोकात्म भूमिका करणारी अभिनेत्री (स्त्री.)

tragedy, *n.* शोकात्मिका (स्त्री.), शोकां-तिका (स्त्री.)

tragic, *adj.* शोकात्मक
n. (the tragic) शोकतत्त्व (न.)

tragic element, शोकात्मक अंश, शोकात्मक भाग

tragic error, (*also* **hamartia; tragic flaw**) शोकात्मक प्रमाद

tragic hero, शोकांतिकेचा नायक, शोकात्मक नायक

tragic irony, शोकात्मक उपरोध, दैवदुर्विलास (पु.)

tragi-comedy, *n.* १ शोकमिश्र सुखात्मिका (स्त्री.) २ शोकमिश्र सुखांतिका (स्त्री.) (*see* comedy)

tragic sense, शोकात्मक जाणीव

tragic vision, शोकात्मक दर्शन

trailer, *n.* १ झलक (स्त्री.) २ परिचयपट (पु.)

trance, *n.* समाधी (स्त्री.), उन्मनावस्था (स्त्री.)

transcendental, *adj.* अतींद्रिय

transcendentalism, *n.* अतींद्रियतावाद (पु.)

transcendental power, अतींद्रिय शक्ती

transcript, *n.* प्रतिलेख (पु.), नक्कल (स्त्री.)

transcription, *n.* प्रतिलेखन (न.), नक्कल (स्त्री.)

transferred adjective, (*also* **transferred epithet**) संक्रमित विशेषण

transformation, *n.* १ स्वरूपांतर (न.) २ दृश्यांतर (न.) (नाटक)

translation, *n.* भाषांतर (न.) *cf.* adaptation

transliteration, *n.* लिप्यंतर (न.)

transmutation, *n.* आमूलस्वरूपांतर (न.)

transport, *n.* अत्यानंद (पु.) *cf.* delight

transposition, *n.* स्थानांतरण (न.)

travelogue, *n.* प्रवासवर्णन (न.), प्रवास-चित्र (न.)

travesty, *n.* गांभीर्यविडंबन (न.) (*see* comic)

treatise, *n.* दीर्घ निबंध (पु.) *cf.* dissertation

treatment, *n.* मांडणी (स्त्री.)

trend, *n.* प्रवाह (पु.)

trick ending, क्लृप्तिपूर्ण शेवट

trilogy, *n.* त्रय (न.)

trope, *n.* अर्थालंकार (पु.)

troupe, *n.* कलापथक (न.)

turgid, *adj.* तुंदिल (भाषाशैली), फोपशी (भाषाशैली)

turning point, परिवर्तनबिंदु (पु.)

type, *n.* १ नमुना (पु.), प्ररूप (न.) २ प्रकार (पु.)

type character, नमुना व्यक्तिरेखा, वर्गदर्शक व्यक्तिरेखा (*see* character)

typical, *adj.* नमुनेदार

U

ugliness, *n.* कुरूपता (स्त्री.), विद्रूपता (स्त्री.)

ugly, *adj.* कुरूप, विद्रूप *cf.* agreeable

ulterior *adj.* अपर

unaccented syllable निराघात अक्षर

unconscious *n.* अबोध (न.) *cf.* conscious

unconscious art अबोधपूर्व कला (*see* art)

understatement *n.* (*also* **meiosis; litotes**) ऊनोक्ती (स्त्री.)

understudy, *n.* पर्यायी नट (पु.), पर्यायी अभिनेता (पु.)

unhappy ending **दुःखान्त** (पु.)
uniformity, *n.* **एकरूपता** (स्त्री.)
unintelligibility, *n.* **दुर्बोधता** (स्त्री.)
unintelligible, *adj.* **दुर्बोध**
uninvolved narrator, (*also* **detached narrator**) **तटस्थ निवेदक**
unique, *adj.* **अनन्यसाधारण, अनन्य**
unity, *n.* **ऐक्य** (न.), **एकसंधता** (स्त्री.)
unity of action, कृत्यैक्य (न.)
unity of place, स्थलैक्य (न.)
unity of time, कालैक्य (न.)
universal, *adj.* **१ सार्वत्रिक २ सर्वव्यापी ३ सामान्य**
n. **सामान्य** (न.)
universality, *n.* **सार्वत्रिकता** (स्त्री.), **सर्वव्यापकता** (स्त्री.)
universal judgement, सार्वत्रिक विधान (*see* judgement)
universal statement, सार्वत्रिक विधान, सामान्य विधान (*see* statement)
urbane, *adj.* **नागर, सुसंस्कृत**
usage, *n.* **१ मान्य प्रयोग** (पु.) **२ वापर** (पु.)
utilitarian, *n.* **उपयुक्ततावादी** (पु.)
utilitarianism, *n.* **उपयुक्ततावाद** (पु.)
utopia, *n.* **आदर्श लोक** (पु.), **कल्पलोक** (पु.), **युटोपिया** (पु.)
utopian, *adj.* **स्वप्नाळु**

V

vaginal symbol, योनि प्रतीक (न.) (*see* symbol)
valid, *adj.* **१ सप्रमाण २ युक्त**
validity, *n.* **१ सप्रमाणता** (स्त्री.) **२ युक्तता** (स्त्री.)
value, *n.* **मूल्य** (न.)
absolute value, केवलमूल्य
aesthetic value, सौंदर्यमूल्य, कलामूल्य
instrumental value, साधनरूप मूल्य
intellectual value, विचारमूल्य
intrinsic value, स्वयंभू मूल्य, अंगभूत मूल्य
musical value, संगीतमूल्य
poetic value, काव्यमूल्य
value criterion, मूल्यनिकष (पु.)
value judgement, मूल्यविधान (न.) (*see* judgement)
variant, *n.* **पाठभेद** (पु.)
variorum edition, सर्वसमावेशक आवृत्ती (*see* edition)
vehicle, *n.* **उपमान** (न.) *cf.* tenor
verbal analysis, भाषिक विश्लेषण(*see* analysis)
verbation, *adj.* **शब्दशः**
verbiage, *n.* **शब्दावडंबर** (न.), **शब्दातिरेक** (पु.)
verbose, *adj.* (*also* **wordy**) **शब्दबंबाळ**
verisimilitude, *n.* (*also* **vraisemblance**) **वास्तवसादृश्य** (न.)
versatile, *adj.* **अष्टपैलू**
verse, *n.* **१ पद्य** (न.) **२ पद्यपंक्ती** (स्त्री.)
blank verse, निर्यमक पद्य
chain verse, शृंखला-पद्य, दामपदी
free verse, मुक्त पद्य
light verse, नर्म पद्य
occasional verse, प्रासंगिक पद्य
verse drama, पद्यबद्ध नाटक (*see* drama)
verse system, छंदोरचना (स्त्री.)
versification, *n.* **१ पद्यरचना** (स्त्री.) **२ पद्यीकरण** (न.)
versifier, *n.* **पद्यकार** (पु.)
version, *n.* **१ पाठ** (पु.) **२ आवृत्ती** (स्त्री.)
vers libre, (*also* **free verse**) **१ मुक्त पद्य २ मुक्तछंद** (पु.)
view-point, *n.* **दृष्टिकोन** (पु.)
villain, *n.* **खलनायक** (पु.)
violence, *n.* **१ हिंसा** (स्त्री.) **२ हिंसाचार** (पु.) **३ हिंसावृत्ती** (स्त्री.)
virtuosity, *n.* **नैपुण्य** (न.)

vision, *n.* १ प्रतिभास (पु.) २ दर्शन (न.) ३ साक्षात्कार (पु.), प्रातिभ दृष्टी (स्त्री.)
artist's vision, कलावंताची प्रातिभ दृष्टी
poetic vision, कवीची प्रातिभ दृष्टी
visionary, *n.* १ साक्षात्कारी (पु.), द्रष्टा (पु.) २ स्वप्नदर्शी (पु.)
visual, *n.* दृश्य (न.)
adj. दृष्टिगम्य
visual art, दृश्य कला (*see* art)
visual image, (*also* optical image) दृक्प्रतिमा (स्त्री.) (*see* image)
visualisation, *n.* दृक्गोचरीकरण (न.)
visualise, *v.t.* दृक्गोचर करणे
visual memory, दृक्स्मृती (स्त्री.) (*see* memory)
vital, *adj.* १ प्राणभूत २ जोमदार ३ महत्त्वाचा
vocabulary, *n.* शब्दसंग्रह (पु.), शब्दभांडार (न)
voice, *n.* स्वर (पु.)
volume, *n.* १ खंड (पु.) २ संभार (पु.)
vraisemblance, *n.* (*also* **verisimilitude**) वास्तवसादृश्य (न.)
vulgar, *adj.* ग्राम्य, अशिष्ट
vulgarity, *n.* ग्राम्यता (स्त्री.), अशिष्टता (स्त्री.)
vulgate, *n.* रूढ प्रत (स्त्री.), प्रचलित प्रत (स्त्री.)

W

Weekly *n.* साप्ताहिक (न.)
well-made novel, सुरचित कादंबरी (*see* novel)
well-made play, सुरचित नाटक
Weltanschauung,*n.* (*also* Weltanschauungen) जीवनदर्शन (न.), विश्वदर्शन (न.) (एका विशिष्ट दृष्टिकोनातून घडवलेले)
whimsey, *n.* (*also* whimsy) विक्षिप्त कल्पकता (स्त्री.)
whimsical, *adj.* विक्षिप्त
whole, *n.* पूर्ण (न.)
wit, *n.* १ कोटी (स्त्री.) (*see* comic) २ कोटित्व (न.) ३ कोटीबाज (पु.) (माणूस)
witticism, *n.* कोटी (स्त्री.)
wizard, *n.* जादूगार (पु.)
wizardry, *n.* गारूड (न.), जादुगिरी (स्त्री.)
wonder, *n.* विस्मय (पु.)
word, *n.* शब्द (पु.), पद (न.)
word count, शब्दावृत्ति-गणन (न.)
word picture, शब्दचित्र (न.)
word-play, *n.* शाब्दिक खेळ (पु.), शब्दश्लेष (पु.)
wordy, *adj.* (*also* verbose) शब्दबंबाळ
work, *n.* १ कृती (स्त्री.) २ ग्रंथ (पु.) ३ लेखनसंभार (पु.)
working paper, प्रस्ताव निबंध (पु.) *cf.* dissertation
workmanship, *n.* कारागिरी (स्त्री.)
work of art, कलाकृती (स्त्री.)
workshop, *n.* कृतिसत्र (न.), कार्यसत्र (न.) *cf.* seminar
work song, श्रमगीत (न.) (*see* song)
world literature, विश्वसाहित्य (न.)
world of make-believe, आभाससृष्टी (स्त्री.)
writer *n.* १ लेखक (पु.), ग्रंथकार (पु.) २ लेखनिक (पु.)
writing, *n.* लेखन (न.)

Y

year book, वार्षिक (न.), सांवत्सरिक (न.) *cf.* annals
yellow journalism, (*also* **yellow press**) सनसनाटी पत्रकारिता, बाजारू पत्रकारिता

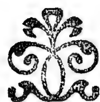
Z

zeugma, *n.* (*also* syllepsis) सहोक्ती (स्त्री.)

□ □

साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश

(मराठी-इंग्रजी)

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश
(मराठी-इंग्रजी)

अ-औ

अंक (नाम) (नाटकाचा) act
अंक (नाम) (नियतकालिकाचा) issue
अकरणात्मक (विशे.) negative
अकल्पित अवकर्ष (नाम) anticlimax, bathos, catabasis
अंकविभाजन (नाम) act-division
अंकाचा पडदा act drop, act curtain
अक्कडकडवे (नाम) refrain = burden of the song
अक्षर (नाम) (prosody) syllable
अक्षरगण (नाम) (छंदशास्त्र) foot
अक्षरगणवृत्त (नाम) syllabic verse
अक्षरलोप (नाम) contraction, crasis
अंगभूत (विशे.) intrinsic
अंगभूत घटक organic part
अंगभूत मूल्य intrinsic value
अग्रगामी (नाम) avant-garde
अग्रगामी (विशे.) avant-garde
अग्रमंच (नाम) apron stage
अग्रलेख (नाम) article, editorial
अडाणी वाक्प्रयोग (नाम) barbarism
अंतःक्षेपण (नाम) introjection
अंतःप्रेरणा (नाम) intuition
अंतर्गत सुसंगती (नाम) integrity
अंतर्वर्तुळनिष्ठ (विशे.) esoteric
अंतःस्फूर्त (विशे.) intuitive
अतिकल्पित (विशे.) chimerical, chimeric
अतिनाटक (नाम) melodrama
अतिनाटयात्मक (विशे.) melodramatic
अतिबोध (नाम) super-conscious
अतिभौतिकी (नाम) metaphysics
अतिमानुषी (विशे.) superhuman
अतिरंजिका (नाम) (एक नाटयप्रकार) extravaganza
अतिरंजित (विशे.) loud = overcoloured
अतिरिक्त भावविवशता (नाम) bathos
अतिवास्तवतावाद (नाम) surrealism
अतिवास्तवतावादी (नाम) surrealist
अतिशयोक्ती (नाम) (अलंकार) exaggeration, hyperbole
अतिसंयमवाद (नाम) stoicism
अतिसरलीकरण (नाम) cacozelia
अतिसौम्योक्ती (नाम) acyrolog, acyrologia *or* acyrology
अतींद्रिय (विशे.) transcendental
अतींद्रियतावाद (नाम) transcendentalism
अतींद्रिय शक्ती transcendental power
अत्यद्भूत (विशे.) (कल्पनाशक्ती) fantastic
अत्यद्भूत कल्पनाचित्र (नाम) fantasy
अत्यद्भूत कल्पनाविश्व (नाम) fantasy
अत्यद्भूत कल्पनाशक्ती (नाम) fantasy
अत्यद्भूतिका (नाम) fantasy
अंत्य यमक end rhyme
अत्यलंकरण (नाम) cacozelia
अत्यलंकृत (विशे.) florid, ornate
अत्यलंकृत शैली ornate style
अत्यहम् (नाम) super-ego
अत्यानंद (नाम) transport
अत्युक्ती (नाम) exaggeration, overstatement
अद्भुत (विशे.) supernatural
अद्भुतरम्य कथा (नाम) romance
अद्भुतरम्य कथाकाव्य (नाम) romance
अद्भुतरम्य कादंबरी (नाम) romance
अज्ञेयवाद (नाम) agnosticism

अधिकपदत्व (नाम) redundance = redundancy
अधिकाक्षरयुक्त (चरण) (विशे.) hyper-catalectic
अधिकारी व्यक्ती (नाम) authority
अधिकृत (विशे.) authentic
अधिकृतता (नाम) authenticity
अधिकृत पाठ authorised version
अध्यात्मपर काव्य metaphysical poetry
अध्यात्मशास्त्र (नाम) metaphysics
अध्याय (नाम) chapter
अध्याहार (नाम) ellipsis
अध्याहृत निवेदक implied narrator
अनन्य (विशे.) unique
अनन्यसाधारण (विशे.) unique
अनियतकालिक (नाम) little magazine
अनियत वाक्यरचनात्मक (शैली) asyntactic
अनुकरण (नाम) imitation
अनुकरण कला imitative art
अनुकरणात्मक यातुक्रिया imitative magic
अनुकृतिकला (नाम) imitative art = mimetic art
अनुकृतिनिष्ठ कला imitative art = mimetic art
अनुकृतिवादी कला सिद्धान्त mimetic theory of art
अनुकृतिशील कला mimetic art
अनुकृतिसिद्धान्त (नाम) doctrine of mimesis
अनुकृती (नाम) imitation, mimesis
अनुक्रम (नाम) contents
अनुक्रमणिका (नाम) contents
अनुनयी व्याख्या persuasive definition
अनुप्रास (नाम) alliteration, head rhyme
अनुबोधनाटक (नाम) documentary play
अनुबोधपट (नाम) documentary, documentary film
अनुभव (नाम) experience
अनुभवपूर्व (विशे.) apriori
अनुभववाद (नाम) empiricism, positivism
अनुभवाधिष्ठित (विशे.) empirical
अनुभूती (नाम) experience
अनुवर्ती भाग (नाम) sequel
अनुवाद (नाम) rendering, adaptation
अनेकदेवतावाद (नाम) polytheism
अनेकपदरी व्यक्तिरेखा round character
अनेकाक्षरी यमक polysyllabic rhyme
अनेकार्थता (नाम) ambiguity
अनौचित्य (नाम) solecism
अन्योन्य संदर्भ (नाम) cross-reference
अन्योन्याश्रयदोष (नाम) petitio principii = begging the question
अन्वर्थकता (नाम) relevance
अपपाठ (नाम) misreading, corrupt reading
अपप्रयोग (नाम) solecism, abuse, catachresis
अपर (विशे.) ulterior
अपरस्व (नाम) alter ego
अपरिपक्व (विशे.) amateurish
अपरिहार्यता (नाम) inevitability
अपवारित (नाम) aside
अपसामान्य (विशे.) abnormal
अपहृत आवृत्ती pirated edition
अप्रचलित (विशे.) obsolete
अप्रतिरूप (विशे.) abstract
अप्रतिरूप आविष्कार abstract expression
अप्रतिरूप आविष्कारवाद abstract expressionism
अप्रतिरूप कला abstract art
अप्रतिरूप कविता abstract poem
अप्रतिरूपतावाद (नाम) constructivism
अप्रतिरूप नेपथ्य abstract setting, constructivist setting
अप्रतिरूप पार्श्वभूमी abstract setting
अप्रतिरूप मांडणी abstract treatment
अप्रतिरूप शैली (चित्रकला) abstract style
अप्रस्तुतता (नाम) irrelevance

अ-प्राकृतिक (विशे.) non-natural
अबोध (विशे.) unconscious
अबोधपूर्व कला unconscious art
अभावरूप (विशे.) negative
अभिजात (विशे.) classic, classical
अभिजात कृती (नाम) classic
अभिजाततावाद (नाम) classicism
अभिजाततावादी (नाम) classicist
अभिजात महाकाव्य art epic, classical epic, literary epic
अभिज्ञान (नाम) (शोकात्मिका) anagnorisis, discovery, recognition
अभिधान (नाम) epithet
अभिनय (नाम) acting
अभिनय करणे (क्रिया.) act
अभिनयकला (नाम) histrionic art
अभिनयगीत (नाम) action song
अभिनिबंध (नाम) monograph
अभिनिवेशरहित (विशे.) dispassionate
अभिनेता (नाम) actor, thespian
अभिनेत्री (नाम) actress, thespian
अभिनेय (विशे.) actable
अभिनेय नाटक acting drama
अभिन्न (विशे.) identical
अभिन्नता (नाम) identity
अभिप्राय (नाम) opinion, tenor
अभिप्रेत प्रेक्षक (नाम) raisonneur
अभिप्रेत वाचक (नाम) raisonneur
अभिभाषण (नाम) address
अभिरुची (नाम) taste
अभिव्यक्ति कुशल (नाम) articulate
अभिव्यक्तिवाद (नाम) expressionism
अभिव्यक्तिवादी (नाम) expressionist
अभिव्यक्ती (नाम) expression
अभ्यवेक्षक (नाम) censor
अभ्यवेक्षण (नाम) censorship
अभ्युपगम (नाम) hypothesis
अमानवीकरण (नाम) dehumanisation
अमानुष प्रतिभा demonic (demoniac) genius
अमानुष प्रतिभावंत demonic (demoniac) genius
अमूर्त (विशे.) abstract
अमूर्त आविष्कार abstract expression
अमूर्त आविष्कारवाद abstract expressionism
अमूर्त कला abstract art
अमूर्त गुण abstract quality
अमूर्त प्रतिमा abstract image
अमूर्त मांडणी abstract treatment
अमूर्तीकरण (नाम) abstraction
अमूर्तीकरणवाद (नाम) abstractionism
अरीना नाट्यगृह arena stage
अर्थ (नाम) sense, meaning, significance
अर्थनिरूपण (नाम) interpretation
अर्थनिरूपणात्मक समीक्षा interpretative criticism
अर्थनिर्णय (नाम) interpretation
अर्थपूर्ण (विशे.) meaningful, significant
अर्थपूर्ण घाट significant form
अर्थपूर्णता (नाम) significance
अर्थपूर्ण रूप significant form
अर्थबोधक टीप (नाम) gloss
अर्थविवरण (नाम) exegesis
अर्थशून्य (विशे.) meaningless
अर्थहीन (विशे.) meaningless
अर्थानुवाद (नाम) paraphrase
अर्थालंकार (नाम) trope
अर्पण-पत्रिका (नाम) dedication
अर्वाचीन (विशे.) modern
अलंकरण (नाम) adornment, embellishment
अलंकार (नाम) embellishment, figure of speech
अलंकारशास्त्र (नाम) rhetoric
अलंकारशास्त्रनिष्ठ समीक्षा rhetorical criticism
अलंकृत प्रतिमा (नाम) icon
अलिप्त (विशे.) disinterested

अलिप्तता (नाम) disinterestedness
अलौकिक (विशे.) supernatural
अल्प उठाव (नाम) bas-relief
अल्पाक्षरी (विशे.) laconic, succinct
अवकाशबद्ध रूप spatial form, spatial pattern
अवतरण (नाम) quotation
अवनतिकाल (नाम) decadent period
अवनतिदर्शक (विशे.) decadent
अवनती (नाम) decadence
अवबोध (नाम) subconscious
अवबोधैक (विशे.) subliminal
अवयव (नाम) *(Phonetics)* syllable
अवरोधन (नाम) repression
अवरोही कृती falling action
अवरोही लय falling rhythm
अवहास्यकारक (विशे.) ludicrous
अशारीर प्रेम platonic love
अशिव (नाम) evil
अशिष्ट (विशे.) vulgar
अशिष्टता (नाम) vulgarity
अशिष्ट प्रयोग (नाम) slang
अशुद्ध लेखन (नाम) cacography
अश्लील (विशे.) obscene
अश्लीलता (नाम) obscenity
अष्टक (नाम) octave
अष्टपैलू (विशे.) versatile
असत् (नाम) evil
असंज्ञलेखन (नाम) automatic writing
असंबद्धता (नाम) irrelevance, irrelevancy, incoherence, incoherency
असमकालता (नाम) asynchronism
असममित (विशे.) asymmetrical
असममिती (नाम) asymmetry
असंस्कारित भाषा low language
असंस्कारित शैली low style
असुंदर (विशे.) non-beautiful
असुंदर लेखन (नाम) cacography
अस्तित्व (नाम) existence
अस्तित्ववाद (नाम) existentialism
अस्तित्ववादी (नाम) existentialist
अस्तिवाद (नाम) theism
अस्पष्टता (नाम) obscurity
अस्मिता (नाम) egoism
अस्वाभाविक (विशे.) abnormal
अस्सल (विशे.) authentic, genuine
अस्सलपणा (नाम) authenticity
अहंकेंद्री (विशे.) egocentric
अहंभाव (नाम) egoism
अहंभावी (नाम) egoist
अहंभावी (विशे.) egoistic
अहम् (नाम) ego
आकलन (नाम) apprehension
आकृतिनिष्ठ दृष्टिकोन formalistic approach
आकृतिबंध (नाम) pattern
आकृतिवाद (नाम) formalism
आकृतिवादी (नाम) formalist
आकृतिवादी समीक्षा formalistic criticism
आकृती (नाम) form, figure, pattern
आख्यायिका (नाम) anecdote, legend
आगंतुक निवेदक intrusive narrator
आग्रही (विशे.) dogmatic
आघात (नाम) stress = accent
आघातनिष्ठ छंदोरचना accentual verse system
आचारविडंबक सुखांतिका comedy of manners = comedy of wit
आचारविडंबक सुखात्मिका comedy of manners = comedy of wit
आचारसौष्ठव (नाम) decorum
आठवणी (नाम) reminiscences, memoirs
आडकथा (नाम) story within story, episode
आडंबरपूर्ण (विशे.) grandiose
आढावा (नाम) review
आंतरसंरचना (नाम) internal structure
आत्मकेंद्री (विशे.) egocentric
आत्मचरित्र (नाम) autobiography

आत्मतत्त्व (नाम) soul
आत्मनिवेदन (नाम) confession
आत्मनिष्ठ (विशे.) subjective
आत्मनिष्ठता (नाम) subjectivity
आत्मनिष्ठ समीक्षा subjective criticism
आत्मनिष्ठा (नाम) sincerity
आत्मनिष्ठेचा अभाव (नाम) insincerity
आत्मप्रीती (नाम) narcissism
आत्मप्रौढी (नाम) egotism
आत्मप्रौढी करणारा (नाम) egotist
आत्मलोपक्षमता (नाम) negative capability
आत्मविरोध (नाम) self-contradiction
आत्मवृत्त (नाम) autobiography
आत्मव्याघात (नाम) self-contradiction
आत्मा (नाम) soul
आत्माभिव्यक्ती (नाम) self-expression
आत्माविष्कार (नाम) self-expression
आदरयुक्त भीती (नाम) awe
आदर्श लोक (नाम) utopia
आदर्शवाद (नाम) idealism
आदर्शीकरण (नाम) idealization
आदि (विशे.) original
आदिबंध (नाम) prototype
आदिम (नाम) primitive
आदिम (विशे.) primitive, primeval, primaeval
आदिमकथा (नाम) myth, mythos
आदिमकथानिष्ठ समीक्षा mythic criticism
आदिमकथांश (नाम) mythic element
आदिमतावाद (नाम) primitivism
आदिम पुराणकथा primitive mythology
आदिमप्रत (नाम) archetype
आदिमरूप (नाम) archetype
आदिमरूपनिष्ठ समीक्षा archetypal criticism
आदिमरूप प्रतिमा archetypal image
आदिमरूप संहिता archetypal text
आदिमवीरकथा (नाम) myth of the hero
आदिम सत्य primeval truth
आद्य (विशे.) primal, primordial
आद्यकालीन (विशे.) primeval = primaeval
आद्य प्रतिमा primordial image = primitive image
आद्य यमक head rhyme
आद्यस्वरागम (नाम) prothesis
आद्याक्षरबंध (नाम) acronym
आधारग्रंथ (नाम) source book
आधारविधान (नाम) premise
आधुनिक (विशे.) modern
आधुनिकता (नाम) modernity
आधुनिकतावाद (नाम) modernism
आनंद (नाम) joy
आनंदसमाधी (नाम) ecstasy
आनंदातिशय (नाम) rapture
आभास (नाम) illusion
आभाससृष्टी (नाम) world of make-believe
आभास स्वीकार make-believe = make-belief
आमुख (नाम) (in drama) prologue
आमूलस्वरूपांतर (नाम) transmutation
आराखडा (नाम) layout, out-line, plan
आरेखन (नाम) drawing, delineation
आरोही कृती rising action
आरोही लय rising rhythm
आर्ष प्रयोग (नाम) archaism
आर्ष महाकाव्य primary epic, epic of growth
आलंकारिक (विशे.) figurative, rhetorical
आलंकारिक लांबण (नाम) peroration
आलंकारिक शैली ornate style
आल्हाद (नाम) delight
आवर्त-चिन्ह (नाम) leit-motif = leit-motiv
आवर्तन बहुलता (नाम) periergia
आवाहक (विशे.) evocative
आवाहन (नाम) exhortation, invocation
आविष्कार (नाम) expression
आविष्कारकळा (नाम) idiom
आविष्कारवाद (नाम) expressionism

आविष्कारवादी (नाम) expressionist
आवृत्ती (नाम) edition, version
आवेग (नाम) impulse
आवेगपूर्ण (विशे.) passionate
आवेशयुक्त उत्तेजक भाषण (नाम) harangue
आशय (नाम) sense, matter, content
आशयघटक (नाम) content element
आशयविश्लेषण (नाम) content analysis
आशयसूचक गीत title song, theme song
आशयसूत्र (नाम) theme
आशीर्वचन (नाम) benediction
आस्था (नाम) interest
इतिहासनिष्ठ समीक्षा historical criticism
इतिहासलेखनविद्या (नाम) historiography
इतिहासलेखनशास्त्र (नाम) historiography
इदम् (नाम) id
इंद्रियनिष्ठ (विशे.) sensual
इंद्रियसंवेद्य (विशे.) sensuous
इंद्रियातीत (विशे.) extra-sensory
इलेक्ट्रा गंड electra complex
इहवादी (नाम) secular
ईडिपस गंड oedipus complex
ईश्वरवाद (नाम) theism
ईश्वरविद्या (नाम) theology
उकल (नाम) (शोकांतिका) denouement, resolution
उखाणा (नाम) riddle, puzzle, conundrum
उगम (नाम) source
उच्चभ्रू (विशे.) high-brow
उच्चभ्रू साहित्य high-brow literature
उच्चारदोष (नाम) cacology
उठाव (नाम) relief=comic relief
उतारा (नाम) excerpt
उत्कटता (नाम) intensity
उत्कंठा (नाम) suspense
उत्कर्षसीमा (नाम) (शोकात्मिका) climax
उत्तर भाग (नाम) sequel
उत्पत्तिकथा (नाम) genesis story
उत्पत्ती (नाम) genesis
उत्फुल्लता (नाम) exuberance
उत्सव गीत (नाम) carol (मुख्यत: नाताळात म्हटली जाणारी गाणी)
उत्साहातिशय (नाम) gusto
उत्स्फूर्त (विशे.) spontaneous
उत्स्फूर्तता (नाम) spontaneity
उत्स्फूर्त सुखात्मिका commedia dell' arte
उथळ (विशे.) superficial
उद्घाटक प्रवेश (नाटक) (नाम) exposition
उद्धृत करणे (क्रिया.) quote
उद्बोधन (नाम) enlightenment
उद्भवणारा (विशे.) emergent
उदरभरणैकवाद (नाम) philistinism
उदरभरणैकवादी (नाम) philistine
उदात्त (विशे.) sublime
उदात्तता (नाम) sublimity
उदात्त शैली grand style=grand manner
उदात्तीकरण (नाम) sublimation
उद्दिष्ट (नाम) intension
उद्दीपक (विशे.) stimulus
उद्दीपन (नाम) stimulation
उद्देशिका (नाम) ode
उद्धरण (नाम) quotation
उन्नत (विशे.) elevated
उन्नत शैली elevated style
उन्नयन (नाम) exaltation, sublimation
उन्मनावस्था (नाम) trance
उपकथानक (नाम) sub-plot
उपजाती (नाम) species
उपदेश पाठ (नाम) homily
उपनायक (नाम) deuteragonist
उपन्यास (नाम) prologue
उपपत्ति-निरपेक्ष (विशे.) theory-neutral
उपपत्तिनिष्ठ समीक्षा applied criticism
उपपत्ती (नाम) theory
उपमा (नाम) simile
उपमान (नाम) vehicle

उपमेय (नाम) tenor
उपमेय व उपमान tenor and vehicle
उपयुक्ततावाद (नाम) utilitarianism
उपयुक्ततावादी (नाम) utilitarian
उपयोजन (नाम) application
उपयोजित भाषाविज्ञान applied linguistics
उपयोजित समीक्षा applied criticism
उपरोध (नाम) irony
उपसंविधानक (नाम) sub-plot
उपसंहार (नाम) epilogue
उपहास (नाम) satire
उपहासप्रधान कादंबरी satirical novel
उपहासप्रधान सुखांतिका satiric comedy
उपहासप्रधान सुखात्मिका satiric comedy
उपहासिका (नाम) satire
उपागम (नाम) approach
उपादानकारण (नाम) material cause
उपार्जित प्रतिसाद acquired response
उपासनासंगीत (ख्रिस्ती) (नाम) adoration
उपोद्घात (नाम) exordium, introduction
उर्वरितशक्तिसिद्धान्त (नाम) surplus energy theory
ऊनोक्ती (नाम) meiosis, understatement, litotes
ऊर्मी (नाम) impulse
ऋणनिर्देश (नाम) acknowledgment = acknowledgement
ऋतुचक्रनिष्ठ आदिमकथा seasonal myth
ऋतुचक्रनिष्ठ पुराणकथा seasonal myth
एककालिक करणे (क्रिया.) synchronize
एककालिकता (नाम) synchronism
एकपदरी व्यक्तिरेखा flat character
एकपात्री नाटक (नाम) monodrama
एकभाषित (नाम) monologue
एकरूप (विशे.) identical
एकरूपता (नाम) uniformity
एकसंधता (नाम) integrity, unity
एकसत्त्व-हेत्वाभास (नाम) essentialist fallacy
एकसुरीपणा (नाम) monotony
एकांकिका (नाम) one-act play
एकाक्षर यमक monosyllabic rhyme
एकांतर यमक alternate rhyme
एकात्मता (नाम) integrity
एकीकडे (श. अ.) aside
एकेरी कथानक single plot
एकेरी संविधानक single plot
एकेश्वरवाद (नाम) monotheism
एकोक्ती (नाम) monologue
एन्लायटनमेंट (नाम) (age of) enlightenment (१७ व्या व १८ व्या शतकातील युरोपमधील चळवळ)
ॲरबेस्क (नाम) arabesque (मुख्यत्वेकरून वास्तु आदि कलाक्षेत्रातील शैलीदर्शक संज्ञा)
ॲंफि थिएटर (नाम) amphi-theatre
ऐक्य (नाम) unity
ऐक्यत्रयी (नाम) three unities
ऐतिहासिक कादंबरी historical novel
ऐतिहासिकतावाद (नाम) historicism
ऐतिहासिक नाटक historical drama, history play
ऐतिहासिक पोवाडा historical ballad
ऐतिहासिक समीक्षा historical criticism
ऐंद्रिय (विशे.) sensory
ऐंद्रिय ज्ञान (नाम) perception
ऐंद्रिय बोधन sensory perception
ऐंद्रिय बोधना sensory perception
ऑरेस्टिज गंड orestes complex
औचित्य (नाम) decorum, propriety

क

कठपुतळी खेळ puppet play, puppet show
कठोरोक्ती (नाम) cacophemism
कडवे (नाम) stanza
कथन (नाम) narration
कथनात्मक (विशे.) narrative
कथा (नाम) story, tale

कथागीत (नाम) lay
कथात्मक (विशे.) narrative
कथात्मक काव्य narrative poetry
कथात्मकता (नाम) fictionality
कथानक (नाम) plot
कथानकसार (नाम) argument
कथापट (नाम) feature film
कथारूप साहित्य (नाम) fiction
कथार्सिस (नाम) catharsis = katharsis
कंपू (नाम) coterie
करणात्मक (विशे.) positive
करुण (विशे.) pathetic
करुणा (नाम) pity
करुणाजनक (विशे.) pathetic
कर्णकटुत्व (नाम) cacophony
कर्णमधुरता (नाम) euphony
कर्तृकारण (नाम) efficient cause
कर्मठ (नाम) puritan
कर्मठपणा (नाम) puritanism
कलंदर (नाम) bohemian
कला (नाम) art
कलाकार (नाम) (रंगभूमी/चित्रपट क्षेत्रातील) artiste, artist
कलाकृती (नाम) artistic work, work of art
कलागुण (नाम) artistic quality
कलातंत्र (नाम) art technique
कलात्मक अंतर aesthetic distance, psychic distance
कलात्मक अपरिहार्यता artistic inevitability
कलात्मक उत्कटता artistic intensity
कलात्मक गुणवत्ता artistic merit
कलात्मक ताटस्थ्य aesthetic distance= psychic distance
कलात्मक दृष्टिकोन aesthetic attitude
कलात्मक निर्मिती artistic creation
कलात्मक पद्धती aesthetic mode
कलात्मक मनोवृत्ती artistic temperament
कलात्मक मांडणी artistic layout
कलात्मक मूल्यमापन aesthetic evaluation
कलात्मक वृत्ती aesthetic attitude
कलात्मक सर्जन artistic creation
कलादेवता (नाम) muse
कलापथक (नाम) troupe
कलाप्रकार (नाम) art-form
कलाप्रधान चित्रपट art film
कलाप्रधान रंगभूमी art theatre
कलाप्रेमी (नाम) dilettante
कलाभिज्ञ (नाम) connoisseur
कला-मर्मदृष्टी (नाम) artistic insight
कलामीमांसा (नाम) philosophy of art
कलामूल्य (नाम) aesthetic value
कलारूप (नाम) art-form
कलावंत (नाम) artist
कलावंताची प्रातिभदृष्टी artist's vision
कलावाद (नाम) aestheticism, estheticism
कलावादी (विशे.) aesthetic
कलावादी पंथ aesthetic movement
कलावादी संप्रदाय aesthetic movement
कला-समस्या (नाम) artistic problem
कलेचे तर्कशास्त्र logic of art
कलेसाठी कला art for art's sake
कल्प (नाम) construct
कल्पक कारागीर (नाम) artificer
कल्पना (नाम) idea
कल्पनादर्शक चिन्ह (नाम) ideogram, ideograph
कल्पनानिष्ठ (लेखन) (विशे.) imaginative
कल्पनानिष्ठ वाङ्मय imaginative literature
कल्पनानिष्ठ साहित्य imaginative literature
कल्पनारम्य (विशे.) romanasque, romantic
कल्पनारम्य करणे (क्रिया.) romanticise
कल्पनालेख (नाम) ideogram=ideograph
कल्पनावंत (लेखक) (विशे.) imaginative
कल्पनाशक्ती (नाम) imagination
कल्पनासाहचर्य (नाम) association of ideas (जसे मुक्त कल्पनासाहचर्य free association of ideas)

कल्पलोक (नाम) utopia
कल्पित (विशे.) fictitious, imaginary
कल्पित परिसंवाद (नाम) dialogism
कवयित्री (नाम) poetess
कविता (नाम) poem, poetry
कविप्रतिभास (नाम) poetic vision
कविब्रुव (नाम) poetaster
कवि संकेत poetic convention
कविस्वातंत्र्य (नाम) poetic licence
कवी (नाम) poet
कवीची निरंकुशता poetic licence
कवीची प्रातिभदृष्टी poetic vision
कसोटी (नाम) criterion
कळसूत्री बाहुल्यांचा खेळ puppet show
कादंबरिका (नाम) novelette = nouvelle = short novel
कादंबरी (नाम) novel
काबुकी (नाम) (जपानी रंगभूमी) kabuki
काम-ऊर्जा (नाम) libido
कामगारवर्गीय नाटक proletarian drama
कामगारवर्गीय लेखक proletarian writer
कामगारवर्गीय साहित्य proletarian literature
कामप्रेरणा (नाम) libido
कामुक (विशे.) erotic
कामोत्तेजक साहित्य (नाम) pornography
कामोद्दीपक (विशे.) erotic
कामोद्दीपक वाङ्मय (नाम) erotica
कामोद्दीपक साहित्य pornography
कारण (नाम) cause
कारस्थान (नाम) intrigue
कारस्थानप्रधान सुखात्मिका comedy of intrigue
कारस्थानप्रधान सुखान्तिका comedy of intrigue
कारागिरी (नाम) workmanship, craft
कारागिरीतील सूक्ष्मता (नाम) fineness
कारागीर (नाम) craftsman
कारुण्य (नाम) pathos
कार्यक्रम-संचालक (नाम) compere
कार्यक्रमाचे संचालन करणे (क्रिया.) compere
कार्यसत्र (नाम) workshop
काल (नाम) period
कालक्रमानुसारी विकास chronological development
कालखंड (नाम) period
कालबद्ध रूप temporal form, temporal pattern
कालबाह्य (विशे.) obsolete
कालविपर्यास (नाम) anachronism
कालैक्य (नाम) unity of time
काल्पनिक (विशे.) imaginary
काव्य (नाम) poetry
काव्यकृती (नाम) poetic composition
काव्यगत आदर्श न्याय poetic justice
काव्यगत न्याय poetic justice
काव्यगत सत्य poetic truth
काव्यनाटक (नाम) poetic drama
काव्यमूल्य (नाम) poetic value
काव्यव्यापार (नाम) poetic activity
काव्यशास्त्र (नाम) poetics
काव्य संकेत poetic convention
काव्याची शब्दकळा poetic diction
काव्यातील पदयोजना poetic diction
काव्यात्मक (विशे.) lyrical
काव्यात्मक अनुभव poetic experience
काव्यात्मक कादंबरी lyrical novel
काव्यात्मक संवेदनक्षमता poetic sensibility
काव्यानुभूती (नाम) poetic experience
किआरोस्क्युरो (नाम) chiaroscuro (मुख्यत्वेकरून वास्तु आदि कलाक्षेत्रातील शैली-दर्शक संज्ञा)
किता (क्रिया वि.) ibidem, idem
किस्सा (नाम) anecdote
कुरूप (विशे.) ugly
कुरूपता (नाम) ugliness
कुलगाथा (नाम) saga
कुलसाम्य (नाम) family resemblance

कुशल कारागीर (नाम) artisan
कूट (नाम) riddle=puzzle=conundrum=enigma
कृतक (विशे.) fake, pseudo
कृतक विधान pseudo statement
कृतकसंकल्पना (नाम) pseudo-concept
कृतिविडंबन (नाम) burlesque
कृतिसत्र (नाम) workshop
कृती (नाम) action, praxis, work
कृत्यैक्य (नाम) unity of action
कृत्रिम शैली artificial style
क्लृप्तिपूर्ण शेवट trick ending
क्लृप्ती (नाम) device
केंद्रवर्ती प्रतिमा fundamental image
केवल (विशे.) absolute
केवलचिद्वाद (नाम) absolute idealism
केवलचिद्वादी (नाम) absolute idealist
केवलमूल्य (नाम) absolute value
केवलमूल्यनिष्ठ समीक्षा absolutist criticism
केवलवाद (नाम) absolutism
केवलसौंदर्य (नाम) absolute beauty
कैफियत (नाम) apologia=apology
कोटित्व (नाम) wit
कोटिप्रमाद (नाम) category mistake
कोटिभेद (नाम) category difference
कोटी (नाम) witticism, wit
कोटीबाज (नाम) (माणूस) wit
कोडे (नाम) riddle, puzzle, conundrum
कोप (नाम) fury
कोपदेवता (नाम) fury
कोरीव लेख (नाम) epigraph
कोश (नाम) dictionary
कोशरचनाशास्त्र (नाम) lexicography
कोष्टक (नाम) table
कौटुंबिक नाटक domestic drama
कौटुंबिक शोकांतिका domestic tragedy
कौटुंबिक शोकात्मिका domestic tragedy
कौशल्य (नाम) skill
क्युबिझम (नाम) (कलाक्षेत्रातील संज्ञा) cubism
क्रम (नाम) sequence
क्रौर्य (नाम) cruelty
क्विक्झोटी (विशे.) quixotic
क्षिप्त हास्यक (नाटय) (नाम) gag
क्षुद्र पद्य (नाम) doggerel = doggrel
क्षुद्रभक्तिवस्तु (नाम) fetish
क्षुद्रवस्तुभक्ती (नाम) fetishism, fetichism
क्षुद्रव्यवहारवाद (नाम) philistinism
क्षुद्रव्यवहारवादी (नाम) philistine
क्षेत्र (नाम) field
क्षेत्रीय संशोधनकार्य field work
क्षेत्रीय संशोधनपद्धती field method

ख

खच्चीकरणगंड (नाम) castration complex
खंड (नाम) volume
खंडन (नाम) rebuttal
खलनायक (नाम) villain
खाजगी कविता private poem=private poetry
खाजगी प्रतीक private symbol
खुणेचा शब्द (नाम) (मुद्रण) catch-word
खुला रंगमंच open-air theatre
खुले नाटयगृह open-air theatre
खेळ (नाम) play, show
खोच (नाम) innuendo = inuendo
खोटेपणा (नाम) insincerity
खोड (नाम) mannerism
ख्रिस्त-यातना-नाटय (नाम) passion play
ख्रिस्ती धार्मिक नाटक miracal play = mystery play

ग

गट (नाम) coterie

गंड (नाम) complex
गण (नाम) metrical foot
गणमात्रा लेखन (नाम) prosodic notation, scanning = scansion
गतिप्रतिमा (नाम) kinetic image
गतिशील (विशे.) dynamic
गती (नाम) tempo
गद्य (नाम) prose
गद्यकाव्य (नाम) prose poem
गद्यप्राय (विशे.) prosaic
गद्यातील लय prose rhythm
गंधप्रतिमा (नाम) olfactory image
गंधस्मृती (नाम) olfactory memory
गप्प (नाम) tall tale
गर्भनाटय (नाम) embryo drama
गर्भसंधी (नाम) catastasis
गर्भांक (नाम) embryo act
गाणे (नाम) song
गाथाचक्र (नाम) cycle of poems
गांभीर्यविडंबन (नाम) travesty
गारूड (नाम) wizardry
गालिगीत (नाम) abusive song
गीत (नाम) song
गुटका (नाम) bibelot
गुण (नाम) quality
गुणवत्ता (नाम) merit
गुणवाचक (विशे.) attributive
गुणवाचक अर्थ connotation
गुणवाचक पद abstract term
गुणविशेष (नाम) attribute
गुणात्मक (विशे.) qualitative
गुंतवणूक (नाम) involvement
गुंतागुंत (नाम) complication
गुप्तचर कथा detective story
गुप्तचर कादंबरी detective novel
गुह्य (विशे.) occult
गुह्यविद्यावाद (नाम) occultism
गूढ (विशे.) esoteric
गूढ काव्य (नाम) mystic poetry
गूढवाद (नाम) mysticism
गूढार्थविवरण (नाम) hyponoia
गृहीतक (नाम) assumption
गृहीत कृत्य hypothesis
गेस्टाल्ट (नाम) gestalt
गेस्टाल्ट-मानसशास्त्र (नाम) gestalt psychology
गेस्टाल्ट-सिद्धांत (नाम) gestalt theory
गोडी (नाम) interest
गोप- (विशे.) pastoral
गोपगीत (नाम) pastoral poem
गोवणूक (नाम) involvement
गोषवारा (नाम) abstract
गोष्ट (नाम) tale
गॉथिक (नाम) (विशे.) Gothic
ग्रंथ (नाम) work
ग्रंथकार (नाम) writer, author
ग्रंथभंजक (नाम) biblioclast
ग्रंथभंजन (नाम) biblioclasm
ग्रंथवर्णनशास्त्र (नाम) bibliography
ग्रंथवेडा (नाम) bibliophile.
ग्रंथसंक्षेप (नाम) compendium
ग्रंथसंग्रहवेड (नाम) bibliomania
ग्रंथसार (नाम) compendium
ग्रंथसूची (नाम) bibliography
ग्राम्य (विशे.) vulgar
ग्राम्यता (नाम) vulgarity
ग्राम्यतासूचक श्लेष double entendre
ग्रीष्मऋतुनिष्ठ आदिमकथा mythos of summer

घ

घटक (नाम) part
घटना (नाम) event, incident
घटनासाहचर्य (नाम) association of events
घटित (नाम) fact
घडण (नाम) formation
घडणीचा काल formative period

घनवाद (नाम) (कलाक्षेत्रातील संज्ञा) cubism
घराचा देखावा box set
घाट (नाम) form
घोषणा (नाम) slogan
घोषवाक्य (नाम) slogan
घोषशब्द (नाम) catch-word

च

चक्रावर्ती कथानक circular plot
चक्रावर्ती संविधानक circular plot
चतुर प्रत्युत्तर (नाम) quip
चतुष्टय (नाम) tetralogy
चतुष्पदी (नाम) quatrain
चरणक (नाम) metrical foot, foot
चरणोत्सेक (नाम) enjambement, rejet = overflow = run on line
चरित्र (नाम) biography
चरित्रात्मक कादंबरी biographical novel
चरित्रात्मक टिपण biographical note
चरित्रात्मक पुरावा biographical evidence
चरित्रात्मक समीक्षा biographical criticism
चर्चाप्रधान नाटक discussion play
चर्चासत्र (नाम) seminar
चांगले (विशे.) good
चांगले आणि श्रेष्ठ (साहित्य) good and great (literature)
चाटूक्ती (नाम) epigram = bon mot
चारण (नाम) minstrel, bard
चारणकाव्य (नाम) bardic poetry
चारु (विशे.) graceful
चारुता (नाम) grace
चालू कादंबरी serial novel
चिकित्सक आवृत्ती critical edition
चिकित्सक तुलना critical comparison
चिकित्सक मूल्यमापन critical appraisement
चिकित्सक वर्गीकरण critical classification
चिकित्सा (नाम) scrutiny
चिंतन (नाम) contemplation
चिंतनशक्ती (नाम) contemplative faculty
चिंतनशील कविता meditative poem
चिंतनशील काव्य meditative poetry
चिंतनशील वृत्ती contemplative attitude
चिंतनिका (नाम) meditative poem
चित्रकथामाला (नाम) comics
चित्रकाव्य (नाम) pattern poem = carmen figuratum = altar poem
चित्रण (नाम) delineation
चित्रपट (नाम) movie, film
चित्रपट संकलक (नाम) editor
चित्रबंधकाव्य (नाम) shaped verse
चित्ररमणीय (विशे.) picturesque
चित्ररूप (विशे.) picturesque
चित्रलिपी (नाम) hieroglyph
चित्रलिपिचिन्ह (नाम) hieroglyph
चित्रसदृश (विशे.) graphic (description)
चित्राकृती (नाम) design
चित्रात्मक पद्धती pictorial method
चिद्रूप (नाम) idea (Plato)
चिद्वाद (नाम) idealism
चिन्ह (नाम) sign
चुटका (नाम) joke
चेतक (नाम) stimulus
चेतन (नाम) stimulation
चेतन गुणोक्ती (नाम) prosopopoeia, pathetic fallacy, personification
चेतनवाद (नाम) animism
चेतनीकरण (नाम) animation
चैतन्यवाद (नाम) idealism
चैतन्यारोप (नाम) pathetic fallacy

छ

छटा (नाम) tone
छंद (नाम) meter
छंदशास्त्र (नाम) prosody = metrics
छंदात्मक संरचना metrical structure

छंदोरचना (नाम) verse system
छद्‌म (नाम) irony
छद्‌मनाम (नाम) allonym
छद्‌मवेष (नाम) disguise
छायाकृती (नाम) silhouette
छायानाटक (नाम) shadow play

ज

जडवाद (नाम) materialism
जडितकाम (नाम) mosaic
जनता रंगभूमी people's theatre
जननिक सिद्धान्त genetic theory
जननिक हेत्वाभास genetic fallacy
जहरी टीका (नाम) diatribe
जहल-लक्षणा (नाम) metonymy
जाणीव (नाम) consciousness
जादुगिरी (नाम) wizardry
जादू (नाम) magic
जादूगार (नाम) wizard
जानपद (विशे.) pastoral, bucolic
जानपदकथा (नाम) idyll
जानपदगीत (नाम) pastoral poem, idyll
जिवंत शब्द active vocabulary
जीजीविषा (नाम) life instinct
जीवनदर्शन (नाम) Weltanschauung (Weltanschauungen)
जीवनानंद (नाम) *joie de vivre*
जीवनोत्साह (नाम) elanvital
जोड-नाटुकले (नाम) curtain raiser
जोडपत्र (नाम) annexure
जोमदार (विशे.) vital

झ

झगडा (नाम) duet
झटितिप्रत्यय (नाम) immediacy (of aesthetic experience)
झलक (नाम) trailer

ट

टाचणवही (नाम) scrap-book
टाळीचे वाक्य (नाम) catchphrase
टिपण (नाम) note
टिपणवही (नाम) scrap-book
टिपा (नाम अ.व.) annotations
टिपा लिहिणे (क्रिया.) annotate
टीका (नाम) criticism, commentary
टीकाकार (नाम) commentator, critic
टीकाशास्त्र (नाम) criticism
टीप (नाम) note
टोमणा (नाम) sarcasm, taunt

ठ

ठककथा (नाम) picaresque
ठसा (नाम) impression

ड

डामडौली शैली stilted style
डौल (नाम) elegance
डौलदार (विशे.) elegant

ढ

ढोबळ सुखांतिका low comedy
ढोबळ सुखात्मिका low comedy

त

तक्ता (नाम) table
तज्जन्य (विशे.) emergent
तटस्थ (विशे.) disinterested
तटस्थता (नाम) disinterestedness
तटस्थ निवेदक uninvolved narrator = detached narrator
तटस्थ शब्द neutral word

तटस्थ सौंदर्यचिंतन (नाम) contemplation
तटस्थ सौंदर्यचिंतनशील वृत्ती contemplative attitude
तंत्र (नाम) technique
तत्रैव (क्रि. वि.) ibidem (ibid,ib), idem
तत्त्व (नाम) canon
तत्त्वप्रधान कादंबरी philosophical novel, thesis novel
तत्त्वप्रधान नाटक thesis play
तत्त्वाग्रही (नाम) doctrinaire
तपशील (नाम) particulars
तर्क (नाम) reason
तर्कदुष्ट (विशे.) fallacious, illogical
तर्कनिरपेक्ष (विशे.) a-logical
तर्कनिष्ठ (विशे.) logical
तर्कशुद्ध (विशे.) logical
तऱ्हेवाईक (विशे.) quixotic
तवारिख (नाम) annals = chronicle
तळटीप (नाम) footnote
ताण (नाम) tension
ताणपरिहार (नाम) relief = comic relief
तात्पर्य (नाम) moral
तात्पर्यकथा (नाम) parable
तार्किक अनुभववाद logical positivism
तार्किकतावाद (नाम) intellectualism
तार्किक प्रत्यक्षवाद logical positivism
तालिका (नाम) catalogue
तालीम (नाम) rehearsal
तिरस्कारयुक्त (लेखन इ.) (विशे.) sardonic
तुच्छतावाद (नाम) cynicism
तुटक (विशे.) laconic
तुंदिल (नाम) (भाषाशैली) turgid
तृतीय पुरुषी निवेदक third-person narrator
तृतीय पुरुषी निवेदन third-person narration
तृप्ती (नाम) gratification
तौलनिक समीक्षा comparative criticism
तौलनिक साहित्याभ्यास comparative literature
त्रय (नाम) trilogy
त्रैमासिक (नाम) quarterly

थ

थट्टेखोर (विशे.) facetious
थंडपणा (नाम) frigidity
थरारक (नाम) thriller
थरारी (नाम) thrill
थाप (नाम) tall tale
थिल्लरपणा (नाम) frivolty

द

दंतकथा (नाम) legend
दंभोक्ती (नाम) cant
दमन (नाम) suppression
दयनीय (विशे.) pathetic
दर्दी (नाम) connoisseur
दर्शन (नाम) vision
दर्शन कौशल्य (नाम) showmanship
दर्शनिका (नाम) gazetteer
दर्शनी चित्र (नाम) frontispiece
दर्शनी पडदा (नाम) drop
दादाईझम (नाम) } Dadaism (कला क्षेत्रा-
दादावाद (नाम) } तील एक चळवळ)
दामपदी (नाम) concatenation=chain verse
दारुण अंत (शोकात्मिका) catastrophe= solution
दिग्दर्शक (नाम) director
दिव्य (विशे.) divine
दीर्घकथा (नाम) long-short-story
दीर्घ निबंध (नाम) treatise
दुःखांत (नाम) unhappy ending
दुर्बोध (विशे.) unintelligible, abstruse
दुर्बोधता (नाम) obscurity, unintelligibility
दुहेरी कथानक double plot
दुहेरी संविधानक double plot
दूरान्वित कल्पना (नाम) conceit

दूरान्वित लक्षणा (नाम) metalepsis
दूरीकरण (नाम) alienation
दूरीभवन (नाम) alienation
दृक्गोचर करणे (क्रिया.) visualise
दृक्गोचरीकरण (नाम) visualisation
दृक्प्रतिमा (नाम) optical image = visual image
दृक्स्मृती (नाम) visual memory
दृग्यमक (नाम) eye rhyme
दृश्य (नाम) scene, visual
दृश्य कला visual art
दृश्यविन्यास (नाम) setting (in theatre)
दृश्यांतर (नाम) (नाटक) transformation
दृष्टान्तकथा (नाम) apologue, fable, exemplum
दृष्टिकोन (नाम) view-point, attitude, approach, point of view
दृष्टिगम्य (विशे.) visual
दैनंदिनी (नाम) diary, journal
दैनिक (नाम) daily
दैवतमंडल (नाम) pantheon
दैवतीकरण (नाम) apotheosis
दैवतीकृत वस्तु deited object
दैवदुर्विपाक (नाम) irony of fate = cosmic irony
दैवदुर्विलास (नाम) tragic irony
दैववाद (नाम) fatalism
दैवी (विशे.) divine
दैवी हस्तक्षेप God from the machine = *deus-ex-machina*
दोलाघात (नाम) (छंदशास्त्र) beat
दोलामुद्रिते (नाम अ. व.) incunabula, cradle books
ज्ञान (नाम) cognition
ज्ञानपत्रिका (नाम) journal
ज्ञानमीमांसा (नाम) epistemology
ज्ञानविधान (नाम) cognitive judgement
ज्ञानशास्त्र (नाम) epistemology
ज्ञानशास्त्रीय (विशे.) epistemological
ज्ञानात्मक अर्थ cognitive meaning
ज्ञानात्मकतावाद (नाम) cognitivism
ज्ञानात्मकतावादी (नाम) cognitivist
ज्ञानात्मकताविरोधवाद (नाम) non-cognitivism
ज्ञानात्मकताविरोधवादी (नाम) non-cognitivist
ज्ञेय (नाम) object
ज्ञेयनिष्ठ (विशे.) objective
ज्ञेयनिष्ठता (नाम) objectivity
ज्ञेयवाद (नाम) gnosticism
ज्ञेयसापेक्ष (विशे.) objective
ज्ञेयसापेक्षता (नाम) objectivity
द्रव्य (नाम) material, matter
द्रष्टा (नाम) visionary
द्वंद्वगीत (नाम) duet
द्वंद्ववाद (नाम) dialectics
द्वंद्वात्मक (विशे.) dialectic
द्वंद्वात्मक जडवाद dialectic materialism
द्व्यर्थी (विशे.) equivocal
द्वितीय श्रेणीची कल्पनाशक्ती secondary imagination
द्विधाभाव (नाम) ambivalence
द्विध्रुवात्मकता (नाम) bipolarity
द्विपदी (नाम) couplet
द्विपात्री नाटक (नाम) duologue
द्विसाप्ताहिक (नाम) biweekly
द्वैमासिक (नाम) bimonthly

ध

धर्मग्रंथ (नाम) scripture
धर्मविद्या (नाम) theology
धार्मिक पुस्तिका (नाम) tract
धावते वर्णन (नाम) commentary
धावते समालोचन (नाम) commentary
ध्रुवपद (नाम) refrain = burden of the song

ध्वनिविज्ञान (नाम) acoustics
ध्वनी (नाम) sound
ध्वन्यनुकार (नाम) onomatopoeia
ध्वन्यनुकारी (विशे.) onomatopoeic = onomatopoeical

न

नकलाकार (नाम) mimic
नकलाकाराची कला (नाम) mimicry
नकली (विशे.) spurious, fictitious
न-कादंबरी (नाम) anti-novel
नकारात्मक साहित्य literature of negation
नक्कल (नाम) transcript, transcription
नट (नाम) actor
नटवेपणा (नाम) preciosity
नटी (नाम) actress
न-नाटक (नाम) anti-play
न-नायक (नाम) anti-hero
नभोनाट्य (नाम) broadcast drama = radio drama = radio play
नमुना (नाम) model, type
नमुना व्यक्तिरेखा type character
नमुनेदार (विशे.) typical
नर्म पद्य light verse
नव (विशे.) new
नवशब्दनिर्माता (नाम) neologist
नवशब्दनिर्मिती (नाम) neologism
नवशब्दवादी (नाम) neologist
नव्य-अभिजात (विशे.) neo-classic
नव्य-अभिजातवाद (नाम) neo-classicism
नागर (विशे.) urbane
नागरता (नाम) civilization
नाजूक कुसर (नाम) fineness
नाटक (नाम) drama, play
नाटककार (नाम) playwright = dramatist
नाटकसंच (नाम) (नाटक मंडळीचा) repertoire = repertory
नाटकातील पात्रे *personae dramatis*
नाटकी (विशे.) theatrical
नाटकीपणा (नाम) histrionics
नाट्य (नाम) drama
नाट्यकला (नाम) dramatic art
नाट्य-कृतिसत्र (नाम) drama-workshop
नाट्यगत उत्कंठा dramatic suspense
नाट्यगत ऐक्य dramatic unity
नाट्यगत काल dramatic time
नाट्यगत परावृत्ती dramatic reversal
नाट्यगत वास्तवाभास dramatic illusion
नाट्यगीत (नाम) dramatic lyric
नाट्यगृह (नाम) playhouse, theatre
नाट्यछटा (नाम) dramatic monologue
नाट्यछद्म (नाम) dramatic irony
नाट्यतत्त्व (नाम) dramatic element
नाट्यनिर्मितिकला (नाम) dramaturgy
नाट्यप्रयोग (नाम) histrionics
नाट्यप्रयोगकाल (नाम) acting time
नाट्यरूप (नाम) dramatic form
नाट्यरूप अभिव्यक्ती dramatic expression
नाट्यरूप काव्य dramatic poetry
नाट्यरूप विधी dramatic ritual
नाट्यलेखनकला (नाम) dramaturgy
नाट्यशास्त्र (नाम) dramatics
नाट्यशिक्षण शिबिर (नाम) dramaworkshop
नाट्यशैली (नाम) dramatic style
नाट्यसंकेत (नाम) dramatic convention
नाट्यसंघर्ष (नाम) dramatic conflict
नाट्य-संरचना (नाम) dramatic structure
नाट्यसंहिता (नाम) script
नाट्यसाहित्य (नाम) dramatic literature
नाट्यांतर्गत मूकाभिनय dumb show
नाट्यात्मक (विशे.) dramatic
नाट्यात्मक अभिव्यक्ती dramatic expression
नाट्यात्मक एकोक्ती dramatic monologue
नाट्यात्मक काव्य dramatic poetry
नाट्यात्मक प्रसंग dramatic situation

नाटच्यात्मक शैली dramatic style
नाटच्यात्मक संरचना dramatic structure
नाटचीकरण (नाम) dramatization
नाद (नाम) sound
नादप्रतिमा (नाम) sound image, auditory image
नाद प्रतीक sound symbol
नादमाधुर्य (नाम) euphony
नादस्मृती (नाम) auditory memory
नादाकृती (नाम) auditory pattern
नादांदोलन (नाम) cadence
नादानुकार (नाम) onomatopoeia
नादानुकारी (विशे.) onomatopoeic, onomatopoeical
नांदी (नाम) (in drama) prologue
नामपृष्ठ (नाम) title page
नायक (नाम) hero, protagonist
नायिका (नाम) heroine
नाविकगीत (नाम) chantey = chanty = shanty = shantey
नास्तिवाद (नाम) atheism
निकष (नाम) criterion
निगमन (नाम) deduction
निगमन-पद्धती (नाम) deductive method
निंदाहेतुक व्यक्तिविडंबन (नाम) lampoon
निदेशपुस्तक (नाम) handbook = handlist
निनावी (विशे.) anonymous
निःपक्षपाती (विशे.) dispassionate
निबंध (नाम) essay
निबंधन (नाम) composition
निमित्तकारण (नाम) efficient cause
निम्नभ्रू (विशे.) low-brow
निम्नभ्रू साहित्य low-brow literature
नियतकालिक (नाम) periodical
नियतत्तावाद (नाम) determinism
नियत निर्णय determinative judgement
नियत विधान determinative judgement
नियतिवाद (नाम) determinism
नियतीचा उपरोध irony of fate = cosmic irony
नियमानुसारी लेखन (नाम) orthography
निरर्थक (विशे.) meaningless
निरर्थक पुनरुक्ती (नाम) pleonasm
निरर्थगीत (नाम) nonsense verse = limeric verse
निरर्थ-नाटच (नाम) theatre of the absurd
निरर्थिका (नाम) nonsense verse = limeric verse = limerick
निराघात अक्षर unaccented syllable
निरीश्वरवाद (नाम) atheism
निरोपगीत (नाम) envoy
निर्णय (नाम) judgement = judgment
निर्णयशक्ती (नाम) judgement = judgment
निर्णयात्मक समीक्षा judicial criticism
निर्णायक समीक्षा judicial criticism
निर्देश (नाम) allusion
निर्देशयुक्त (विशे.) allusive
निर्मलीकरण करणे (क्रिया.) expurgate
निर्माता (नाम) producer
निर्मितिक्षम कल्पनाशक्ती productive imagination
निर्मितिक्षम प्राविण्य (नाम) talent
निर्मिती (नाम) creation
निर्यमक पद्य blank verse
निर्वहण (नाम) catastrophe = solution
निर्व्याज (विशे.) naive
निर्व्याजता (नाम) naivete
निवेदक (नाम) narrator
निवेदक 'मी' persona
निवेदन (नाम) narration, communication
निवेदनक्षमता (नाम) communicative ability
निवेदनभूमिका (नाम) point of view
निवेदनात्मक (विशे.) narrative
निवेदनीयता (नाम) communicability
निवेद्यता (नाम) communicability
निषिद्ध (नाम) taboo, tabu or tapu

निषिद्ध (विशे.) taboo, tabu or tapu
निषेध (नाम) taboo, tabu or tapu
निषेधात्मक (विशे.) negative
निषेधात्मक साहित्य literature of negation
निष्कर्ष (नाम) conclusion
निसर्गवाद (नाम) naturalism
निसर्गवादी (नाम) naturalist
नीतिकथा (नाम) apologue = fable
नीतिनिरपेक्ष (विशे.) amoral
नीतिनिरपेक्षतावाद (नाम) amoralism
नीति-मूल्य (नाम) ethical value
नीतिवाद (नाम) moralism
नीतिवादी समीक्षा moral criticism
नीतिशास्त्र (नाम) ethics
नीरस (विशे.) prosaic
नृत्यनाटक (नाम) dance-drama
नृत्यनाटय (नाम) ballet
नृत्यसंयोजन (नाम) choreography
नेपथ्य (नाम) (in theatre) setting
नैपुण्य (नाम) virtuosity
नैसर्गिक (सौंदर्य) (विशे.) (of beauty) pristine, natural
नोकरशाही भाषा officialese = gobbledy gook
न्यूनाक्षर (चरण) (विशे.) catalectic

प

पक्ष (नाम) thesis
पंचपदी (नाम) quintain
पटकथा (नाम) scenario
पटकथालेखक (नाम) scenarist
पटण्यासारखे (विशे.) convincing
पटसंहिता (नाम) film script, script
पठन (नाम) reading
पठनार्थ नाटक closet drama
पडदा (नाम) curtain
पंडित कवी academic poet
पंडितमन्य (नाम) pedant
पंडितमन्य (विशे.) pedantic
पंडिती (विशे.) academic, scholastic
पंडिती संकेत academic convention
पंतोजीछाप (विशे.) pedagogic
पत्र (नाम) epistle
पत्ररूप (विशे.) epistolary
पत्ररूप कादंबरी epistolary novel
पत्रिका (नाम) journal
पंथ (नाम) sect
पद (नाम) term, word
पदकोश (नाम) concordance
पदयोजना (नाम) diction
पद्धती (नाम) mode, system
पद्य (नाम) verse
पद्यकार (नाम) versifier
पद्यधर्मी गद्य polyphonic prose
पद्य नाटक poetic drama
पद्यपंक्ती (नाम) verse
पद्यबद्ध नाटक verse drama
पद्यरचना (नाम) versification
पद्यरचनाविद्या (नाम) orthometry
पद्यसदृश गद्य polyphonic prose
पद्यीकरण (नाम) versification
परंपरा (नाम) tradition
परंपरानिरपेक्ष (विशे.) non-conformist
परंपरानिष्ठ (नाम) conformist
परंपराविरोधक (नाम) non-conformist
परमानंद (नाम) ecstasy
पराबोध (नाम) supra-conscious
परायत्त सौंदर्य dependent beauty
परावृत्ती (नाम) (शोकात्मिका) peripetia, peripety, reversal, peripeteia
पराश्रयी (विशे.) derivative
परिचयपट (नाम) trailer
परिच्छेद (नाम) paragraph
परिणाम (नाम) effect
परिणामनिष्ठ हेत्वाभास affective fallacy
परिणामवादी कलासिद्धान्त pragmatic theory of art

परिणामवादी समीक्षा pragmatic criticism
परिदर्शन (नाम) conspectus, perspective
परिनिरीक्षण (नाम) scrutiny
परिप्रेक्षागृह (नाम) amphi-theatre
परिभाषा (नाम) idiom, terminology
परिभाषाशास्त्र (नाम) orismology
परिमाण (नाम) quantity
परिवर्तनबिंदू (नाम) turning point
परिवर्धिनी कथा cumulative story
परिवर्धी कथा accumulative tale
परिवेशक कथा frame story
परिशिष्ट (नाम) appendix
परिष्करण (नाम) revision
परिसंवाद (नाम) symposium
परिस्थिती (नाम) milieu
परीकथा (नाम) fairy story = fairy tale, marchen
परीक्षण (नाम) review, notice
परीक्षण-लेखक (नाम) reviewer
परोद्भव (विशे.) derivative
पर्यायी अभिनेता (नाम) understudy
पर्यायी नट (नाम) understudy
पर्यायी मथळा alternate title
पर्यायी शीर्षक alternate title
पर्व (नाम) period
पलायनवाद (नाम) escapism
पवित्रा (नाम) stance
पश्चात्कालदोष (नाम) parachronism
पाक्षिक (नाम) fortnightly
पाखंड (नाम) heterodoxy
पाखंडी (विशे.) heterodox
पाठ (नाम) text, reading, version
पाठचिकित्सा (नाम) textual criticism
पाठतुलन (नाम) collation
पाठदुरुस्ती (नाम) emendation
पाठभेद (नाम) variant
पाठशोधक (नाम) collator
पाठशोधन (नाम) collation
पाठसंकलक (नाम) collator
पाठसंकलन (नाम) collation
पाठसुधारणा (नाम) emendation
पाठ्यपुस्तक (नाम) text-book
पांडित्य (नाम) (साहित्यविषयक) scholarship
पांडित्यप्रदर्शक (विशे.) pedantic
पांडित्यप्रदर्शन (नाम) pedantry
पांढरपेशा (नाम) bourgeois
पांढरपेशीय (विशे.) bourgeois
पात्र (नाम) character
पात्रयोजना (नाम) cast
पात्रसूची (नाम) *dramatis personae*
पात्रे (नाम-अ.व.) *dramatis personae*
पादपूरक (नाम) expletive
पारदर्शकता (नाम) perspicuity
पारंपरिक आकृतिबंध traditional pattern
पार्श्वगायन (नाम) playback
पार्श्वभूमी (नाम) setting (the time and place in which the action of a story or play occurs)
पार्श्वसंगीत (नाम) background music
पालुपद (नाम) burden of the song, refrain
पाहुणा कलाकार guest artist
पितृगंड (नाम) electra complex
पितृप्रतिमा (नाम) father figure
पिशाच्चकथा (नाम) ghost story
पिशाच्चविद्या (नाम) ghostlore
पिष्टपेषित विधान (नाम) platitude
पिष्टोक्ती (नाम) cliche
पुनःप्रत्ययकारी कल्पनाशक्ती reproductive imagination
पुनरावर्ती रूपचिन्ह leit-motif = leit-motiv
पुनरुक्तिदोष (नाम) tautology
पुनरुज्जीवन (नाम) revival
पुनरुज्जीवनवाद (नाम) revivalism
पुनर्ध्वनिमुद्रण (नाम) dubbing
पुनर्निर्मिती (नाम) recreation

पुनर्मुद्रण (नाम) (पुस्तकाचे) impression
पुनर्लेखन (नाम) redaction
पुरवणी (नाम) addendum = supplement
पुराकथाविद्या (नाम) mythology
पुराकथांश (नाम) mythic element
पुराणकथा (नाम) myth
पुराणकथात्मक (विशे.) mythological
पुराणसाहित्य (नाम) mythology
पुरातत्त्ववाद (नाम) antiquarianism
पुरातन वस्तू (नाम-अ.व.) antiquities
पुरालिपिविद्या (नाम) palaeography
पुरावशेष (नाम) antiquities
पुष्पिका (नाम) colophon
पुस्तक (नाम) book
पुस्तकपरीक्षण (नाम) book review
पुस्तकाचा आकार (नाम) format
पुस्तकी (विशे.) bookish
पुस्तपत्रक (नाम) pamphlet
पुस्तिका (नाम) book, booklet
पूरक संदर्भ (नाम) cross-reference
पूरणिका (नाम) paralipomena
पूर्ण (विशे.) whole
पूर्ण उठाव high relief
पूर्णांक (नाम) monad
पूर्वघटितचित्रण (नाम) flash back = switch back
पूर्वनाटिका (नाम) curtain raiser
पूर्ववर्ती (विशे.) antecedent
पूर्ववृत्तसूचक प्रवेश (नाम) exposition
पूर्ववृत्तसूचन (नाम) exposition
पूर्वसूचन (नाम) adumbration
पूर्वांग (नाम) protasis
पृथक्करण (नाम) analysis
पेट्रार्कन सुनीत Petrarchan sonnet
पैशाचवाद (नाम) diabolism
पोटकथा (नाम) story within story
पोटभरू लेखक hack writer
पोटभरू लेखन (नाम) potboiler
पोटविभाग (नाम) subsection
पोत (नाम) texture
पोथीनिष्ठ (विशे.) doctrinaire
पोथीनिष्ठा (नाम) bibliolatry
पोवाडा (नाम) ballad
पॉकेटबुक (नाम) pocket book
पौराणिक (विशे.) mythological
प्रकरण (नाम) chapter, topic
प्रकार (नाम) form, type
प्रकाशन तपशील (नाम) imprint
प्रकृतिधर्म (नाम) ethos
प्रक्रिया (नाम) process
प्रक्षिप्त (विशे.) spurious
प्रक्षिप्त भाग (नाम) interpolation
प्रक्षेप (नाम) interpolation
प्रक्षेपण (नाम) projection
प्रचलित प्रत (नाम) vulgate
प्रचलित शब्दसंग्रह active vocabulary
प्रचार (नाम) propaganda
प्रचारकी साहित्य propagandist literature
प्रचार पुस्तिका (नाम) tract
प्रचार साहित्य propaganda literature, propaganda
प्रजाती (नाम) genus
प्रणयरम्य (विशे.) romantic
प्रणयरम्य सुखांतिका romantic comedy
प्रणयरम्य सुखात्मिका romantic comedy
प्रणाली (नाम) system
प्रत (नाम) copy, grade
प्रतवारी (नाम) gradation
प्रतिकोटी (नाम) repartee
प्रतिक्रिया (नाम) reaction
प्रतिगमन (नाम) regression
प्रतितार्किकतावाद (नाम) anti-intellectualism
प्रतिद्वंद्वी (नाम) antagonist
प्रतिनायक (नाम) antagonist
प्रति-नीतिवाद (नाम) anti-moralism
प्रतिपक्ष (नाम) antithesis

प्रतिभा (नाम) genius, creative imagination
प्रतिभास (नाम) vision
प्रतिमा (नाम) image, imagery
प्रतिमावाद (नाम) imagism
प्रतिमावादी (नाम) imagist
प्रतिमावादी काव्य imagist poetry
प्रतिमासंकर (नाम) synesthesia = synaesthesia
प्रतिमासंश्लेषण (नाम) synesthesia = synaesthesia
प्रतिमासृष्टी (नाम) imagery
प्रतिरूप (नाम) representation
प्रतिरूपण (नाम) representation
प्रतिरूपात्मक कला representational art
प्रतिरूपात्मक प्रतीक presentational symbol
प्रतिलेख (नाम) transcript
प्रतिलेखन (नाम) transcription
प्रतिषेधात्मक साहित्य literature of negation
प्रतिसाद (नाम) response
प्रतीक (नाम) symbol
प्रतीकवाद (नाम) symbolism
प्रतीकवादी (नाम) symbolist
प्रतीकात्मक कला symbolic art
प्रतीकात्मक कादंबरी symbolic novel
प्रतीकात्मक कृती symbolic action
प्रतीकात्मक वाङ्मय symbolic literature
प्रतीकात्मक साहित्य symbolic literature
प्रतीकीकरण (नाम) symbolisation
प्रत्यक्षता (नाम) actuality
प्रत्यक्षवाद (नाम) positivism
प्रत्यय (नाम) impression
प्रत्ययकारक (विशे.) convincing
प्रत्ययकारी (विशे.) evocative
प्रत्ययनिष्ठ समीक्षा impressionistic criticism
प्रत्ययवाद (नाम) impressionism
प्रथमपुरुषी निवेदक first-person narrator
प्रथमपुरुषी निवेदन first-person narration
प्रथमश्रेणीची कल्पनाशक्ती primary imagination
प्रदर्शनकौशल्य (नाम) showmanship
प्रदर्शनवृत्ती (नाम) exhibitionism
प्रदेशवर्णन (नाम) topography
प्रबंध (नाम) thesis
प्रबंधसार (नाम) synopsis = summary
प्रबंधिका (नाम) dissertation
प्रबोधन (नाम) enlightenment, renaissance
प्रभवक्षम (विशे.) potential
प्रभवक्षमता (नाम) potentiality
प्रभाव (नाम) effect, impression
प्रभावी आवर्ती रूपचिन्ह (नाम) motif
प्रमाण (विशे.) standard
प्रमाण (नाम) authority, proportion
प्रमाण आवृत्ती standard edition
प्रमाणक (नाम) norm
प्रमाणकनिष्ठ (विशे.) normative
प्रमाणकनिष्ठ समीक्षा normative criticism
प्रमाणग्रंथ (नाम) authority
प्रमाणबद्धता (नाम) analogia
प्रमाणसूत्र (नाम) canon
प्रमाणित आवृत्ती definitive edition
प्रमाणित पाठ authorised version
प्रमाद-प्रायश्चित्त (नाम) (शोकात्मिका) nemesis
प्रयुक्त समीक्षा practical criticism
प्रयोग (नाट्य, नृत्य इ.) (नाम) show, performance
प्रयोगनिष्ठ कला performing art
प्रयोजकता (नाम) motivation
प्रयोजन (नाम) intention, motive
प्रयोजनकारण (नाम) final cause
प्रयोजननिष्ठ हेत्वाभास intentional fallacy
प्ररूप (नाम) type
प्रवक्ता (लेखकाचा) (नाम) raisonneur
प्रवचन (नाम) homily
प्रवासचित्र (नाम) travelogue

प्रवासवर्णन (नाम) travelogue
प्रवाह (नाम) trend
प्रवेश (नाटकातला) (नाम) scene
प्रशस्ती (नाम) eulogy, panegyric
प्रश्नालंकार (नाम) rhetorical question
प्रश्नावली (नाम) questionnaire
प्रसंग (नाम) situation, episode
प्रसंगचित्र (नाम) illustration
प्रसंगचित्रणकला (नाम) art of illustration
प्रसंगनिष्ठ उपरोध irony of situation
प्रसंगनिष्ठ नाट्यच्छद्म irony of situation
प्रसंगनिष्ठ सुखांतिका comedy of situation
प्रसंगनिष्ठ सुखात्मिका comedy of situation
प्रसंगमालानिष्ठ (विशे.) picaresque, episodic
प्रसंगमालानिष्ठ कादंबरी (नाम) picaresque
प्रसंगमालारूप (विशे.) episodic
प्रसंगमालिका (नाम) sequence
प्रसाद (नाम) perspicuity, clarity, lucidity
प्रसादगुण (नाम) perspicuity
प्रस्ताव (शोकात्मिका) (नाम) protasis
प्रस्ताव-ग्रंथ (नाम) prodromus
प्रस्तावना (नाम) introduction
प्रस्ताव निबंध working paper
प्रस्तुतता (नाम) relevance
प्रहसन (नाम) farce
प्राकृतिक (विशे.) natural
प्राक्कालदोष (नाम) prochronism
प्राचीन (विशे.) ancient
प्राचुर्य (नाम) exuberance
प्राणभूत (विशे.) vital
प्राणिकथा (नाम) fable = apologue, animal tale
प्रातिनिधिक संग्रह (नाम) anthology
प्रातिभ (विशे.) intuitive
प्रातिभ दृष्टी (नाम) vision
प्रातिभ ज्ञान (नाम) intuition
प्रातिभ विगमन intuitive induction
प्रात्यक्षिक समीक्षा practical criticism

प्रादेशिक (विशे.) regional
प्रादेशिकता (नाम) regionalism
प्रादेशिक बोलीवैशिष्ट्य (नाम) localism = provincialism
प्रादेशिक वातावरण local colour
प्रामाणिकपणा (नाम) sincerity
प्रायोगिक नाटक experimental play
प्रायोगिक रंगभूमी experimental theatre
प्रायोगिक सौंदर्यशास्त्र experimental aesthetics
प्रारब्धवाद (नाम) fatalism
प्रारंभक (नाम) prelude
प्रारंभिक (विशे.) original
प्रास (नाम) rhyme = rime
प्रासंगिक काव्य occasional poetry
प्रासंगिक पद्य occasional verse
प्रास्ताविक (नाम) foreword, preface
प्रेक्षक (नाम) spectator
प्रेक्षकोद्दिष्ट (भाषण) (नाम) parabasis
प्रेक्षागार (नाम) auditorium
प्रेक्षागृह (नाम) auditorium
प्रेरक हेतू (नाम) motivation
प्रॉपर्टी (नाम) property = props (pl.-*abbr*. of property)
प्लेटोवाद (नाम) Platonism

फ

फलप्रामाण्यवाद (नाम) pragmatism
फार्स (नाम) farce
फिलिस्टिन (नाम) philistine
फिलिस्टिनिझम (नाम) philistinism
फोपशी (भाषाशैली) (विशे.) turgid
फ्युचरिझम (नाम) futurism
फ्राइडवादी समीक्षा Freudian criticism

ब

बखर (नाम) chronicle = annals
बखर नाटक chronicle play

बडबडगीत (नाम) nonsense verse = limeric verse, nonsense rhyme
बद्ध प्रतिमा tied image
बंध (नाम) pattern
बनावट (विशे.) spurious
बरोक (नाम) baroque (मुख्यत्वेकरून वास्तु आदि कलाक्षेत्रातील शैलीदर्शक संज्ञा)
बहिर्निष्ठ (विशे.) extrinsic
बहिर्निष्ठ मूल्य extrinsic value
बहुरंगी खेळ (नाम) revue
बाजारू पत्रकारिता yellow press=yellow journalism
बांधणी (नाम) construction
बांधीलकी (नाम) commitment
बालरंगभूमी (नाम) children's theatre
बीटनिक (नाम) beatnik
बीट पिढी beat generation (दुसऱ्या महायुद्धानंतरची प्रस्थापितविरोधी चळवळ किंवा पिढी)
बुद्धिप्रामाण्यवाद (नाम) rationalism
बुद्धिवाद (नाम) rationalism
बुद्धी (नाम) reason
बूर्झ्वा (नाम) bourgeois
बेतलेली कथा formula story
बेनामी लेखक ghost writer
बोध (नाम) cognition
बोधचिन्ह (नाम) colophon
बोधन (नाम) cognition, perception
बोधना (नाम) perception
बोधनात्मक (विशे.) perceptual
बोधपर (विशे.) didactic
बोधपर कविता didactic poem
बोधपर काव्य didactic poetry
बोधपर प्राणिकथा (नाम) bestiary
बोधपूर्व (विशे.) pre-conscious
बोधवचन (नाम) apophthegm = maxim
बोधवाक्य (नाम) motto
बोधवाद (नाम) didacticism
बोलभाषा (नाम) colloquial language
बोलभाषाप्रयोग (नाम) colloquialism, patavinity
बोली (नाम) dialect
बॉक्स सेट box set
ब्रीदवाक्य (नाम) motto

भ

भक्तिकाव्य (नाम) devotional poetry
भक्तिगीत (नाम) devotional song
भडक (विशे.) florid
भडक ठिगळ purple patch = purple passage
भडक भाग purple patch = purple passage
भडक शैली flamboyant style
भपकेदार (विशे.) gorgeous
भपकेबाज शैली flamboyant style
भय (नाम) horror
भयकथा (नाम) horror story
भय कादंबरी horror novel
भय नाटक horror play
भर (नाम) emphasis
भरतवाक्य (नाम) epilogue
भविष्यवाणी (नाम) prophecy = prophesy, oracular-saying
भविष्यसूचन (नाम) prophecy = prophesy, foreshadowing
भव्य (विशे.) grandiose
भव्यदृश्यप्रधान नाटक (नाम) pageant
भव्य संगीतक grand opera
भव्योज्ज्वल (विशे.) gorgeous
भव्योदात्त (विशे.) sublime
भव्योदात्तता (नाम) sublimity
भाग (नाम) part (of a book)
भाट (नाम) bard
भांडवलदार (नाम) bourgeois
भांडवलदारी (विशे.) bourgeois
भाडोत्री लेखक hack writer

भावडा (विशे.) naive
भावडेपणा (नाम) naivete
भार (नाम) stress, accent
भाव (नाम) feeling
भाव आणि विचार यांचे विलगीकरण (टी. एस. ईलियट) dissociation of sensibility
भावकविता (नाम) lyric
भावकाव्यात्मक (विशे.) lyrical
भावकाव्यात्मक कादंबरी lyrical novel
भावकाव्यात्मता (नाम) lyricism
भावगीत (नाम) lyric
भावना (नाम) emotion
भावनात्मक अनुभव affective experience
भावनात्मक अर्थ emotive meaning
भावनात्मक चेतक emotional stimulus
भावनात्मक दृष्टिकोन emotional attitude
भावनात्मक वृत्ती emotional attitude
भावनानुनय दोष *argumentum ad misericordium*
भावनानुनय युक्तिवाद *argumentum ad misericordium*
भावनाप्रेरक (विशे.) emotive
भावना-मूल्य (नाम) emotional value
भावनार्थवाद (नाम) emotivism
भावनार्थवादी (नाम) emotivist
भावनावशता (नाम) emotional susceptibility
भावनाव्यंजक (विशे.) emotive
भावनासंवेदनशीलता (नाम) emotional susceptibility
भावनोद्दीपक अंश (नाम) pathopoeia
भावनोद्दीपक घटक (नाम) pathopoeia
भावनोद्दीपक शक्ती emotive power
भावनोद्रेकी भाषण (नाम) rhapsody
भावनोद्रेकी लेखन (नाम) rhapsody
भावभार (नाम) affect
भावरूप (विशे.) positive
भावलेला संवाद felt harmony
भाववाचक पद abstract term
भावविरूपण (नाम) distortion of feeling
भावविवश (विशे.) sentimental
भावविवश कादंबरी sentimental novel
भावविवशता (नाम) sentimentality
भावविवशवृत्ती (नाम) sentimentalism
भावविवश सुखांतिका sentimental comedy
भावविवश सुखात्मिका sentimental comedy
भाववृत्ती (नाम) mood
भाव-साहचर्य (नाम) affective association
भावानुबद्ध प्रत्यक्ष रूप objective correlative
भावानुबद्ध प्रत्यक्षीकरण objective correlative
भावानुवाद (नाम) free rendering
भाषण (नाम) speech, talk
भाषा (नाम) language
भाषाजाल (व्यवसायविशिष्ट) (नाम) jargon
भाषांतर (नाम) translation
भाषांतरण (नाम) dubbing
भाषाविज्ञान (नाम) linguistics
भाषाविज्ञाननिष्ठ समीक्षा linguistic criticism
भाषाविश्लेषणात्मक समीक्षा linguistic criticism
भाषिक विश्लेषण verbal analysis
भाष्य (नाम) commentary
भाष्यकार (नाम) commentator
भास (नाम) hallucination
भीती (नाम) fear
भूतार्थ वर्तमान dramatic present = historical present
भूमिका (नाम) character
भूमिकासंच (नटाचा) (नाम) repertoire = repertory
भोगवाद (नाम) epicureanism
भौतिकतावाद (नाम) materialism
भ्रष्ट पाठ corrupt reading
भ्रष्ट संहिता corrupt text

भ्रांतिमूलक प्रमाद error of misunderstanding
भ्रांती (नाम) delusion
भ्रामक (विशे.) fallacious

म

मंगलाचरण (नाम) invocation
मजकूर (नाम) matter
मज्जाविकृती (नाम) neurosis
मंडनिका (नाम) apologia = apology
मतप्रणाली (नाम) doctrine
मताग्रह (नाम) dogmatism
मताभिनिवेशी (विशे.) dogmatic
मंत्र (नाम) incantation
मंत्रपाठ (नाम) incantation
मथळा (नाम) heading, caption, title
मथळेबाजी (नाम) headlinese
मध्यंतर (नाम) act intermission, act interval, intermission, interval
मध्यमंच नाट्यगृह arena stage
मध्यमभ्रू (विशे.) middle-brow
मध्यमभ्रू साहित्य middle-brow literature
मध्यमवर्ग (नाम) bourgeois
मध्यमवर्गीय (विशे.) bourgeois
मध्य यमक crossed rhyme, internal rhyme, middle rhyme
मध्ययुगीन (विशे.) medieval = mediaeval
मध्यस्वरलोप (नाम) syncope
मध्यांतर (नाम) act intermission, act interval, intermission, interval
मन:पूर्वकता (नाम) sincerity
मन:स्थिती (नाम) mood
मनुष्यत्वारोप (नाम) anthropomorphism
मनुष्यत्वारोपी संज्ञा anthropomorphic term
मनोगंड (नाम) complex
मनोदर्शनात्मक कादंबरी psychological novel
मनोरुग्ण (नाम) neurotic
मनोविकृती (नाम) morbidity
मनोविश्लेषण (नाम) psychanalysis = psychoanalysis
मनोवृत्ती (नाम) temperament
मर्मदृष्टी (नाम) insight
मर्मभेदक (लेखन इ.) (नाम) sarcasm
महत्त्वनिर्देश (नाम) emphasis
महत्त्वाचा (विशे.) vital
महाकाव्य (नाम) epic
महाकाव्य विडंबन (नाम) mock-epic
महाकाव्यसंकेत (नाम) epic convention
महात्मता (नाम) greatness
मार्गांतरण (नाम) deviation
मांडणी (नाम) arrangement
माणुसकी (नाम) humanity
मातृगंड (नाम) oedipus complex
मातृप्रतिमा (नाम) mother figure
मातृवधगंड (नाम) orestes complex
माध्यम (नाम) medium
मानक (नाम) standard
मानदंड (नाम) standard
मानवजात (नाम) humanity
मानवता (नाम) humanism, humanity
मानवतावाद (नाम) humanism
मानवनिर्मित वस्तू (नाम) artifact, artefact
मानवशास्त्रीय संप्रदाय anthropological school
मानवहितवाद (नाम) humanitarianism
मानवहितवादी (नाम) humanitarian
मानवीकरण (नाम) anthropopathia = humanisation
मानव्यविद्या (नाम) humanities
मानसिक अवरोध (नाम) inhibition
मानसिक बंधन (नाम) inhibition
मानुषीकरण (नाम) prosopopoeia= personification
मान्य प्रयोग (नाम) usage
मायाजाल (नाम) phantasmagoria = phantasmagory

मार्क्सवादी समीक्षा Marxist criticism
मार्गदर्शिका (नाम) guide-book
मालाकथा (नाम) chain story
मासिक (नाम) magazine, monthly
मास्क (नाटयप्रकार) (नाम) masque
मितभाषी (विशे.) laconic
मिथ (नाम) myth
मिथ्या समर्थन (नाम) rationalisation
मिथ्या समर्थन करणे (क्रिया.) rationalise
मिश्र रूपक mixed metaphor
मीमांसा (नाम) critique, theory
मुक्त अभिव्यक्ति free expression
मुक्तछंद (नाम) free verse=*vers libre*
मुक्त पद्य free verse=*vers libre*
मुक्त प्रतिमा free image
मुक्त साहचर्य (मानसशास्त्र) free association
मुखवटा (नाम) mask
मुख्य पात्र (नाम) protagonist
मुख्यार्थ (नाम) referential meaning
मुख्यार्थपर भाषा referential language
मुद्रण (नाम) impression
मुमूर्षा (नाम) death instinct
मुरजबंध (नाम) palindrome
मूकनाटय (नाम) pantomime
मूकाभिनय (नाम) mime, pantomime
मूर्खपणा (नाम) fatuity
मूर्त ((विशे.)) concrete
मूर्त सामान्य concrete universal
मूर्तिभंजक (नाम) iconoclast
मूर्तिविज्ञान (नाम) iconology
मूर्तिविद्या (नाम) iconography
मूर्ती (नाम) icon
मूल (विशे.) original
मूल-आदिमकथा (नाम) monomyth
मूलकथा (नाम) tell type
मूलकल्प (नाम) archetype, prototype
मूल पाठ basic text
मूल पाठावृत्ती original version
मूल संहिता basic text
मूलसाधन (नाम) source
मूलसामग्री (नाम) original source
मूलस्रोत (नाम) source
मूलादर्श (नाम) exemplar
मूलादर्श प्रत (नाम) exemplar
मूलाधार (नाम) original source
मूलाधार प्रतीक (नाम) mythos
मूलाधारवचन (नाम) axiom
मूल्य (नाम) value
मूल्यनिकष (नाम) value criterion
मूल्यमापन (नाम) evaluation, appraisal, appraisement
मूल्यमापनात्मक समीक्षा evaluative criticism
मूल्यविधान (नाम) value judgement
मूल्यविवेक (नाम) judgement=judgment
मूल्यशास्त्र (नाम) axiology
मूल्याधिष्ठित समीक्षा judicial criticism
मूळचा (विशे.) primal
मूळ नमुना (नाम) prototype
मृत्युगीत (नाम) dirge
मृत्यूची सहजप्रवृत्ती death instinct
मेटॅफिजिकल काव्य (इंग्रजी साहित्य) metaphysical poetry
मेलोड्रामा (नाम) melodrama
मोनॅड (नाम) monad
मोहक (विशे.) charming
मोहकता (नाम) charm
मौखिक कथा oral tale
मौखिक काव्य oral poetry
मौखिक गोष्ट oral tale
मौखिक परंपरा oral tradition
मौखिक महाकाव्य oral epic
मौखिक साहित्य oral literature
मौलिक (विशे.) original
मौलिकता (नाम) originality
म्हण (नाम) adage, proverb

य

यती (नाम) caesura=cesura, pause
यथातथ्यवाद (झोला इत्यादि) (नाम) naturalism
यथातथ्यवादी (नाम) naturalist
यथामूल आवृत्ती facsimile edition
यथामूल प्रतिकृती (नाम) facsimile
यमक (नाम) rime=rhyme
यमक-योजना (नाम) rhyme scheme
यमक-विन्यास (नाम) rhyme scheme
यातु (नाम) magic
यातुक्रिया (नाम) magic
यातुविद्या (नाम) magic
युक्त (विशे.) valid
युक्तता (नाम) validity
युक्तिवाद (नाम) argument
युक्तिवादमालिका (नाम) diallage
युक्ती (नाम) device
युग (नाम) age, epoch, period
युगप्रवर्तक (विशे.) epoch-making
युगप्रवृत्ती (नाम) time spirit
युंगवादी समीक्षा jungian criticism
युटोपिया (नाम) utopia
योगायोगतंत्र (नाम) *deus-ex-machina*=God from the machine
योजना (नाम) plan
योनि-प्रतीक (नाम) vaginal symbol

र

रकानाभरू लेखक (नाम) penny-a-liner
रकोको (नाम) rococo (मुख्यत्वेकरून वास्तु आदि कलाक्षेत्रातील शैलीदर्शक संज्ञा)
रंगपुरोभाग (नाम) proscenium
रंगप्रतिमा (नाम) colour image
रंगभूमिविषयक (विशे.) theatrical
रंगभूमी (नाम) theatre, drama, stage
रंगभूमीवरील देखावा (नाम) set
रंगमंच (नाम) stage
रंगमंचसामग्री (नाम) property=props (abbr. of property)
रंगसूचना (नाम) stage directions
रंगावृत्ती (नाम) acting edition, stage version
रचना (नाम) composition, arrangement, formation
रचना-तंत्र (नाम) mechanism
रतिशक्ती (नाम) libido
रसग्रहण (नाम) appreciation
रसज्ञ (नाम) aesthete
रसनाप्रतिमा (नाम) gustatory image
रसनास्मृती (नाम) gustatory memory
रसप्रतीतिक्षण (नाम) aesthetic moment
रसानुभव (नाम) aesthetic experience
रसास्वाद (नाम) appreciation
रसिकब्रुव (नाम) dilettante
रसिकमन्य (नाम) aesthete
रहस्यकथा (नाम) mystery fiction
रहस्यनाटक (नाम) mystery play, miracle play
रहस्यपट (नाम) mystery film
रहस्यप्रधान कादंबरी mystery novel
राजकवी (नाम) court poet, poet laureate
रुबाई (नाम) rubai
रूढ प्रत (नाम) vulgate
रूढ व्याख्या conventional definition
रूप (नाम) form, pattern
रूपक (नाम) allegory, metaphor, (आकाशवाणी) feature
रूपककथा (नाम) allegory
रूपक-तत्त्व (नाम) metaphor
रूपकसंकर (नाम) mixed metaphor
रूपकात्मक (विशे.) allegorical
रूपकात्मक कादंबरी allegorical novel
रूपचिन्ह (नाम) motif
रूपनिष्ठ दृष्टिकोन formalistic approach
रूपनिष्ठ समीक्षा formal criticism

रूपरचना (नाम) figuration
रूपरेखाचित्रण (नाम) adumbration
रूपरेषा (नाम) outline
रूपवाद (नाम) formalism
रूपवादी (नाम) formalist
रूपवादी समीक्षा formalistic criticism
रूपविडंबन (नाम) caricature
रूपविधान (नाम) configuration
रूपांतर (नाम) adaptation
रूपात्मक (विशे.) formal
रूपात्मक संरचना formal structure
रूपावली (नाम) paradigm
रूपाश्रयी कला plastic art
रूपीकरण (नाम) figuration
रेखांकनकला (नाम) graphic art
रेखाकृती (नाम) diagram
रेखाटन (नाम) sketch, illustration
रेखाटनकला (नाम) art of illustration
रेनेसांस (नाम) renaissance (१४व्या शतकापासून सुरू झालेली युरोपातील साहित्य, तत्त्वज्ञान, विज्ञान इत्यादी क्षेत्रातील पुनरुज्जीवनाची चळवळ)
रेफर्मेशन (नाम) reformation (ल्यूथरची १६व्या शतकातील धर्मसुधारणेची चळवळ)
रोख (नाम) tenor
रोगटपणा (नाम) morbidity
रोजनिशी (नाम) diary
रोमान्स (नाम) romance
रोमँटिक (विशे.) romantic
रोमँटिक चळवळ romantic movement (१८व्या शतकाच्या शेवटची व १९व्या शतकाच्या प्रारंभीची साहित्यादि कला-क्षेत्रातील चळवळ)
रोमँटिसिझम (नाम) romanticism
ऱ्हास (नाम) decadence
ऱ्हासकाल (नाम) decadent period
ऱ्हासदर्शक (विशे.) decadent

ल

लकब (नाम) mannerism
लक्षण (नाम) characteristic, definition
लक्ष्यकेंद्र (नाम) focus
लक्ष्यार्थ (नाम) connotation
लघुकथा (नाम) short story, story
लघुकादंबरी (नाम) nouvelle = novelette = short novel
लघुकृती (नाम) miniature
लघुचित्र (नाम) miniature
लघुतम कथा short-short story
लघुनियतकालिक (नाम) little magazine
लघुपुस्तक (नाम) brochure
लघुप्रतिकृती (नाम) model
लघु-व्यक्तिरेखा (नाम) cameo
लघुशीर्षक (नाम) half title
लय (नाम) rhythm
लयनिष्ठ (विशे.) rhythmic
लयबद्ध (विशे.) rhythmic
लयात्मक (विशे.) rhythmic
ललित (विशे.) graceful
ललित कला fine art
ललित निबंध essay, personal essay
ललित लेखन (नाम) belles-letters
ललित वाङ्मय imaginative literature
ललित शैली literary style
ललित साहित्य imaginative literature
ललितेतर साहित्य non-imaginative literature
लाक्षणिक (विशे.) figurative
लालित्य (नाम) grace
लालित्यपूर्ण (विशे.) graceful
लालित्यपूर्ण शैली graceful style
लिंगप्रतीक (नाम) phallic symbol
लिंगविषयक (विशे.) phallic
लिपी (नाम) script
लिप्त निवेदक involved narrator
लिप्यंतर (नाम) transliteration

लुप्तार्थ रूपक dead metaphor
लेख (नाम) article
लेखक (नाम) author, writer
लेखकाचे हस्तलिखित (नाम) holograph
लेखन (नाम) writing
लेखनकंडू (नाम) *cacoethes scribendi*
लेखनकला (नाम) author-craft
लेखनसंभार (नाम) corpus, work
लेखनिक (नाम) writer
लोक (नाम) folk (often used as *adj.* लोक–)
लोककथा (नाम) folk story = folk tale
लोककथागीत (नाम) folk narrative song
लोककला (नाम) folk art
लोककल्पकता (नाम) folk genius
लोकक्रीडा (नाम) folk play
लोकगीत (नाम) folk song, folk lyric
लोकजीवन (नाम) folk life
लोकदेवता (नाम) folk deity
लोकनाट्य (नाम) folk drama, folk play
लोकप्रकृत्यांश (नाम) folk element
लोकमानस (नाम) folk mind
लोकविद्या (नाम) folklore
लोकविद्यावेत्ता (नाम) folklorist
लोकविद्याशास्त्र (नाम) folkloristics = folklorology
लोकसंगीत (नाम) folk music
लोकसंस्कृती (नाम) folk culture
लोकसाहित्य (नाम) folk literature
लोकसाहित्यतत्त्व (नाम) folk element
लोकस्तोत्रसंग्रह (नाम) folk hymnal
लोकाविष्कार (नाम) folk expression

व

वक्तृत्त्व (नाम) oratory
वक्तृत्त्वपूर्ण (विशे.) oratorical, rhetorical
वक्तृत्वविद्या (नाम) rhetoric
वक्रतुंडी (भाषा) (नाम) malapropism
वक्ष प्रतीक breast symbol
वरवरचा (विशे.) superficial
वर्गदर्शक व्यक्तिरेखा type character
वर्गबोली (नाम) cant
वर्गविशिष्ट बोली (नाम) slang
वर्गीकरण (नाम) classification
वर्तमानपत्री भाषा (नाम) journalese
वर्तमानीकरण (नाम) chronographia, chronography
वर्तुळबाह्य (विशे.) exoteric
वर्णन (नाम) description
वर्णनात्मक (विशे.) descriptive
वर्णनात्मक अर्थ descriptive meaning
वर्णनात्मक काव्य descriptive poetry
वर्णनात्मक पद descriptive term
वर्णलोप (नाम) elision
वर्णविपर्याससाधित शब्द (नाम) anagram
वर्णव्यत्यास (नाम) metathesis
वर्णावृत्ती (नाम) consonance
वंश-परिस्थिती-काल (नाम) race-milieu-moment
वंशविशिष्ट (विशे.) ethnic
वंशविशिष्ट लोकसाहित्य ethnic literature
वंशशास्त्र (नाम) ethnology
वसंतऋतुनिष्ठ आदिमकथा mythos of spring
वस्तु (नाम) object
वस्तुगत (विशे.) objective
वस्तुनिष्ठ (विशे.) objective
वस्तुनिष्ठ कलासिद्धान्त objective theory of art
वस्तुनिष्ठता (नाम) objectivity
वस्तुनिष्ठ भावानुबंधन-सिद्धांत objective correlative theory
वस्तुवाचक अर्थ (नाम) denotation
वस्तुस्थिती (नाम) fact
वाक्पाटव (नाम) eloquence
वाक्पाटवयुक्त (विशे.) eloquent
वाक्प्रचार (नाम) idiom
वाक्प्रयोग (नाम) phrase

वाक्य (नाम) sentence
वाक्यरचना (नाम) syntax
वाक्यांश (नाम) phrase
वाग्विद्या (नाम) philology
वाङ्मय (नाम) literature
वाङ्मयचौर्य (नाम) plagiarism=plagiary
वाङ्मयविद्या (नाम) philology
वाङ्मयीन नियतकालिक literary magazine
वाङ्मयीन बनावटगिरी literary forgery
वाचक (नाम) reader
वाचन (नाम) reading
वाच्यार्थ (नाम) denotation, literal sense, referential meaning
वाच्यार्थपर भाषा referential language
वाच्यार्थवाद (नाम) literalism
वाच्यार्थवादी (नाम) literalist
वातावरण (नाम) milieu, atmosphere
वात्रटिका (नाम) limeric
वादकर्ता (नाम) conversialist
वादपटु (नाम) conversialist
वादप्रिय (नाम) controversialist
वादाचा मुद्दा (नाम) issue
वाद्यवृंद (नाम) orchestra
वापर (नाम) usage
वार्तापट (नाम) newsreel
वार्षिक (नाम) annual, year book
वांशिक (विशे.) ethnic
वांशिक अबोध मन collective unconscious
वांशिक नेणीव collective unconscious
वांशिक बोध collective conscious
वांशिक मन group mind=collective mind
वांशिक स्मृती racial memory
वासना (नाम) passion
वासनासक्त (विशे.) passionate
वास्तवता (नाम) reality
वास्तवता-तत्त्व (नाम) reality principle
वास्तवतावाद (नाम) realism
वास्तवनिष्ठ कादंबरी realistic novel
वास्तवनिष्ठ सुखांतिका realistic comedy
वास्तवनिष्ठ सुखात्मिका realistic comedy
वास्तववाद (नाम) realism
वास्तवसादृश्य (नाम) verisimilitude= vraisemblance
वास्तवाभास (नाम) illusion
वास्तुरूप दृश्यविन्यास architectural setting
विकारप्रधान सुखांतिका comedy of humours
विकारप्रधान सुखात्मिका comedy of humours
विकास (नाम) development
विकीर्ण प्रतिमा diffused image
विक्षिप्त (विशे.) whimsical
विक्षिप्त कथा droll story
विक्षिप्त कल्पकता (नाम) whimsey=whimsy
विक्षिप्त विनोद droll humour
विगमन (नाम) induction
विगमन पद्धती inductive method
विचार (नाम) idea
विचारगर्भ सुखांतिका high comedy
विचारगर्भ सुखात्मिका high comedy
विचारनाट्य (नाम) drama of ideas
विचारमूल्य (नाम) intellectual value
विचारशील आत्मा rational soul
विचारसाहचर्य (नाम) association of ideas
विचारांदोलन (नाम) movement
विडंबक लेखनकथा (नाम) pastiche
विडंबन (नाम) parody
विडंबनपर महाकाव्य (नाम) mock-epic
विदग्ध (विशे.) sophisticated
विदग्धता (नाम) sophistication
विदग्ध पोवाडा art ballad=literary ballad
विदग्ध महाकाव्य art epic=classical epic= literary epic
विदारक टीका (नाम) diatribe
विदूषक (नाम) clown, buffoon, fool
विदूषकी प्रहसन (नाम) slapstic
विदेशरमणीय (विशे.) exotic
विदेशरमणीयता (नाम) exoticism

विज्ञानकथा (नाम) science fiction
विद्यापीठीय रंगभूमी academic drama
विद्याविषयक (विशे.) academic
विद्रूप (विशे.) ugly
विद्रूपता (नाम) ugliness
विद्रोही साहित्य literature of protest
विधान (नाम) judgement, statement, proposition
विधिगीत (नाम) ritual song
विधिनाट्य (नाम) ritual drama
विध्वंसवाद (नाम) nihilism
विनोद (नाम) humour
विनोदबुद्धी (नाम) sense of humour
विनोदी कादंबरी humourous novel
विनोदी नट (नाम) comedian
विनोदी नटी (नाम) comedienne
विनोदी नाटुकले (नाम) skit
विनोदी लेखक (नाम) comedian
विभाग (नाम) section
विभूतिपूजा (नाम) hero worship
विमर्श (नाम) disquisition
विमर्शिका (नाम) disquisition
वियुक्तीकरण (नाम) alienation
विराट (विशे.) sublime
विराटता (नाम) sublimity
विराम (नाम) pause
विरामचिन्ह (नाम) period
विरामचिन्हांकन (नाम) punctuation
विरुद्धार्थी शब्द (नाम) antonym
विरूप (विशे.) grotesque
विरूपण (नाम) distortion
विरूपित प्रतिमा distorted image
विरूपित स्थिरभाव distorted sentiment
विरूपीकरण (नाम) distortion
विरेचन (नाम) purgation
विरोध (नाम) contrast
विरोधाभास (नाम) paradox
विरोधोक्ती (शब्दालंकार) (नाम) oxymoron
विलगीकरण (नाम) dissociation
विलयन (नाम) fusion
विलापगीत (नाम) dirge
विलापात्मक (विशे.) elegiac
विलापिका (नाम) elegy
विवक्षित (विशे.) particular
विवरण (नाम) exposition
विवाहगीत (नाम) prothalamium
= prothalamion, epithalamion
= epithalamium
विवेक (नाम) reason
विवेकनिष्ठ आस्तिक्यवाद (नाम) deism
विवेकपूर्ण निर्णय discerning judgement
विशदीकरण (नाम) elucidation
विशिष्ट (विशे.) particular
विशिष्ट विधान particular statement
विशिष्टाक्षरबंध (नाम) acrostic
विशुद्ध कला pure art
विशुद्ध कविता pure poetry
विशुद्ध काव्य pure poetry
विशुद्धतावाद (नाम) purism
विशुद्धतावादी (नाम) purist
विशुद्ध सुखांतिका pure comedy
विशुद्ध सुखात्मिका pure comedy
विशेष (नाम अ.व.) particulars
विशेषण (नाम) epithet
विशेष भूमिका अभिनेता character actor
विशेष भूमिका अभिनेत्री character actress
विशेष लेख (नाम) feature
विशेष संपृक्त सामान्य concrete universal
विशेषांक (नाम) special issue
विश्लेषण (नाम) analysis
विश्लेषणात्मक (विशे.) analytic
विश्लेषणात्मक व्याख्या analytical definition
विश्लेषणात्मक समीक्षा analytical criticism
विश्वचैतन्य (नाम) absolute
विश्वचैतन्यवाद (नाम) absolute idealism

विश्वचैतन्यवादी (नाम) absolute idealist
विश्वदर्शन (नाम) Weltanschauung = Weltanschauugen (एका विशिष्ट दृष्टिकोनातून घडवलेले)
विश्वसाहित्य (नाम) world literature
विषण्ण सुखांतिका black comedy = dark comedy
विषण्ण सुखात्मिका black comedy = dark comedy
विषय (नाम) theme, subject, topic
विषयनिष्ठ वेचे (नाम अ.व.) readings
विषयप्रवेश (नाम) introduction
विषयविश्लेषण (नाम) content analysis
विषयांतर (नाम) digression
विषयांतरित आवाहन (नाम) apostrophe
विषयानुक्रमणिका (नाम) contents
विषयी (विशे.) passionate
विष्कंभक (नाम) interlude
विसंगत (विशे.) incongruous
विसंगती (नाम) incongruity, irrelevance, irrelevancy
विसंवाद (नाम) dissonance
विसंवादी (विशे.) discordant
विस्तार (नाम) elaboration
विस्तार करणे (क्रिया.) elaborate
विस्तृतोपमा (नाम) epic simile = homeric simile
विस्मय (नाम) surprise, wonder
वीरगाथा (नाम) saga
वीरविडंबनपर (विशे.) mock-heroic
वीरोचित (विशे.) heroic
वृत्त (नाम) meter, metre
वृत्तचित्र (नाम) documentary
वृत्तांतिका (नाम) reportage
वृत्तिका (नाम) reportage
वृत्तिविडंबन (नाम) burlesque
वृत्ती (स्त्री.) attitude, spirit
वृंद (नाम) chorus
वृंदगान (नाम) chorus
वृंदगीत (नाम) choral lyric
वेग (नाम) tempo
वेगळेपण (नाम) individuality
वेचे (नाम) anthology
वेड (नाम) mania
वेदन (नाम) impression
वेषभूषा (नाम) costume
वेषभूषाप्रधान नाटक costume drama
वेषांतर (नाम) disguise
वेष्टनलेख (नाम) blurb
वैकल्पिक मथळा alternate title
वैकल्पिक शीर्षक alternate title
वैफल्य (नाम) frustration
वैशिष्ट्य (नाम) characteristic
वैषयिक (विशे.) sensual
व्यक्तिचित्र (नाम) character-sketch
व्यक्तिचित्रण (नाम) characterisation
व्यक्तिचित्रांकन (नाम) portraiture
व्यक्तित्व (नाम) individuality
व्यक्तित्वलोप (नाम) depersonalisation
व्यक्तिनिष्ठ (विशे.) subjective
व्यक्तिनिष्ठता (नाम) subjectivity
व्यक्तिनिष्ठ समीक्षा subjective criticism
व्यक्तिबोली (नाम) ideolect
व्यक्तिमत्व (नाम) personality
व्यक्तिरेखा (नाम) character
व्यक्तिवाद (नाम) individualism
व्यक्तिवादी (नाम) individualist
व्यंगचित्र (नाम) cartoon
व्यंग्यार्थ (नाम) suggestion
व्यंजकता (नाम) suggestiveness
व्यंजना (नाम) suggestion
व्यत्यास (नाम) metaplasm, inversion
व्यर्थतावाद (नाम) cynicism
व्यवच्छेदक लक्षण (नाम) differentia
व्यवस्था (नाम) system
व्यष्टिविशिष्ट विधान singular statement

व्याकरण (नाम) grammar
व्याकरणशास्त्र (नाम) grammar
व्याख्या (नाम) definition
व्याख्या करणे (क्रिया.) define
व्याख्यान (नाम) lecture
व्याज-(विशे.) pseudo-
व्याज-विधान (नाम) pseudo statement
व्याज-वैदग्ध्य (नाम) false wit
व्याज-संकल्पना (नाम) pseudo-concept
व्याजस्तुती (नाम) antiphrasis
व्याजोक्ती (नाम) innuendo = inuendo
व्यामिश्र (विशे.) complex
व्यामिश्र संविधानक complex plot
व्यासंगपूर्ण (विशे.) erudite
व्यासंगी (विशे.) erudite
व्युत्क्रम (नाम) inversion
व्युत्पत्तिशास्त्र (नाम) etymology
व्युत्पत्ती (नाम) derivation, etymology
व्युत्पादन (नाम) derivation

श

शंकास्पद वाङ्मय (नाम) apocrypha
शक्ती (नाम) faculty
शक्यता (नाम) possibility
शब्द (नाम) word
शब्दकळा (नाम) idiom, diction
शब्दकोश (नाम) dictionary
शब्दघोळ (नाम) circumlocution=periphrasis
शब्दचित्र (नाम) sketch, word picture
शब्दच्छल (नाम) equivocation, quibble
शब्दबंबाळ (विशे.) prolix, verbose = wordy
शब्दभांडार (नाम) vocabulary
शब्दयोजना (नाम) phraseology
शब्दविकारविचार (नाम) accidence
शब्दविन्यास (नाम) syntax
शब्दशः (क्रि. वि.) verbatim
शब्दशः भाषांतर (नाम) metaphrase
शब्दश्लेष (नाम) pun, paronomasia, word play
शब्दसंग्रह (नाम) vocabulary
शब्दसंदर्भसूची (नाम) concordance
शब्दसूची (नाम) index verborum
शब्दातिरेक (नाम) verbiage
शब्दार्थसूची (नाम) glossary
शब्दावडंबर (नाम) verbiage, phebus, bombast, fustian
शब्दावडंबरपूर्ण (विशे.) grandiloquent
शब्दावृत्ति-गणन (नाम) word count
शरदऋतुनिष्ठ आदिमकथा mythos of autumn
शरीरस्थ धातू (नाम अ.व.) humours=humors
शाब्दिक कोटी (नाम) pun
शाब्दिक खेळ quibble, word play
शाहिरी काव्य bardic poetry
शाहीर (नाम) bard
शिकाऊ (विशे.) amateurish
शिक्षणशास्त्रीय (विशे.) pedagogic
शिलेदार लेखक freelance writer
शिलेदारी लेखन freelance writing
शिव (विशे.) good
शिवराळ भडिमार (नाम) tirade
शिवराळ लेखन (नाम) invective
शिवराळ सरबत्ती (नाम) broadside
शिशिरऋतुनिष्ठ आदिमकथा mythos of winter
शिशुकथा (नाम) nursery tale
शिशुगीत (नाम) nursery rhyme
शिष्ट (विशे.) sophisticated
शिष्टमन्य (विशे.) snob
शिष्टमन्यता (नाम) snobbery
शिष्टाचार-पुस्तिका (नाम) courtesy book = etiquette book
शिळे विधान (नाम) platitude
शीघ्र रचना (नाम) improvisation
शीर्षक (नाम) heading, title, caption
शुद्धलेखन (नाम) orthography
शुद्धिपत्र (नाम) erratum (pl. errata)

शून्यवाद (नाम) nihilism
शृंखला-पद्य (नाम) chain verse=concatenation
शृंगापत्ती (नाम) dilemma
शृंगारिक (विशे.) erotic
शृंगारिक वाङ्मय (नाम) erotica
शेक्सपीरिअन सुनीत Shakesperean sonnet, Shakespearian sonnet
शैली (नाम) style
शैलीविचार (नाम) stylistics
शैलीविडंबन (नाम) parody
शैलीविज्ञान (नाम) stylistics
शोकगीत (नाम) lament
शोकतत्त्व (नाम) tragic
शोकनाट्य लेखक (नाम) tragedian
शोकमिश्र सुखांतिका (नाम) tragi-comedy
शोकमिश्र सुखात्मिका (नाम) tragi-comedy
शोकांतिका (नाम) tragedy
शोकांतिकेचा नायक tragic hero
शोकांतोन्मुख अवस्था (नाम) catastasis
शोकात्म अहंकार (नाम) hubris
शोकात्मक (विशे.) tragic
शोकात्मक अंश tragic element
शोकात्मक उपरोध tragic irony
शोकात्मक जाणीव tragic sense
शोकात्मक दर्शन tragic vision
शोकात्मक दैवदुर्विलास tragic irony
शोकात्मक नायक tragic hero
शोकात्मक प्रमाद tragic flaw=tragic error=hamartia
शोकात्मक भाग tragic element
शोकात्म भूमिका करणारा अभिनेता tragedian
शोकात्म भूमिका करणारी अभिनेत्री (नाम) tragedienne
शोकात्मिका (नाम) tragedy
शोध-निबंध (नाम) research-paper=paper
शोभायात्रा (नाम) pageant
श्रद्धानिष्ठ मत (नाम) dogma
श्रद्धानिष्ठ मतप्रणाली (नाम) dogma
श्रमगीत (नाम) work song
श्राव्य भाषा auditory language
श्रुतयोजन (नाम) allusion
श्रुतयोजनयुक्त (विशे.) allusive
श्रुतिका (नाम) broadcast drama=radio drama=radio play
श्रुतिसंवेदना (नाम) auditory sensation
श्रेणी (नाम) grade
श्रेयनामावली (नाम) credit title
श्रेयनिर्देश (नाम) credit
श्लोक (नाम) stanza

ष

षण्मासिक (नाम) half-yearly

स

संकलक (नाम) editor
संकलन (नाम) editing
संकल्पचित्र (नाम) design
संकल्पन (नाम) conception
संकल्पना (नाम) concept
संकल्पनात्मक ज्ञान logical knowledge
संकीर्ण लेखसंग्रह (नाम) miscellany
संकुल नाटक (Brecht) epic drama
संकेत (नाम) convention
संकेतचिन्ह (नाम) icon
संकेतजनक व्याख्या stipulative definition
संकेतनिष्ठ शैलीकरण (नाम) stylization
संकेंद्र (नाम) focus
संक्रमित विशेषण transferred adjective = transferred epithet
संक्षिप्त शीर्षक short title
संक्षेप (नाम) precis, abbreviation
संक्षेपण (नाम) abridgment = abridgement, condensation

संख्यात्मक (विशे.) quantitative
संगीत (नाम) music
संगीतक (नाम) opera
संगीत नाटक musical drama
संगीतपर (विशे.) musical
संगीत प्रहसन (नाम) burletta
संगीतमूल्य (नाम) musical value
संगीत सुखांतिका musical comedy
संगीत सुखात्मिका musical comedy
संगीतिका (नाम) musical play
संगीतिकेची संहिता (नाम) libretto
संघर्ष (नाम) conflict
संघर्षसीमा (शोकात्मिका) (नाम) crisis
संघर्षारंभप्रसंग (नाम) initial incident
संचयी कथा cumulative story
संचलनगीत (नाम) marching song
संचारी दंतकथा migratory legend
सचोटी (नाम) integrity
सच्चेपणा (नाम) integrity
सटीप आवृत्ती annotated edition
सटीप संदर्भग्रंथसूची annotated bibliography
संतचरित्रलेखन (नाम) hagiography
संतुलन (नाम) balance
सत् तत्त्व (प्लेटो) (नाम) idea
सत् तत्त्ववाद (नाम) idealism
सत्ताशास्त्र (नाम) metaphysics
सत्ताशास्त्रीय स्थान ontological status
सत्त्व (नाम) essence, spirit
सत्त्ववाद (नाम) essentialism
संदर्भ (नाम) reference, context
संदर्भग्रंथसूची (नाम) bibliography
संदर्भनोंद (नाम) documentation
संदिग्ध (विशे.) equivocal
संदिग्धता (नाम) ambiguity
संदिग्धप्रमाण रचना (नाम) apocrypha
सदोष शब्दयोजना (नाम) cacology
संज्ञा (नाम) term
संज्ञाप्रवाह (नाम) stream of consciousness
संज्ञाप्रवाही एकोक्ती interior monologue
सनसनाटी पत्रकारिता yellow press = yellow journalism
संपादक (नाम) editor
संपादकीय (नाम) editorial
संपादन (नाम) editing, redaction
संपादन करणे (क्रिया.) edit
संपुट-नाटक (नाम) capsule play
संप्रदाय (नाम) school, movement
सप्रमाण (विशे.) valid
सप्रमाणता (नाम) validity
संप्रेषणगत विरूपण distortion in transmission
संबद्धता (नाम) coherence, relevance
संबंधनिरपेक्ष अनुभव non-relational experience
संबंधसापेक्ष (विशे.) relational
सबोध (नाम) conscious
सबोध कला conscious art
संबोधन (नाम) apostrophe
संभवनीयता (नाम) probability
संभार (नाम) volume
समकालीन (विशे.) contemporary
समकालीनता (नाम) contemporaneity
समग्र (आवृत्ती) (विशे.) omnibus (editio
समग्र चित्रण (नाम) panorama
समग्र दर्शन (नाम) panorama
समग्र रूपवर्णन (नाम) prosopographia
समग्राकृती (नाम) gestalt
समग्राकृती मानसशास्त्र gestalt psychology
समग्राकृती सिद्धांत gestalt theory
समचित्ततावाद (नाम) stoicism
समतानता (नाम) equivalence
समतोल (नाम) balance, equilibrium
समधातता (नाम) synaesthesis
समन्वयपक्ष (नाम) synthesis
समप्रमाण (विशे.) symmetrical
समप्रमाणता (नाम) symmetry
समभिग्राहक (नाम) eclectic

समभिग्राहकता (नाम) eclecticism
सममित (विशे.) symmetrical
सममिति (नाम) symmetry
सममूल्यता (नाम) equivalence
समयस्फूर्त रचना (काव्य, नाट्य इत्यादी) (नाम) improvisation
समयस्फूर्त सुखात्मिका commedia dell'arte
समयांतर (नाम) time lag
समस्याप्रधान कादंबरी problem novel
समस्याप्रधान नाटक problem play
समाकलन (नाम) comprehension
समाकलन करणे (क्रिया.) comprehend
समाजवादी वास्तववाद socialist realism
समाजशास्त्रीय कादंबरी sociological novel
समाजशास्त्रीय समीक्षा sociological criticism
समाजसापेक्ष समीक्षा sociological criticism
समांतर न्यास (नाम) parallelism
समाधान (नाम) satisfaction
समाधिलेख (नाम) epitaph
समाधी (नाम) trance
समानाधिकरण (नाम) apposition
समानानुभूती (नाम) einfuhlung = empathy
समानार्थक शब्दकोश (नाम) thesaurus
समानार्थी शब्द (नाम) synonym
समापन (नाम) epilogue (in drama)
समाप्तिलेख (नाम) colophon
समारोप (नाम) peroration
समालोचन (नाम) review
समालोचना (नाम) critique
समावलोकन (नाम) recapitulation
समासटिपा (नाम अ. व.) marginalia
समासटीप (नाम) sidenote
समीक्षक (नाम) critic
समीक्षण (नाम) criticism
समीक्षा (नाम) criticism
समीक्षा-विचार (नाम) criticism
समीक्षेचे तत्त्वज्ञान philosophy of criticism
समीक्षेतील केवलवाद critical absolutism
समीक्षेतील सापेक्षतावाद critical relativism
समीपन्यास (नाम) juxtaposition
समूहगीत (नाम) choral lyric, group song
समूहबोध (नाम) collective conscious
समूहमन (नाम) collective mind = group mind
सम्यक्दर्शन (नाम) perspective
संयम (नाम) restraint
संयुक्त प्रतिमा combined image
संरचना (नाम) structure
संरचनातंत्र (नाम) architectonics
संरचनानिष्ठ (विशे.) architectonic
संरचनावाद (नाम) structuralism
संरचना विश्लेषण structural analysis
सरंजामवादी (विशे.) feudal
सरंजामशाही (नाम) feudalism
सरंजामी (विशे.) feudal
सरलता (नाम) simplicity
सरलीकरण (नाम) simplification
सरूपता (नाम) identity
संरूपण (नाम) configuration
सर्ग (नाम) canto
सर्जन (नाम) creation
सर्जनशील कलावंत creative artist
सर्जनशील कल्पनाशक्ती creative imagination
सर्जनशील लेखन creative writing
सर्जनशील समीक्षा creative criticism
सर्वव्यापकता (नाम) universality
सर्वव्यापी (विशे.) universal
सर्वसमावेशक (आवृत्ती) (विशे.) omnibus (edition)
सर्वसमावेशक आवृत्ती variorum edition
सर्वसाक्षी दृष्टिकोन omniscient point of view
सर्वेश्वरवाद (नाम) pantheism
सर्वोत्कृष्ट कलाकृती *tour de force*
संलग्नीकरण (नाम) association
सवंग कादंबरी dime novel

संवाक्य (नाम) syllogism
संवाद (नाम) dialogue, harmony, consonance, communication
संवादरूप लेखन conversation piece
संवादसूक्त (नाम) dialogue hymn
संवादसूचना (नाम) cue
संविधानक (नाम) plot
संवेदन (नाम) sensation
संवेदनक्षम (विशे.) sensitive
संवेदनक्षमता (नाम) sensibility = sensitivity
संवेदन प्रकृती (नाम) sensibility = sensitivity
संवेदनशील (विशे.) sensitive
संवेदनशीलता (नाम) sensitivity = sensibility
संवेदना (नाम) sensation
संवेदनाजन्य बोधन sense perception
संवेदनाजन्य बोधना sense perception
संवेदनासंकर (नाम) synaesthesia = synesthesia
संवेदना संश्लेषण synaesthesia = synesthesia
संवेद्य (वस्तू) (विशे.) sensible
संशयवाद (नाम) scepticism = skepticism
संशयवादी (नाम) sceptic = skeptic
संशयी (विशे.) sceptical = skeptical
संशोधन (नाम) research
संशोधित पाठ (नाम) recension = critical recension
संश्लिष्ट प्रतिमा synaesthetic image
संश्लेषक कल्पनाशक्ती esemplastic imagination = esemplastic power
संश्लेषणशक्ती (नाम) esemplastic imagination = esemplastic power
संश्लेषणात्मक (विशे.) synthetic
संसक्ती (मानसशास्त्र) (नाम) fixation
संस्करण (नाम) redaction
संस्कार (नाम) impression
संस्कारनिष्ठ समीक्षा impressionist criticism
संस्कारवाद (नाम) impressionism
संस्कृती (नाम) culture, civilization
संस्मरणे (नाम अ. व.) memoirs = reminiscences
सहकारी (नाम) collaborator
सहकार्य (नाम) collaboration
सहज (सौंदर्य) (विशे.) (of beauty) pristine
सहजज्ञान (नाम) intuition
सहजप्रवृत्ती (नाम) instinct
सहजप्रेरणा (नाम) instinct
सहजस्फूर्त (विशे.) intuitive
सहलेखक (नाम) collaborator
सहलेखन (नाम) collaboration
सहानुभव (नाम) sympathy
सहानुभूती (नाम) sympathy
संहिता (नाम) script, text
संहिताचिकित्सा (नाम) textual criticism
संहिताशाखा (नाम) recension = critical recension
सहृदय (नाम) raisonneur
सहेतुक पाल्हाळ (नाम) ambage
सहेतुक संदिग्धता (नाम) parisology
सहोक्ती (नाम) syllepsis = zeugma
साक्षात्पणा (नाम) immediacy (of aesthetic experience)
साक्षात्कार (नाम) vision
साक्षात्कारवाद (नाम) mysticism
साक्षात्कारी (नाम) visionary
सागा (नाम) saga
साचेबंद (विशे.) stereotype
साचेबंद पात्र stock character = stereotype character
साचेबंद प्रतिक्रिया stock reaction
साचेबंद प्रतिसाद stock response
साचेबंद प्रसंग stock situation
साचेबंद भूमिका stock character, stereotype character
साचेबंद व्यक्तिरेखा stock character = stereotype character

सादृश्य (नाम) parallelism, analogy
साधनरूप मूल्य instrumental value
साधर्म्य-वैधर्म्य (नाम) agreement and difference
साधारण (विशे.) general
साधेपणा (नाम) simplicity
सापेक्ष (विशे.) relative
सापेक्षतावाद (नाम) relativism
सापेक्षतावादी समीक्षा relativistic criticism
साप्ताहिक (नाम) weekly
सामग्री (नाम) material
सामान्य (विशे.) general, normal, universal
सामान्य विधान universal statement
साम्यभेद (नाम) agreement and difference
साम्यवादी समीक्षा Marxist criticism
सार (नाम) epitome, summary, synopsis, digest
सारणी (नाम) table
सारतत्त्व (नाम) quintescent
सारदर्शन (नाम) conspectus
साररूप (नाम) epitome
सारसंग्रह (नाम) digest
सारांश (नाम) resume, summary, synopsis
सार्थ (विशे.) meaningful
सार्वत्रिक (विशे.) universal
सार्वत्रिकता (नाम) universality
सार्वत्रिक विधान universal judgement, universal statement
सार्वदेशिक (विशे.) cosmopolitan
सांवत्सरिक (नाम) year book
साहचर्य (नाम) association
साहचर्यनियम (नाम अ.व.) laws of association
साहचर्य प्रक्रिया associative process
साहचर्यात्मक शब्द associational word
साहसकथा (नाम) adventure story, gesta
साहसकादंबरी (नाम) adventure novel
साहित्य (नाम) literature
साहित्यप्रकार (नाम) form of literature, genre
साहित्यप्रकारनिष्ठ (विशे.) formal
साहित्यप्रकारनिष्ठ समीक्षा formal criticism
साहित्य-विचार (नाम) criticism
साहित्यशास्त्र (नाम) poetics
साहित्यसमीक्षा (नाम) literary criticism
साहित्यिक (नाम) litterateur
साहित्यिक-चरित्र (नाम) literary biography
सिद्धान्त (नाम) doctrine, theory, thesis
सिद्धान्तनिष्ठ काव्य doctrinal poetry
सिद्धान्तप्रधान कादंबरी thesis novel
सिद्धान्तप्रधान नाटक thesis play
सिंहावलोकन (नाम) resume
सुख (नाम) pleasure
सुखतत्त्व (नाम) pleasure principle
सुखवाद (नाम) hedonism
सुखवादी (नाम) hedonist
सुखवादी सौंदर्यसिद्धान्त aesthetic hedonism
सुखात्मिका (नाम) comedy
सुखान्त (नाम) happy ending
सुखान्तिका (नाम) comedy
सुंदर (विशे.) beautiful
सुधारित आवृत्ती revised edition
सुनीत (नाम) sonnet
सुनीत मालिका sonnet sequence
सुप्त सामर्थ्य (नाम) potential, potentiality
सुबोधता (नाम) lucidity
सुभग (विशे.) elegant
सुभगता (नाम) elegance
सुभाषित (नाम) gnome
सुरचित कादंबरी well-made novel
सुरचित नाटक well-made play
सुलभीकरण (नाम) simplification
सुलेखनकला (नाम) calligraphy
सुलेखनकार (नाम) calligrapher
सुवर्णयुग (नाम) golden age
सुव्यक्त (विशे.) articulate

सुव्यक्त करणे (क्रिया.) articulate
सुव्यक्त होणे (क्रिया.) articulate
सुव्यक्तीकरण (नाम) articulation
सुसंगती (नाम) coherence
सुसंस्करण (नाम) sophistication
सुसंस्कारित (विशे.) sophisticated
सुसंस्कारितता (नाम) sophistication
सुसंस्कृत (विशे.) urbane
सुस्पष्टता (नाम) clarity
सूक्त (नाम) psalm = hymn
सूक्तिसंग्रह (नाम) analects
सूक्ष्म अर्थच्छटा (नाम) nuance
सूचकता (नाम) suggestiveness
सूचकदृश्यमालिका (नाम) montage
सूची (नाम) index (pl. indexes, indices), catalogue
सूत्र (नाम) aphorism = sententia
सूत्ररूप शैली aphoristic style
सूर (नाम) tone
सेट (नाटकाचा) (नाम) set
सेंद्रिय (विशे.) organic
सेंद्रिय एकता organic unity
सेंद्रिय कथानक organic plot
सेंद्रिय घटक organic part
सेंद्रिय घाट organic form
सेंद्रिय पूर्ण organic whole
सेंद्रिय पूर्णबंध organic unity
सेंद्रिय रूप organic form
सेंद्रिय संविधानक organic plot
सैद्धान्तिक समीक्षा theoretical criticism
सोवळा (नाम) puritan
सोवळीकरण (नाम) bowdlerization = bowdlerizing
सोवळेपणा (नाम) puritanism
सौंदर्य (नाम) beauty
सौंदर्यग्रहण (नाम) appreciation
सौंदर्यदृष्टी (नाम) aesthetic sense
सौंदर्यप्रतीतिक्षण (नाम) aesthetic moment
सौंदर्यभावना (नाम) aesthetic emotion
सौंदर्यमीमांसा (नाम) aesthetics = esthetics
सौंदर्यमूल्य (नाम) aesthetic value
सौंदर्यवाचक विधान aesthetic judgement
सौंदर्यवाद (नाम) aestheticism=estheticism
सौंदर्यवादी पंथ aesthetic movement
सौंदर्यवादी संप्रदाय aesthetic movement
सौंदर्यविधान (नाम) aesthetic judgement
सौंदर्यवृत्ती (नाम) aesthetic attitude
सौंदर्यशास्त्र (नाम) aesthetics
सौंदर्यशास्त्रीय (विशे.) aesthetic
सौंदर्याचा आदर्श ideal of beauty
सौंदर्यात्मक दृष्टिकोन aesthetic attitude
सौंदर्यात्मक वृत्ति aesthetic attitude
सौंदर्यानुभव (नाम) aesthetic experience
सौंदर्येंद्रिय सिद्धान्त aesthetic sense theory
सौंदर्येंद्रिये (नाम अ. व.) aesthetic senses
सौम्योक्ती (नाम) euphemism
स्तर (नाम) standard
स्तवनिका (नाम) panegyric
स्तोत्र (नाम) psalm = hymn = chant
स्थलविशिष्ट वातावरण local colour
स्थलविशेषीकरण (नाम) localization
स्थलातीत करणे (नाम) delocalization
स्थलैक्य (नाम) unity of place
स्थळ (नाम) locale
स्थान (नाम) locale
स्थानांतरण (नाम) transposition
स्थानिक बोली वैशिष्ट्य (नाम) localism = provincialism
स्थानिकीकरण (नाम) localization
स्थितिशील (विशे.) static
स्थिरचित्र (नाम) still
स्थिरचित्रण (नाम) still-life
स्थिर प्रवृत्ती (नाम) disposition
स्थिरभाव (नाम) sentiment
स्थिर मूकनाट्य (नाम) tableau
स्थिरीकरण (मानसशास्त्र) (नाम) fixation

स्थूल रूपरेखा (नाम) topography
स्नायुचलन प्रतिमा kinaesthetic image
स्नायुचलनस्मृती (नाम) kinaesthetic memory
स्पर्शगुणी (विशे.) tactile
स्पर्शप्रतिमा (नाम) tactile image
स्पर्शसंवेद्य (विशे.) tactile
स्पर्शस्मृती (नाम) tactile memory
स्फुट निबंध (नाम) propos
स्फूर्ती (नाम) inspiration
स्मरणिका (नाम) souvenir
स्मरणोपयोगी (पद्य) (विशे.) mnemonic
स्मृती (नाम) memory
स्रोत ग्रंथ source book
स्वगत (नाम) soliloquy
स्वच्छंदतावाद (नाम) romanticism
स्वच्छंदतावादी (नाम) romanticist
स्वच्छंदतावादी चळवळ romantic movement (१८ व्या शतकाच्या शेवटची व १९ व्या शतकाच्या प्रारंभीची साहित्यादि कला क्षेत्रातील चळवळ).
स्वतंत्र (विशे.) original
स्वत्व (नाम) identity
स्वत्वलोप (नाम) depersonalization, loss of identity
स्वप्नकथा (नाम) dream story
स्वप्नदर्शी (नाम) visionary
स्वप्नरूपकात्मक काव्य dream allegory
स्वप्नाळू (विशे.) utopian
स्वभावचित्र (नाम) character-sketch
स्वभावचित्रण (नाम) characterization
स्वभावतः वादग्रस्त संकल्पना essentially contested concept
स्वभावधर्म (नाम) temperament
स्वभावप्रधान सुखात्मिका comedy of character
स्वभावप्रधान सुखान्तिका comedy of character
स्वभावरेखन (नाम) characterization
स्वयंपूर्ण द्विपदी closed couplet
स्वयंप्रयोजननिष्ठ (विशे.) autotelic
स्वयंभू (विशे.) intrinsic
स्वयंभू मूल्य intrinsic value
स्वयंसिद्धक (नाम) axiom
स्वर (नाम) voice
स्वरनियमन (नाम) modulation
स्वरमेळ (नाम) harmony
स्वरलेखन (नाम) notation
स्वरविसंवाद (नाम) dissonance
स्वरसंवाद (नाम) assonance
स्वरस्तर (नाम) pitch
स्वरांदोलन (नाम) intonation
स्वरावृत्ती (नाम) assonance
स्वरूपता (नाम) identity
स्वरूपांतर (नाम) metamorphosis, transformation, mutation
स्वरूपांतरण (नाम) metamorphosis
स्वस्तिवचन (नाम) benediction
स्वहस्तलेख (नाम) autograph
स्वाक्षरी (नाम) autograph
स्वाद (नाम) flavour
स्वानुभवसंक्रमण (नाम) einfuhlung = empathy
स्वाभाविक (विशे.) normal
स्वामित्वधन (नाम) royalty
स्वामित्वाधिकार (नाम) copyright
स्वैच्छ (विशे.) arbitrary
स्वैच्छता (नाम) arbitrariness
स्वैर कल्पकता (नाम) fancy

ह

हजरजबाब (नाम) repartee
हटवादी (विशे.) dogmatic
हस्तलिखित (नाम) manuscript
हळवा (विशे.) sensitive
हाताळणी (नाम) handling

हायकू (जपानी लघुकाव्यप्रकार) (नाम) Haiku = Hokku
हास्य (नाम) laughter
हास्यकथा-संग्रह (नाम) jest book
हास्यकारक (लेखन इत्यादी) (विशे.) comic
हास्यकारक वर्णविपर्यय (नाम) spoonerism
हास्यचित्र (नाम) cartoon
हास्यतत्त्व (नाम) (The comic) comic
हास्यसंगीतक (नाम) opera bouffe
हास्यास्पद (विशे.) ludicrous
हितसंबंध (नाम) interest
हिंसा (नाम) violence
हिंसाचार (नाम) violence
हिंसावृत्ती (नाम) violence
हुबेहूब (विशे.) graphic (description)
हृद्य (विशे.) (कान्ट) agreeable
हेतुकारण (नाम) final cause
हेतुपूर्णता (नाम) purposiveness
हेतू (नाम) intention, purpose
हेत्वाभास (नाम) fallacy
हेत्वाभासात्मक (विशे.) fallacious
हेरकथा (नाम) spy story
होकारात्मक (विशे.) positive
हौशी रंगभूमी amateur theatre

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई